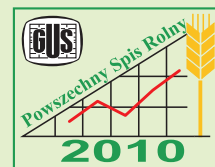




Urząd Statystyczny w Warszawie
Statistical Office in Warsaw



Dzieci w województwie mazowieckim

Children in mazowieckie voivodship

2002—2008



Warszawa

2010

Warsaw

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH SYMBOLS

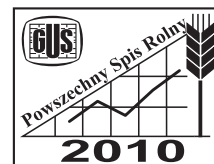
Kreska (–)	– zjawisko nie wystąpiło. <i>magnitude zero.</i>
Zero: (0)	– zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5; <i>magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit;</i>
(0,0)	– zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. <i>magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit.</i>
Kropka (.)	– zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych. <i>data not available or not reliable.</i>
Znak x	– wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe. <i>not applicable.</i>
„W tym” “Of which”	– oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy. <i>indicates that not all elements of the sum are given.</i>
Comma (,)	– <i>used in figures represents the decimal point.</i>

SKRÓTY ABBREVIATIONS

tys.	= tysiąc
thous.	= thousand
wol.	= wolumin
vol.	= volume
g	= gram <i>gram</i>
m ²	= metr kwadratowy <i>square metre</i>
cl	= centylitr <i>centilitre</i>
l	= litr <i>litre</i>
r.	= rok
dok.	= dokończenie
cont.	= continued
m.st.	= miasto stołeczne <i>Capital City</i>
pkt	= punkt



Urząd Statystyczny w Warszawie
Statistical Office in Warsaw



Dzieci w województwie mazowieckim

Children in mazowieckie voivodship

2002—2008

WYDAWCA EDITOR

Urząd Statystyczny w Warszawie *Statistical Office in Warsaw*
ul. 1 Sierpnia 21, 02-134 Warszawa, <http://www.stat.gov.pl/warsz>
tel. 22 464 23 12, faks 22 846 76 67, e-mail: SekretariatUSWAW@stat.gov.pl

Publikację przygotowano w WYDZIALE ANALIZ,
ROZPOWSZECHNIANIA I PROMOCJI
pod kierunkiem *Publication prepared in ANALYSIS, DISSEMINATION
AND PROMOTION DIVISION
supervised by*
Agnieszki Ajdyn

Autorzy publikacji
Authors
Iwona Cieciora
Hanna Murawska
Grzegorz Stępień
Dorota Sułkowska
Teresa Kwiecień

Tłumaczenie
Translation
Agnieszka Gromek-Żukowska

Wykonanie wykresów
Charts
Daniel Koźmiński

Projekt okładki
Cover design
Hanna Murawska
Daniel Koźmiński

ISSN 2081-7126

Nakład 200 egz. Ark. druk. 9,25. Papier powlekany 100 g. Format A4.
Druk i oprawa – Zakład Wydawnictw Statystycznych
Warszawa, maj 2010 r. Cena 20,00 zł

Przedmowa

Troska o dobro dziecka, zapewnienie mu opieki i możliwości wszechstronnego rozwoju zajmują ważne miejsce w programach działań różnych organizacji społecznych i politycznych, są też przedmiotem zainteresowania najpoważniejszych gremiów międzynarodowych. Również statystyka publiczna uwzględnia w swoich badaniach problematykę związaną z dziećmi i młodzieżą.

Urząd Statystyczny w Warszawie wykorzystując wyniki szerokiego spektrum badań statystycznych statystyki publicznej oraz źródła pozastatystyczne przygotował po raz drugi opracowanie „Dzieci w województwie mazowieckim”.

Zasadniczą część publikacji poprzedza streszczenie Konwencji o prawach dziecka przygotowane przez Polski Komitet Narodowy UNICEF. Konwencja ta jest uniwersalnym dokumentem zawierającym zestaw praw dotyczących opieki, traktowania i ochrony osób poniżej 18 roku życia, a jej postanowienia uświadamiają społeczeństwu konieczność ochrony dzieciństwa jako okresu odrębnego od dorosłości, w którym dzieci mogą rosnąć, uczyć się, bawić i rozwijać.

Przedstawione w 6 częściach publikacji informacje dotyczą: zjawisk demograficznych, miejsca dziecka w rodzinie i poza nią, sytuacji rodzin z dziećmi na utrzymaniu, opieki społecznej, stanu zdrowia i opieki medycznej, edukacji i wychowania, kultury i wypoczynku, zagrożeń zdrowia i życia oraz porównań do krajów Unii Europejskiej (w zakresie wybranych wskaźników). Syntetyczny obraz przewidywanych do 2035 r. zmian w liczbie i strukturze dzieci i młodzieży zamieszczono w Aneksie.

Dane zawarte w publikacji dotyczą głównie lat 2002—2008, chociaż w niektórych przypadkach prezentowane są wybrane lata lub krótszy okres, co wynika z uwarunkowań metodologicznych. Dla pełniejszej charakterystyki niektórych zjawisk sięgnięto do danych spisów powszechnych od 1970 r., a także do wyników najnowszych badań (z 2009 r.) prowadzonych przez inne instytucje.

W tym miejscu pragnę podziękować wszystkim osobom i instytucjom, które przyczyniły się do wzbogacenia treści publikacji. Wykaz instytucji, których dane wykorzystano znajduje się na końcu publikacji.

Przekazując do rąk Państwa opracowanie pt. „Dzieci w województwie mazowieckim 2002—2008” wyrażam nadzieję, że wydawnictwo to dostarczy szereg ciekawych informacji o młodym pokoleniu w naszym regionie.

Dyrektor

Urzędu Statystycznego w Warszawie

Zofia Kozłowska

Preface

The care of the child, guarantee of attention and possibility of development of their abilities take an important part in the activity programmes of different social and political organizations. These are also the subject of interest of the most serious international memberships. Public statistics also includes problems of children and youth in the conducted surveys.

The Statistical Office in Warsaw for the second time prepared “Children in mazowieckie voivodship” using data coming from statistical surveys as well as from administrative sources.

The main part of the publication is preceded by the summary of the Convention on the Rights of the Child prepared by the Polish Committee for UNICEF. The Convention is a universal document comprising set of laws concerning care, treatment and protection of people aged under 18. Its resolutions raise social awareness of the necessity of protection of the childhood, as a period separate from the adulthood, in which children can grow up, learn, play and develop.

The information presented in 6 sections concern: demographic phenomena, child’s place in and outside a family, situation of families with dependent children, social care, health and medical care, education, culture and leisure, health and life hazards as well as comparisons to the European Union countries (within the range of selected rates). Synthetic image of changes in the number, structure of children and youth, projected until 2035, has been included in the Annex.

The publication concerns mainly data on 2002—2008, however in some cases selected years or shorter period are presented, which is due to methodological reasons. For more precise description of some phenomena, selected data from population censuses since 1970 have been taken, and also the results of the latest surveys (from 2009) conducted by other institutions.

I would like to thank all individuals and institutions for their assistance in providing data, which have contributed to enriching the contents of this publication. The list of institutions whose data was used is attached at the end of the publication.

Presenting the publication “Children in mazowieckie voivodship 2002—2008”, I would like to express my hope, that it will provide several interesting information on the young generation in our region.

*Director
of the Statistical Office in Warsaw*

Zofia Kozłowska

SPIS RZECZY

Przedmowa	
Streszczenie Konwencji o prawach dziecka	
Działy	
Tło demograficzne.....	
Rodzina i alternatywne formy opieki	
Opieka zdrowotna i społeczna	
Nauka i rozrywka	
Zagrożenia. Bezpieczeństwo	
Województwo mazowieckie na tle państw Unii Europejskiej.....	
Aneks. Prognoza ludności województwa mazowieckiego do 2035 r.	
Źródła danych	

CONTENTS

	Str. Page
Preface.....	3, 4
Summary of the Convention on the Rights of the Child.....	6
Chapters	
Demographic background	11
Families and alternative care forms	15
Health and social care.....	25
Education and entertainment.....	35
Threats. Safety.....	59
Mazowieckie voivodship on the background of the European Union countries.....	67
Annex. Population projection of mazowieckie voivodship until 2035.....	71
Sources of data	74

W publikacji, ze względu na jej specyficzny charakter, pominięto szczegółowe wyjaśnienia metodyczne, które Czytelnik znajdzie w innych publikacjach Urzędu Statystycznego oraz na stronie internetowej GUS <http://www.stat.gov.pl>

Zastosowanie automatycznych zaokrągleń w niektórych przypadkach mogło spowodować drobne rozbieżności w sumowaniu danych na wyższych poziomach agregacji.

Dane dla podregionów i powiatów prezentuje się w układzie jak poniżej:

In publication, because of its specific character, detailed comments concerning methodology have been omitted. Reader can find them in other publications of the SO's and of the CSO's website <http://www.stat.gov.pl>

Automatic rounding of numbers might in some cases cause differences in sums on higher level of aggregation.

Data for subregions and powiats is presented in division as below:



Streszczenie Konwencji o prawach dziecka

Poniższy tekst jest nieoficjalnym streszczeniem Konwencji o prawach dziecka. Pełny tekst Konwencji oraz Protokołów fakultatywnych znajduje się w raporcie głównym pt. „Sytuacja Dzieci na Świecie – Wydanie Specjalnie: Obchody 20-tej rocznicy przyjęcia Konwencji praw dziecka”, w opracowaniu pt. „Świat odpowiedni dla dzieci” (*A World Fit for Children*) oraz na stronie internetowej www.unicef.org/crc.

Preambuła

Preambuła przywołuje podstawowe zasady Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz poszczególne zapisy właściwych traktatów i proklamacji dotyczących praw człowieka. Zawiera potwierdzenie, iż dzieci – ze względu na swoją bezbronność – wymagają szczególnej opieki i ochrony, a także kładzie szczególny nacisk na odpowiedzialność rodziny w zakresie podstawowej opieki i ochrony dzieci. Preambuła potwierdza także potrzebę prawnej i innego rodzaju ochrony dzieci przed i po narodzeniu, znaczenie poszanowania wartości kulturowych społeczności dziecka oraz decydującą rolę międzynarodowej współpracy w ochronie praw dzieci.

Artykuł 1

Definicja dziecka. „Dziecko” oznacza osobę w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem krajowym uzyska ono wcześniej pełnoletność.

Artykuł 2

Zakaz dyskryminacji. Wszystkie prawa obowiązują w stosunku do wszystkich dzieci bez wyjątku. Państwa-Strony mają obowiązek ochrony dzieci przed wszelkimi formami dyskryminacji oraz podejmowania pozytywnych działań na rzecz promocji ich praw.

Artykuł 3

Interesy dziecka. Wszelkie działania dotyczące dzieci muszą w pełni uwzględniać ich interesy. Państwa-Strony mają obowiązek zapewnienia dzieciom właściwej opieki w sytuacji, gdy ich rodzice lub inne osoby zobowiązane do sprawowania opieki rodzicielskiej nie wywiązują się ze swoich obowiązków.

Artykuł 4

Realizacja praw. Państwa-Strony zobowiązane są do podjęcia wszelkich możliwych działań w celu realizacji praw zawartych w Konwencji.

Artykuł 5

Kształtowanie rozwoju dziecka i rozwijające się możliwości dziecka. Państwa-Strony zobowiązane są do poszanowania praw i obowiązków rodziców i dalszej rodziny w kształtowaniu rozwoju dziecka stosownie do rozwijających się możliwości dziecka.

Artykuł 6

Życie i rozwój. Każde dziecko ma wrodzone prawo do życia, a Państwa-Strony są zobowiązane do zapewnienia warunków do życia i rozwoju dziecka.

Artykuł 7

Imię i nazwisko oraz narodowość. Dziecko ma prawo do imienia i nazwiska przy urodzeniu. Dziecko ma ponadto prawo do uzyskania narodowości oraz, w miarę możliwości, prawo poznania swoich rodziców i pozostawania pod ich opieką.

Artykuł 8

Ochrona tożsamości. Państwa-Strony mają obowiązek ochrony oraz, w razie potrzeby, przywrócenia podstawowych elementów tożsamości dziecka. Elementy te obejmują imię i nazwisko, narodowość oraz więzy rodzinne.

Summary of the Convention on the Rights of the Child

The following text is an unofficial summary of the Convention on the Rights of the Child. The full version of the Convention and its Optional Protocols can be found in the main report of *The State of the World's Children – Special Edition: Celebrating 20 Years of the Convention on the Rights of the Child*, in the booklet *A World Fit for Children* and at www.unicef.org/crc.

Preamble

The preamble recalls the basic principles of the United Nations and specific provisions of certain relevant human rights treaties and proclamations. It reaffirms the fact that children, because of their vulnerability, need special care and protection, and it places special emphasis on the primary caring and protective responsibility of the family. It also reaffirms the need for legal and other protection of the child before and after birth, the importance of respect for the cultural values of the child's community and the vital role of international cooperation in securing children's rights.

Article 1

Definition of a child. A child is recognized as a person under 18, unless national laws recognize an earlier age of majority.

Article 2

Non-discrimination. All rights apply to all children without exception. It is the State's obligation to protect children from any form of discrimination and to take positive action to promote their rights.

Article 3

Best interests of the child. All actions concerning the child shall take full account of his or her best interests. The State shall provide the child with adequate care when parents, or others charged with parental responsibility, fail to do so.

Article 4

Implementation of rights. The State must do all it can to implement the rights contained in the Convention.

Article 5

Parental guidance and the child's evolving capacities. The State must respect the rights and responsibilities of parents and the extended family to provide guidance for the child that is appropriate to her or his evolving capacities.

Article 6

Life, survival and development. Every child has the inherent right to life, and the State has an obligation to ensure the child's survival and development.

Article 7

Name and nationality. The child has the right to a name at birth. The child also has the right to acquire a nationality and, as far as possible, to know his or her parents and be cared for by them.

Article 8

Preservation of identity. The State has an obligation to protect and, if necessary, re-establish basic aspects of the child's identity. This includes name, nationality and family ties.

Artykuł 9

Oddzielenie od rodziców. Dziecko ma prawo do życia ze swoimi rodzicami, o ile nie jest to wbrew interesom dziecka. Dziecko ma ponadto prawo do utrzymywania kontaktów z obojgiem rodziców, jeżeli zostanie oddzielone od jednego z nich lub obojga.

Artykuł 10

Łączenie rodziny. Dzieci i ich rodzice mają prawo do opuszczenia każdego kraju i wjazdu do własnego kraju w celu łączenia rodziny lub utrzymania relacji między dzieckiem a rodzicami.

Artykuł 11

Nielegalny wywóz dzieci. Państwa-Strony mają obowiązek przeciwdziałania i zwalczania porwań lub zatrzymań dzieci za granicą przez jednego z rodziców lub stronę trzecią.

Artykuł 12

Poszanowanie poglądów dziecka. Dziecko ma prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów oraz do tego, aby poglądy te były uwzględniane w każdej sprawie lub postępowaniu dotyczącym dziecka.

Artykuł 13

Wolność słowa. Dziecko ma prawo do wyrażania własnych poglądów, uzyskiwania informacji oraz przekazywania idei lub informacji, niezależnie od granic.

Artykuł 14

Wolność myśli, sumienia i wyznania. Państwa-Strony mają obowiązek poszanowania praw dziecka do wolności myśli, sumienia i wyznania, z zastrzeżeniem kontroli ze strony rodziców.

Artykuł 15

Wolność zrzeszania się. Dzieci mają prawo do spotykania się z innymi oraz do wstępowania do zrzeszeń lub ich zakładania.

Artykuł 16

Ochrona prywatności. Dzieci mają prawo do ochrony przed ingerencją w ich prywatność, rodzinę, ognisko domowe i korespondencję oraz prawo do ochrony przed zniestawieniem lub pomówieniem.

Artykuł 17

Dostęp do odpowiedniej informacji. Państwa-Strony są zobowiązane zapewnić dzieciom dostęp do informacji i materiałów z rozmaitych źródeł oraz zachęcać środki masowego przekazu do rozpowszechniania informacji korzystnych dla dziecka w wymiarze społecznym i kulturalnym, a także podejmować działania w celu ochrony dzieci przed szkodliwymi treściami.

Artykuł 18

Obowiązki rodziców. Rodzice ponoszą wspólną i główną odpowiedzialność za wychowanie dziecka a Państwa-Strony są zobowiązane do udzielania pomocy rodzicom w wykonywaniu przez nich tego obowiązku. Państwa-Strony mają obowiązek udzielania rodzicom pomocy przy wychowywaniu dzieci.

Artykuł 19

Ochrona przed wykorzystywaniem i zaniedbaniem. Państwa-Strony mają obowiązek ochrony dziecka przed wszelkimi formami znęcania się nad nim przez rodziców lub inne osoby odpowiedzialne za opiekę na dzieckiem oraz tworzenia odpowiednich programów socjalnych mających na celu przeciwdziałanie wykorzystywaniu dzieci oraz pomoc ofiarom.

Artykuł 20

Ochrona dziecka pozbawionego rodziny. Państwa-Strony są zobowiązane do zapewnienia szczególnej ochrony dziecku pozbawionemu środowiska rodzinnego oraz do zapewnienia w takich przypadkach dostępności właściwej opieki rodziny zastępczej lub opieki ze strony instytucji. Działania związane z wykonywaniem tego obowiązku muszą uwzględniać pochodzenie kulturowe dziecka.

Article 9

Separation from parents. The child has a right to live with his or her parents unless this is deemed incompatible with the child's best interests. The child also has the right to maintain contact with both parents if separated from one or both.

Article 10

Family reunification. Children and their parents have the right to leave any country and to enter their own for purposes of reunion or the maintenance of the child-parent relationship.

Article 11

Illicit transfer and non-return. The State has an obligation to prevent and remedy the kidnapping or retention abroad of children by a parent or third party.

Article 12

Respect of the child's views. The child has the right to express his or her opinion freely and to have that opinion taken into account in any matter or procedure affecting the child.

Article 13

Freedom of expression. The child has the right to express his or her views, obtain information and make ideas or information known, regardless of frontiers.

Article 14

Freedom of thought, conscience and religion. The State shall respect the child's right to freedom of thought, conscience and religion, subject to appropriate parental guidance.

Article 15

Freedom of association. Children have a right to meet with others, and to join or form associations.

Article 16

Protection of privacy. Children have the right to protection from interference with their privacy, family, home and correspondence, and to protection from libel or slander.

Article 17

Access to appropriate information. The State shall ensure the accessibility to children of information and material from a diversity of sources, and it shall encourage the mass media to disseminate information that is of social and cultural benefit to the child, and take steps to protect him or her from harmful materials.

Article 18

Parental responsibilities. Parents have joint primary responsibility for raising the child, and the State shall support them in this. The State shall provide parents with appropriate childraising assistance.

Article 19

Protection from abuse and neglect. The State shall protect the child from all forms of maltreatment by parents or others responsible for the child's care and shall establish appropriate social programmes for the prevention of abuse and the treatment of victims.

Article 20

Protection of a child without family. The State is obliged to provide special protection for a child deprived of the family environment and to ensure that appropriate alternative family care or institutional placement is available in such cases. Efforts to meet this obligation shall pay due regard to the child's cultural background.

Artykuł 21

Przysposobienie. W krajach, w których przysposobienie jest uznawane/dopuszczalne, musi ono uwzględniać interesy dziecka i może być stosowane wyłącznie za zgodą właściwych organów i przy zachowaniu środków zabezpieczających.

Artykuł 22

Dzieci ze statusem uchodźcy. Szczególną ochroną należy objąć dziecko ze statusem uchodźcy lub dziecko ubiegające się o taki status. Państwa-Strony są zobowiązane do współpracy z właściwymi organizacjami w celu zapewnienia ochrony i pomocy takim dzieciom.

Artykuł 23

Dzieci niepełnosprawne. Dziecko niepełnosprawne ma prawo do szczególnej opieki i edukacji, aby mogło cieszyć się życiem w pełni i przyzwoicie w sposób godny, i aby mogło osiągnąć możliwie najwyższy stopień samodzielności i integracji ze społeczeństwem.

Artykuł 24

Zdrowie i świadczenia zdrowotne. Dziecko ma prawo do możliwie najwyższego standardu opieki zdrowotnej i lekarskiej. Państwa-Strony są zobowiązane w sposób szczególnie do ograniczania śmiertelności niemowląt i dzieci oraz do zapewnienia podstawowej i profilaktycznej opieki zdrowotnej oraz publicznej edukacji zdrowotnej. Zobowiązane są sprzyjać współpracy międzynarodowej w tym zakresie oraz dążyć do sytuacji, w której żadne dziecko nie jest pozbawione dostępu do skutecznych świadczeń ochrony zdrowia.

Artykuł 25

Okresowa ocena warunków w zakładach opieki. Dziecko umieszczone przez Państwo-Stronę w zakładzie w celach opieki, ochrony bądź leczenia ma prawo do regularnej oceny warunków panujących w takim zakładzie.

Artykuł 26

Zabezpieczenie społeczne. Dziecko ma prawo do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczenia społecznego.

Artykuł 27

Poziom życia. Każde dziecko ma prawo do poziomu życia adekwatnego do poziomu jego rozwoju fizycznego, psychicznego, duchowego, moralnego i społecznego. Rodzice ponoszą główną odpowiedzialność za zapewnienie dziecku właściwego poziomu życia. Państwo-Strona ma obowiązek zapewnienia, aby odpowiedzialność ta mogła być i była realizowana. Odpowiedzialność Państwa-Strony może obejmować pomoc materialną dla rodziców i ich dzieci.

Artykuł 28

Edukacja. Dziecko ma prawo do nauki a obowiązkiem Państw-Stron jest zapewnienie bezpłatnego i obowiązkowego nauczania na poziomie podstawowym, sprzyjanie różnym formom kształcenia na poziomie ponadpodstawowym dostępnych dla każdego dziecka, udostępnianie kształcenia na poziomie wyższym wszystkim na zasadzie zdolności oraz zapewnienie, aby dyscyplina szkolna była wprowadzana z poszanowaniem praw i godności dzieci. Państwa-Strony są zobowiązane do angażowania się we współpracę międzynarodową w realizacji prawa do nauki.

Artykuł 29

Cele edukacji. Edukacja musi mieć na celu rozwijanie osobowości dziecka, jego talentów oraz zdolności psychicznych i fizycznych w najpełniejszym zakresie. Edukacja musi przygotowywać dziecko do aktywnego życia dorosłego w wolnym społeczeństwie oraz kształtować w dziecku szacunek do swoich rodziców, własnej tożsamości kulturowej, języka i wartości, a także do pochodzenia kulturowego i wartości innych.

Article 21

Adoption. In countries where adoption is recognized and/or allowed, it shall be carried out only in the best interests of the child, and then only with the authorization of competent authorities and safeguards for the child.

Article 22

Refugee children. Special protection shall be granted to a refugee child or to a child seeking refugee status. It is the State's obligation to cooperate with competent organizations that provide such protection and assistance.

Article 23

Disabled children. A disabled child has the right to special care, education and training to help him or her enjoy a full and decent life in dignity and achieve the greatest degree of self-reliance and social integration possible.

Article 24

Health and health services. The child has a right to the highest standard of health and medical care attainable. States shall place special emphasis on the reduction of infant and child mortality and on the provision of primary and preventive health care and of public health education. They shall encourage international cooperation in this regard and strive to see that no child is deprived of access to effective health services.

Article 25

Periodic review of placement. A child who is placed by the State for reasons of care, protection or treatment is entitled to have that placement evaluated regularly.

Article 26

Social security. The child has the right to benefit from social security, including social insurance.

Article 27

Standard of living. Every child has the right to a standard of living adequate for his or her physical, mental, spiritual, moral and social development. Parents have the primary responsibility to ensure that the child has an adequate standard of living. The State's duty is to ensure that this responsibility can be, and is, fulfilled. State responsibility can include material assistance to parents and their children.

Article 28

Education. The child has a right to education, and the State's duty is to ensure that primary education is free and compulsory, to encourage different forms of secondary education accessible to every child, to make higher education available to all on the basis of capacity and to ensure that school discipline is consistent with children's rights and dignity. The State shall engage in international cooperation to implement the right to education.

Article 29

Aims of education. Education shall aim at developing the child's personality, talents and mental and physical abilities to the fullest extent. Education shall prepare the child for an active adult life in a free society and shall foster in the child respect for his or her parents, for his or her own cultural identity, language and values, and for the cultural background and values of others.

Artykuł 30

Dzieci mniejszości lub populacji rdzennych. Dzieci mniejszości lub populacji rdzennych mają prawo do korzystania z własnej kultury, praktykowania własnej religii i używania własnego języka.

Artykuł 31

Wypoczynek, rekreacja i zajęcia kulturalne. Dziecko ma prawo do wypoczynku, zabawy i udziału w zajęciach kulturalnych i artystycznych.

Artykuł 32

Wykorzystywanie dzieci do pracy. Dziecko ma prawo do ochrony przed wykonywaniem pracy zagrażającej jego zdrowiu, edukacji lub rozwojowi. Państwa-Strony są zobowiązane do wyznaczenia minimalnych poziomów wieku dla ubiegania się o podjęcie zatrudnienia oraz ustanowienia przepisów dotyczących warunków pracy.

Artykuł 33

Zażywanie narkotyków. Dzieci mają prawo do ochrony przed zażywaniem leków narkotycznych i psychotropowych oraz przed udziałem w ich wytwarzaniu i rozprowadzaniu.

Artykuł 34

Wyzysk seksualny. Państwa-Strony są zobowiązane do ochrony dzieci przed wyzyskiem i wykorzystaniem seksualnym, w tym przed prostytucją i udziałem w pornografii.

Artykuł 35

Sprzedaż, handel i uprowadzenia. Państwa-Strony mają obowiązek dokładania wszelkich starań w celu przeciwdziałania sprzedaży, handlowi i uprowadzeniom dzieci.

Artykuł 36

Inne formy wyzysku. Dziecko ma prawo do ochrony przed wszelkimi formami wyzysku naruszającymi, pod jakimkolwiek względem, dobro dziecka, o których nie ma mowy w art. 32–35.

Artykuł 37

Tortury i pozbawienie wolności. Żadne dziecko nie może być poddawane torturom, okrutnemu traktowaniu lub karaniu, nie może być niesłusznie aresztowane ani pozbawione wolności. Kara śmierci ani kara dożywotniego więzienia bez możliwości wcześniejszego zwolnienia nie może zostać orzeczona wobec osoby poniżej osiemnastego roku życia za popełnione przez nią przestępstwa. Dziecko pozbawione wolności nie może zostać wcielone do sił zbrojnych, chyba że jest to uzasadnione jego interesami. Dziecko pozbawione wolności ma prawo do pomocy prawnej i innej oraz do kontaktu z rodziną.

Artykuł 38

Konflikty zbrojne. Państwa-Strony zobowiązane są do podejmowania wszelkich możliwych działań w celu zapewnienia, aby dzieci poniżej 15 roku życia nie brały bezpośredniego udziału w działaniach zbrojnych. Dziecko poniżej 15 roku życia nie może zostać wcielone do sił zbrojnych. Państwa-Strony są ponadto zobowiązane do zapewnienia ochrony i opieki dzieciom dotkniętym konfliktem zbrojnym, zgodnie z właściwymi przepisami prawa międzynarodowego.

Artykuł 39

Opieka rehabilitacyjna. Państwa-Strony mają obowiązek zapewnienia, aby dzieci, które padły ofiarą konfliktu zbrojnego, tortur, znęcania się lub wyzysku otrzymały odpowiednie leczenie w celu rehabilitacji zdrowotnej i reintegracji społecznej.

Artykuł 40

Wymiar sprawiedliwości wobec nieletnich. Dziecko, które weszło w konflikt z prawem ma prawo do takiego traktowania, które sprzyja jego poczuciu godności i wartości, uwzględnia wiek dziecka oraz ma na celu jego obronę. O ile jest to możliwe, należy unikać postępowań sądowych oraz umieszczania dzieci w zakładach.

Article 30

Children of minorities or indigenous populations. Children of minority communities and indigenous populations have the right to enjoy their own culture and to practise their own religion and language.

Article 31

Leisure, recreation and cultural activities. The child has the right to leisure, play and participation in cultural and artistic activities.

Article 32

Child labour. The child has the right to be protected from work that threatens his or her health, education or development. The State shall set minimum ages for employment and shall regulate working conditions.

Article 33

Drug abuse. Children have the right to protection from the use of narcotic and psychotropic drugs, and from being involved in their production or distribution.

Article 34

Sexual exploitation. The State shall protect children from sexual exploitation and abuse, including prostitution and involvement in pornography.

Article 35

Sale, trafficking and abduction. It is the State's obligation to make every effort to prevent the sale, trafficking and abduction of children.

Article 36

Other forms of exploitation. The child has the right to protection from all forms of exploitation prejudicial to any aspects of the child's welfare not covered in articles 32–35.

Article 37

Torture and deprivation of liberty. No child shall be subjected to torture, cruel treatment or punishment, unlawful arrest or deprivation of liberty. Both capital punishment and life imprisonment without the possibility for release are prohibited for offences committed by persons below age 18. Any child deprived of liberty shall be separated from adults unless it is considered in the child's best interest not to do so. A child who is detained shall have legal and other assistance as well as contact with the family.

Article 38

Armed conflicts. States shall take all feasible measures to ensure that children under 15 years of age have no direct part in hostilities. No child below 15 shall be recruited into the armed forces. States shall also ensure the protection and care of children who are affected by armed conflict as described in relevant international law.

Article 39

Rehabilitative care. The State has an obligation to ensure that child victims of armed conflicts, torture, maltreatment or exploitation receive appropriate treatment for their recovery and social reintegration.

Article 40

Administration of juvenile justice. A child in conflict with the law has the right to treatment that promotes the child's sense of dignity and worth, takes the child's age into account and aims at his or her defense. Judicial proceedings and institutional placements shall be avoided wherever possible.

Artykuł 41

Poszanowanie wyższych standardów. W każdym przypadku, gdy standardy określone we właściwych przepisach prawa krajowego i międzynarodowego dotyczące praw dziecka mają wyższą rangę niż te określone w Konwencji, zastosowanie mają zawsze standardy wyższej rangi.

Artykuły 42–54

Realizacja i wejście w życie. Artykuły 42–52 przewidują przede wszystkim:

- wejście Konwencji w życie po upływie 30 dni od jej ratyfikacji lub akcesji przez 20 Państw-Stron;
- obowiązek rozpowszechnienia przez Państwa-Strony praw określonych w Konwencji wśród osób dorosłych i dzieci;
- ustanowienie Komitetu Praw Dziecka, którego zadaniem będzie rozpatrywanie sprawozdań, do których złożenia Państwa-Strony są zobowiązane w terminie dwóch lat od ratyfikacji Konwencji, a następnie raz na pięć lat;
- obowiązek składania przez Państwa-Strony do Komitetu sprawozdań dotyczących działań przez nie podjętych w celu realizacji zapisów Konwencji oraz postępów w realizacji tych działań;
- obowiązek rozpowszechnienia przez Państwa-Strony swoich sprawozdań w swoich krajach;
- międzynarodową współpracę w dziedzinie będącej przedmiotem Konwencji, realizowaną poprzez zaproszenie UNICEF oraz wyspecjalizowanych agencji Organizacji Narodów Zjednoczonych, np. Międzynarodowej Organizacji Pracy lub Światowej Organizacji Zdrowia oraz UNESCO – wraz z właściwymi organami, takimi jak organizacje pozarządowe mające status doradcy ONZ – do udziału w spotkaniach Komitetu oraz służenia fachowym doradztwem w dziedzinach wchodzących w zakres ich działalności, oraz poprzez kierowanie do nich przez Komitet wniosków Państw-Stron o porady techniczne i pomoc;
- prawo Komitetu do rekomendowania Zgromadzeniu Ogólnemu podjęcia specjalnych badań dotyczących określonych kwestii związanych z prawami dziecka.

Wyrażone w Konwencji prawa dziecka są dodatkowo wzmocnione Protokołami fakultatywnymi o handlu dziećmi, prostytucji dziecięcej i pornografii dziecięcej oraz o udziale dzieci w konfliktach zbrojnych.

Ź r ó d ł o: Polski Komitet Narodowy UNICEF [1].
S o u r c e: Polish National Committee for UNICEF [1].

Article 41

Respect for higher standards. Wherever standards set in applicable national and international law relevant to the rights of the child are higher than those in this Convention, the higher standards shall always apply.

Articles 42–54

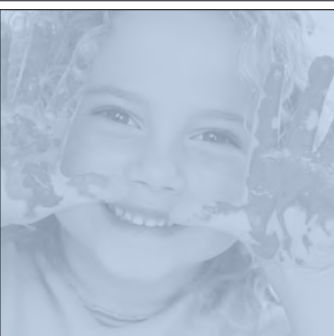
Implementation and entry into force. These articles notably foresee:

- the entry into force of the Convention 30 days after its ratification or accession by 20 States;
- States parties' obligation to make the rights of the Convention widely known to both adults and children;
- the establishment of a Committee on the Rights of the Child to consider the reports that States parties are required to submit two years after they have ratified the Convention and every five years thereafter;
- States parties' obligation to submit said reports to the Committee on measures they have taken to fulfil the Convention and the progress being made in their implementation;
- States parties' obligation to make their reports widely known in their own countries;
- international cooperation in the field covered by the Convention achieved by inviting UNICEF and the specialized agencies of the United Nations – such as the International Labour Organization, the World Health Organization and United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization – along with 'competent' bodies such as non-governmental organizations in consultative status with the UN to attend Committee meetings and provide expert advice on areas within the scope of their activities, and by the Committee's referring to them States Parties' requests for technical advice and assistance;
- the Committee's right to recommend to the General Assembly that special studies be undertaken on specific issues relating to the rights of the child.

The rights of the child articulated by the Convention are further reinforced by its Optional Protocols on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, and on the Involvement of Children in Armed Conflict.

Tło demograficzne

Demographic background



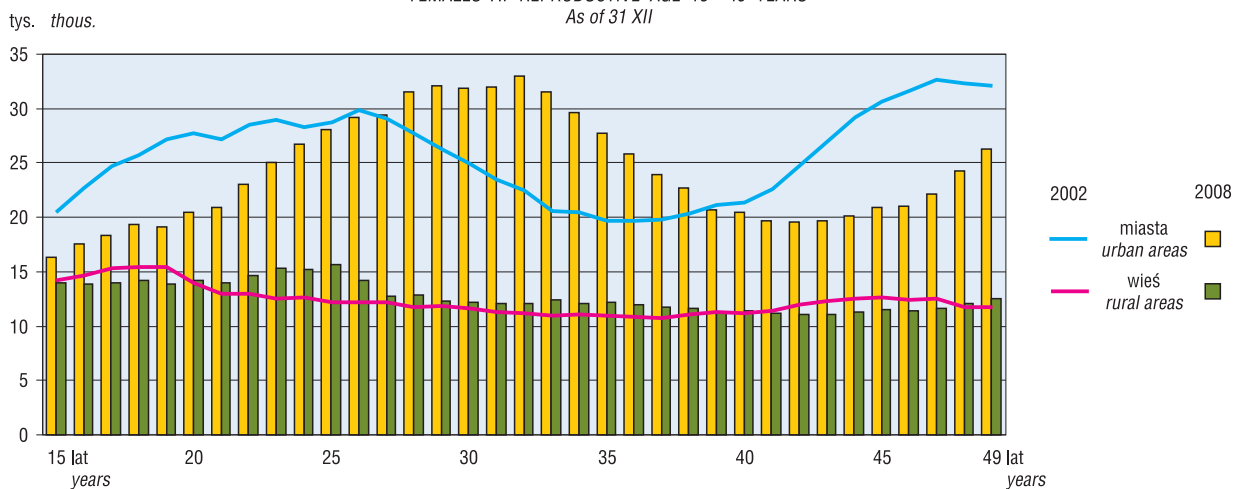
Województwo mazowieckie jest najbardziej zaludnionym województwem w kraju – według stanu w końcu 2008 r. zamieszkiwało tu 5204,5 tys. osób, co stanowiło 13,6% ogółu ludności Polski – przy czym liczba jego mieszkańców z roku na rok zwiększa się (odwrotnie niż w kraju). Niekorzystnym zjawiskiem jest proces starzenia się społeczeństwa, który jest wynikiem m.in. wydłużania się przeciętnego trwania życia przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału roczników młodszych w strukturze ludności ogółem. O ile w 2002 r. populacja osób w wieku 0–18 lat stanowiła 23,0% ogółu ludności województwa, to w 2008 r. o 2,8 pkt proc. mniej. Większe zmiany zanotowano na wsi (spadek o 3,9 pkt proc.) niż w miastach (spadek o 2,2 pkt proc.). Podstawową przyczyną tych zmian była niska dzietność kobiet, której poziom nie zapewniał prostej zastępowalności pokoleń, kiedy to w danym roku na jedną kobietę w wieku 15–49 lat powinno przypadać średnio 2 dzieci żywo urodzonych. W województwie mazowieckim w latach 2002–2008 współczynnik dzietności wynosił od 1,22 w 2003 r. do 1,43 w 2008 r., a więc znacznie odbiegał od poziomu optymalnego zawierającego się w przedziale 2,1–2,15. Na wsi sytuacja była nieco korzystniejsza niż w miastach – w omawianym okresie na wsi współczynnik wynosił od 1,39 w 2005 r. do 1,55 w 2008 r., natomiast w miastach od 1,11 w 2002 r. do 1,36 w 2008 r.

Notowany od 2003 r. w województwie mazowieckim wzrost bezwzględnej liczby urodzeń ma wpływ na wewnętrzną strukturę populacji dzieci i młodzieży. O ile w 2002 r. dzieci w wieku żłobkowym (0–2 lata) stanowiły 12,2% ogółu ludności do 18 lat, to w 2008 r. – 15,9%, a dzieci w wieku przedszkolnym (3–6 lat) odpowiednio – 18,6% i 17,6%. Dzieci objęte w systemie oświaty kształceniem na poziomie podstawowym (w wieku 7–12 lat) stanowiły 29,5% omawianej populacji (w 2002 r. – 31,8%), na poziomie gimnazjalnym (w wieku 13–15 lat) odpowiednio 17,0% wobec 17,9%, a młodzież w wieku uczęszczania do szkół ponadgimnazjalnych (w wieku 16–18 lat) – 19,0% wobec 20,6%.

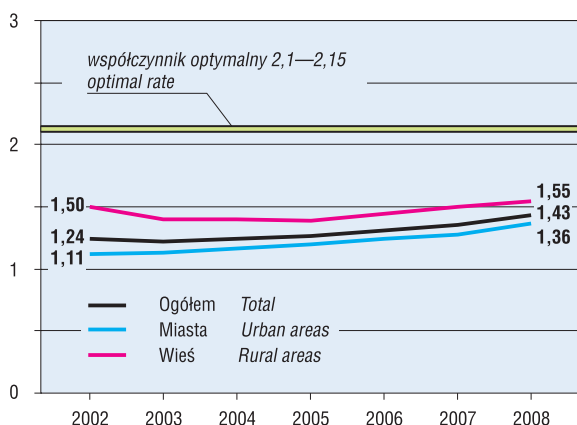
Mazowieckie voivodship is the most populated voivodship in the country – as of the end of 2008 – 5204,5 thous. people lived here, which constituted 13,6% of the total population of Poland – at the same time its population increases year by year (inversely than in the country). The process of ageing of society is an unfavourable phenomenon, which is the result of extending of the average life expectancy with simultaneous decrease in the share of younger age groups in the total number of population. While in 2002, population of people aged 0–18 constituted 23,0% of the total population of voivodship, in 2008, it was 2,8 percentage points less. Greater changes were recorded in rural areas (3,9 percentage point drop) than in urban areas (2,2 percentage point drop). The main reason for these changes was the low fertility rate whose level didn't guarantee simple replacement of generations, whereas there should be 2 live births on average in given year to one woman aged 15–49. In mazowieckie voivodship in 2002–2008 fertility rate amounted for 1,22 in 2003 to 1,43 in 2008, therefore it significantly differed from optimal level within the range of 2,1–2,15. In rural areas situation was slightly better than in urban areas – in reviewed period in rural areas this rate amounted for 1,39 in 2005 to 1,55 in 2008, while in urban areas for 1,11 in 2002 to 1,36 in 2008.

Increase in the absolute number of births, recorded from 2003, has an influence on the internal structure of population of children and youth. While in 2002, children at nursery age (0–2 years) constituted 12,2% of the total number of population up to 18 years, in 2008 – 15,9% and children at pre-primary age (3–6 years) – 18,6% and 17,6% respectively. Children included in education on primary level (aged 7–12) amounted to 29,5% of reviewed population (in 2002 – 31,8%), on lower secondary level (aged 13–15) – 17,0% compared with 17,9% respectively and youth at upper secondary age (aged 16–18) – 19,0% compared with 20,6%.

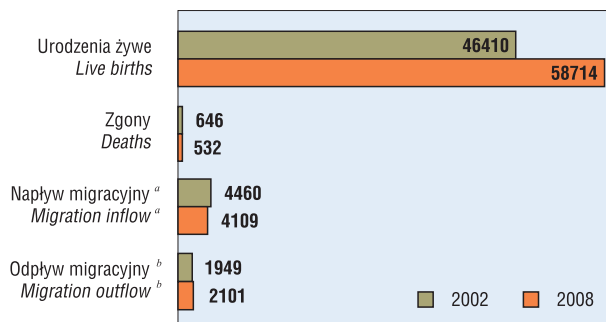
KOBIECY W WIEKU ROZRODCZYM 15–49 LAT
Stan w dniu 31 XII
FEMALES AT REPRODUCTIVE AGE 15–49 YEARS
As of 31 XII



WSPÓŁCZYNNIK DZIETNOŚCI OGÓLNEJ
TOTAL FERTILITY RATES



RUCH NATURALNY I MIGRACYJNY LUDNOŚCI W WIEKU 0–18 LAT
VITAL STATISTICS AND MIGRATION OF POPULATION AGED 0–18

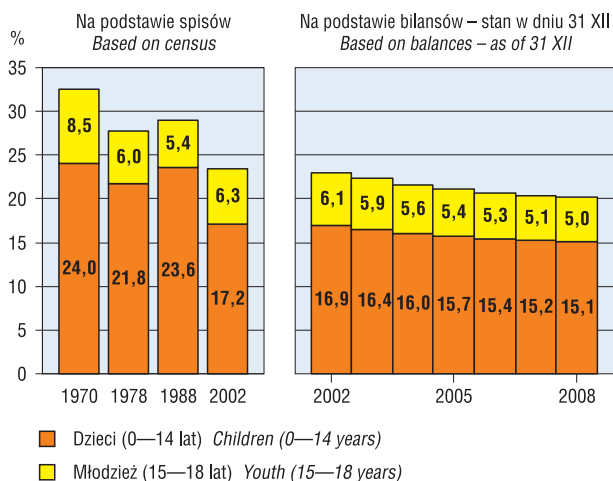


a, b Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne: a – zameldowania na pobyt stały, b – wymeldowania z pobytu stałego.

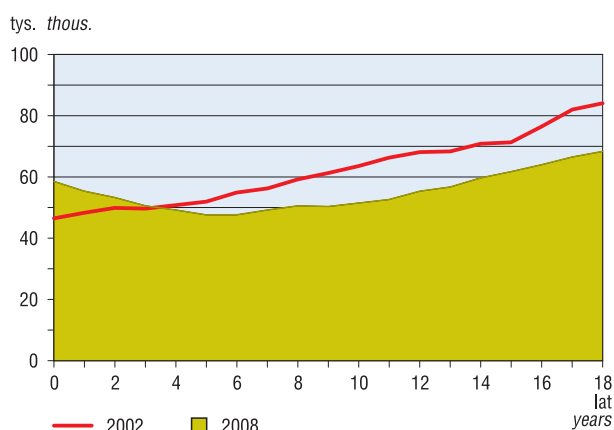
a, b Intervoivodship and international migration: a – registrations for permanent residence, b – deregistrations from permanent residence.

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	SPECIFICATION
	stan w dniu 31 XII as of 31 XII							
ŁUDNOŚĆ W WIEKU 0—18 LAT..	1179923	1144836	1113004	1088192	1071378	1057196	1048955	POPULATION AT 0—18 AGE
chłopcy.....	604393	586620	570253	557267	548698	541649	537687	males
dziewczęta.....	575530	558216	542751	530925	522680	515547	511268	females
Miasta.....	680653	659591	641963	629250	621829	615819	614621	Urban areas
Wieś.....	499270	485245	471041	458942	449549	441377	434334	Rural areas
Dzieci (0—14 lat).....	865942	843815	825550	808952	797058	790071	788356	Children (0—14 years)
chłopcy.....	443617	432402	422740	414225	408096	404910	404637	males
dziewczęta.....	422325	411413	402810	394727	388962	385161	383719	females
miasta.....	489673	479382	471955	466229	464208	464821	469021	urban areas
wieś.....	376269	364433	353595	342723	332850	325250	319335	rural areas
W wieku:								At age:
0— 4 lata.....	245028	241776	241002	241532	246344	255056	266961	0— 4
w tym 0 lat.....	46456	46540	48299	49910	52745	55063	58644	of which 0
5— 9.....	283746	274023	265227	259505	253679	249073	245458	5— 9
10—14 lat.....	337168	328016	319321	307915	297035	285942	275937	10—14
Młodzież (15—18 lat).....	313981	301021	287454	279240	274320	267125	260599	Youth (15—18 years)
chłopcy.....	160776	154218	147513	143042	140602	136739	133050	males
dziewczęta.....	153205	146803	139941	136198	133718	130386	127549	females
miasta.....	190980	180209	170008	163021	157621	150998	145600	urban areas
wieś.....	123001	120812	117446	116219	116699	116127	114999	rural areas
W wieku:								At age:
15—17 lat.....	230019	218965	210793	207744	203232	198772	192189	15—17
18 lat.....	83962	82056	76661	71496	71088	68353	68410	18
DZIECI I MŁODZIEŻ W % OGÓŁU								CHILDREN AND YOUTH IN % OF
ŁUDNOŚCI.....	23,0	22,3	21,6	21,1	20,7	20,4	20,2	TOTAL POPULATION
miasta.....	20,5	19,9	19,3	18,8	18,6	18,3	18,3	urban areas
wieś.....	27,5	26,8	25,9	25,2	24,6	24,1	23,6	rural areas
Dzieci (0—14 lat).....	16,9	16,4	16,0	15,7	15,4	15,2	15,1	Children (0—14 years)
Młodzież (15—18 lat).....	6,1	5,9	5,6	5,4	5,3	5,1	5,0	Youth (15—18 years)
ZMIANY W LICZBIE DZIECI								CHANGES IN NUMBERS OF
I MŁODZIEŻY W %								CHILDREN AND YOUTH IN %
Spadek w stosunku do 2002 r. ...	x	-2,97	-5,67	-7,77	-9,20	-10,40	-11,10	Decrease in relation to 2002
miasta.....	x	-3,09	-5,68	-7,55	-8,64	-9,53	-9,70	urban areas
wieś.....	x	-2,81	-5,65	-8,08	-9,96	-11,60	-13,01	rural areas
Dzieci (0—14 lat).....	x	-2,56	-4,66	-6,58	-7,95	-8,76	-8,96	Children (0—14 years)
Młodzież (15—18 lat).....	x	-4,13	-8,45	-11,06	-12,63	-14,92	-17,00	Youth (15—18 years)
Spadek w stosunku do roku								Decrease in relation to previous
poprzedniego.....	-3,13	-2,97	-2,78	-2,23	-1,55	-1,32	-0,78	year
ŁUDNOŚĆ W WIEKU 0—24 LATA	1685868	1653028	1620239	1587819	1560101	1531114	1503548	POPULATION AT 0—24 AGE
W wieku żłobkowym (0—2 lata).....	144477	141822	142114	145561	151725	158591	167166	Nursery age (0—2)
Według edukacyjnych grup wieku..	1541391	1511206	1478125	1442258	1408376	1372523	1336382	By educational age groups
3— 6 lat.....	207477	203154	200084	196468	194084	193101	194960	3— 6
7—12.....	374768	362195	348586	336647	325702	317126	309856	7—12
13—15.....	210621	207629	203153	198684	192076	185130	178106	13—15
16—18.....	242580	230036	219067	210832	207791	203248	198867	16—18
19—24 lata.....	505945	508192	507235	499627	488723	473918	454593	19—24

UDZIAŁ DZIECI I MŁODZIEŻY W OGÓLNEJ LICZBIE ŁUDNOŚCI
SHARE OF CHILDREN AND YOUTH IN THE TOTAL NUMBER OF POPULATION



DZIECI I MŁODZIEŻ WEDŁUG WIEKU
Stan w dniu 31 XII
CHILDREN AND YOUTH BY AGE
As of 31 XII

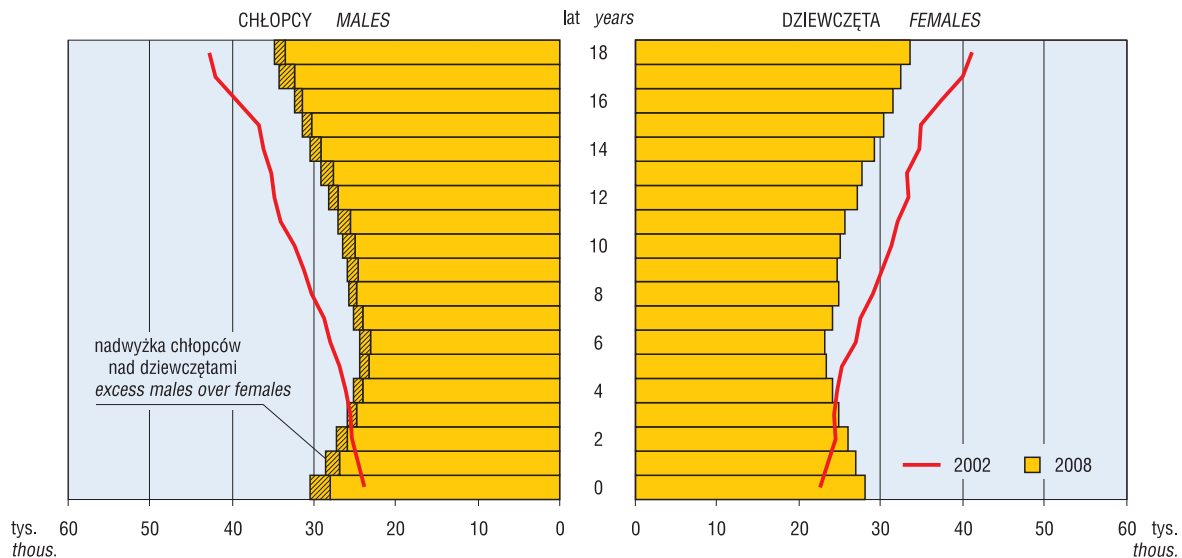
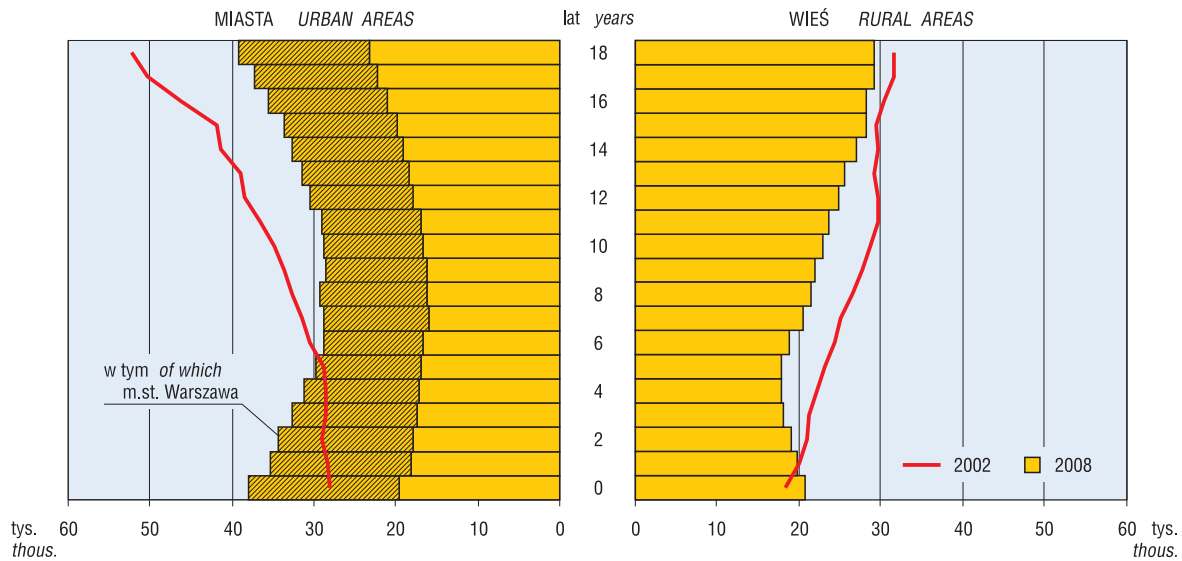


DZIECI I MŁODZIEŻ WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA I PŁCI

Stan w dniu 31 XII

CHILDREN AND YOUTH BY PLACE OF RESIDENCE AND SEX

As of 31 XII

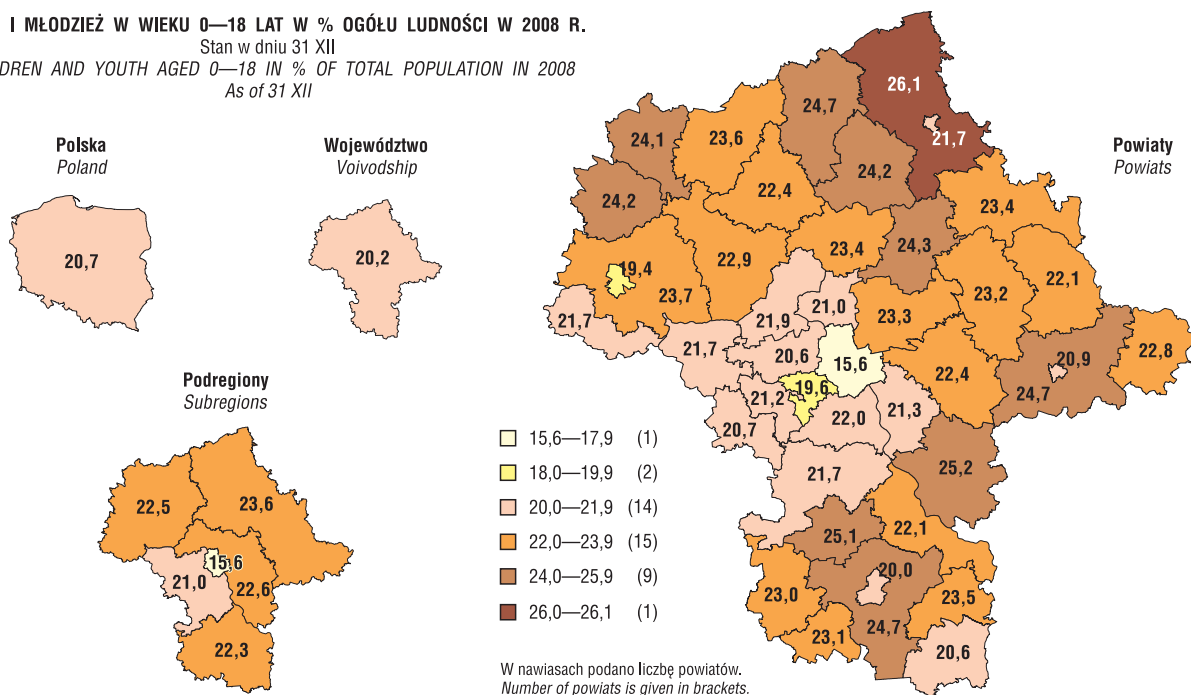


DZIECI I MŁODZIEŻ W WIEKU 0—18 LAT W % OGÓŁU LUDNOŚCI W 2008 R.

Stan w dniu 31 XII

CHILDREN AND YOUTH AGED 0—18 IN % OF TOTAL POPULATION IN 2008

As of 31 XII



Rodzina i alternatywne formy opieki

Families and alternative care forms



DANE NARODOWEGO SPISU POWSZECHNEGO LUDNOŚCI I MIESZKAŃ — stan w dniu 20 V 2002 r.
DATA OF THE POPULATION AND HOUSING CENSUS — as of 20 V 2002

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem <i>Total</i>	Miasta <i>Urban areas</i>	Wieś <i>Rural areas</i>	SPECIFICATION
DZIECI DO 24 LAT POZOSTAJĄCE NA UTRZYMANIU^a	1358805	800259	558546	DEPENDENT CHILDREN UP TO AGE 24^a
w % ogółu ludności w wieku 0—24 lata	79,7	77,6	83,1	<i>in % of total population at 0—24 age</i>
Według wieku:				<i>At age:</i>
0—2 lata	141580	81649	59931	0—2
3—6	206417	114358	92059	3—6
7—14	512015	286491	225524	7—14
15—17	212985	127513	85472	15—17
18—24 lata	285808	190248	95560	18—24
Według typu rodziny:				<i>By types of families:</i>
małżeństwa	1107182	613703	493479	<i>marriages</i>
partnerzy	18713	13316	5397	<i>cohabiting couples</i>
samotne matki	211462	157749	53713	<i>lone mothers</i>
samotni ojcowie	21448	15491	5957	<i>lone fathers</i>
W tym zamieszkujące w mieszkaniach	1358634	800179	558455	Of which in dwellings
w tym w wieku do 14 lat	859884	482434	377450	<i>of which up to age 14</i>

^a W rodzinach w gospodarstwach domowych zamieszkujących w mieszkaniach lub pomieszczeniach niebędących mieszkaniami; bez zamieszkujących w obiektach zbiorowego zakwaterowania.

^a *In families in households living in dwellings or facilities which are not a dwelling; excluding living in collective accommodation facilities.*

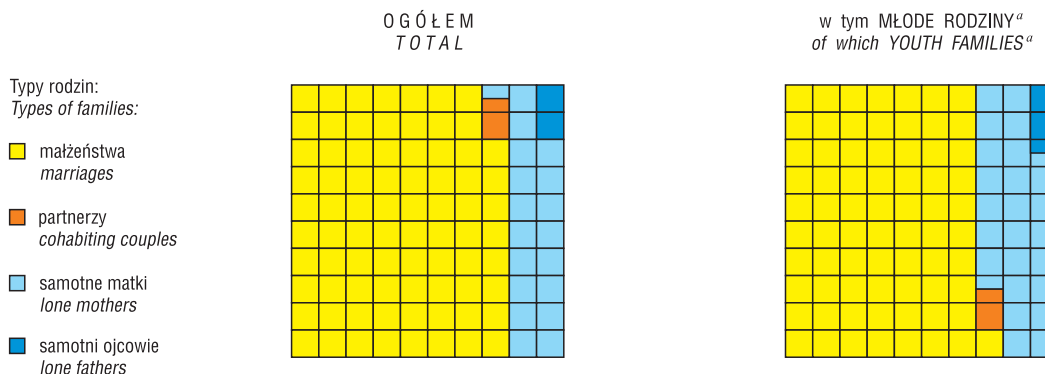
Rodzina stanowi środowisko, które zapewni dziecku najlepsze warunki rozwoju i wychowania. Jedynym, pełnym źródłem informacji o rodzinach są spisy powszechne. Na podstawie wyników ostatniego Narodowego Spisu Powszechnego ustalono, że w 2002 r. w województwie mazowieckim mieszkało 1403,3 tys. rodzin, z tego 782,7 tys. miało na utrzymaniu dzieci w wieku poniżej 25 lat (rodziny te wchodziły w skład gospodarstw domowych; nie badano rodzin mieszkających w obiektach zbiorowego zakwaterowania). Z ogólnej liczby rodzin z dziećmi na utrzymaniu 78,0% stanowiły małżeństwa, 1,5% partnerzy, 18,5% samotne matki, a 2,0% samotni ojcowie. Wśród rodzin młodych (tj. takich, w których kobiety były w wieku do 29 lat, a mężczyźni do 34 lat) znacznie większy był udział samotnych matek (24,9%), natomiast mniejszy udział małżeństw (71,0%). Analizując strukturę rodzin według liczby dzieci można stwierdzić, że najwięcej rodzin miało na utrzymaniu jedno lub dwoje dzieci do 24 lat (odpowiednio 48,4% i 36,2%); rodziny wielodzietne (z trojgiem lub większą liczbą dzieci) stanowiły 15,4%.

W 2002 r. na utrzymaniu rodzin było 1358,8 tys. dzieci w wieku poniżej 25 lat, z tego 58,9% mieszkało w miastach, a 41,1% na wsi. Przeciętna liczba dzieci pozostających na utrzymaniu wynosiła 1,74, w miastach była niższa (1,58) niż na wsi (2,01). Ponad 81% omawianej populacji dzieci żyło w rodzinach tworzonych przez małżonków, a 1,4% w rodzinach partnerów. W rodzinach samotnych matek przebywało 15,6% dzieci, natomiast w rodzinach samotnych ojców — 1,6%. Zatem 17,2% ogółu dzieci (232,9 tys.) wychowywało się w rodzinach niepełnych, przy czym więcej takich dzieci było w miastach (21,6%), a znacznie mniej na wsi (10,7%).

Family is an environment which provides a child with the best conditions of development and upbringing. The only complete source of information about families are censuses. On the basis of the results of the last National Census it was established that in 2002 in mazowieckie voivodship lived 1403,3 thous. families of which 782,7 thous. with dependent children under 25 years (these families were included in households; families living in collective accommodation facilities were not examined). From the total number of families with dependent children 78,0% constitute marriages, 1,5% cohabiting couples, 18,5% lone mothers and 2,0% lone fathers. Among youth families (i.e. females up to age 29 and males up to age 34) there was considerably bigger share of lone mothers (24,9%), but smaller share of marriages (71,0%). Analysing the structure of families by number of children it can be stated that there were the most families with one or two dependent children up to age 24 (48,4% and 36,2% respectively); families with many children (three or more) constituted 15,4%.

In 2002 there were 1358,8 thous. dependent children under 25 years, of which 58,9% lived in urban areas and 41,1% in rural areas. Average number of dependent children amounted to 1,74; in urban areas it was smaller (1,58) than in rural areas (2,01). Over 81% of population of children in question lived in families formed by spouses and 1,4% by cohabitants. In families of lone mothers stayed 15,6% of children, whereas in families of lone fathers — 1,6%. Therefore 17,2% of the total number of children (232,9 thous.) was brought up in incomplete families, whereas more children were in urban areas (21,6%) and significantly less in rural areas (10,7%).

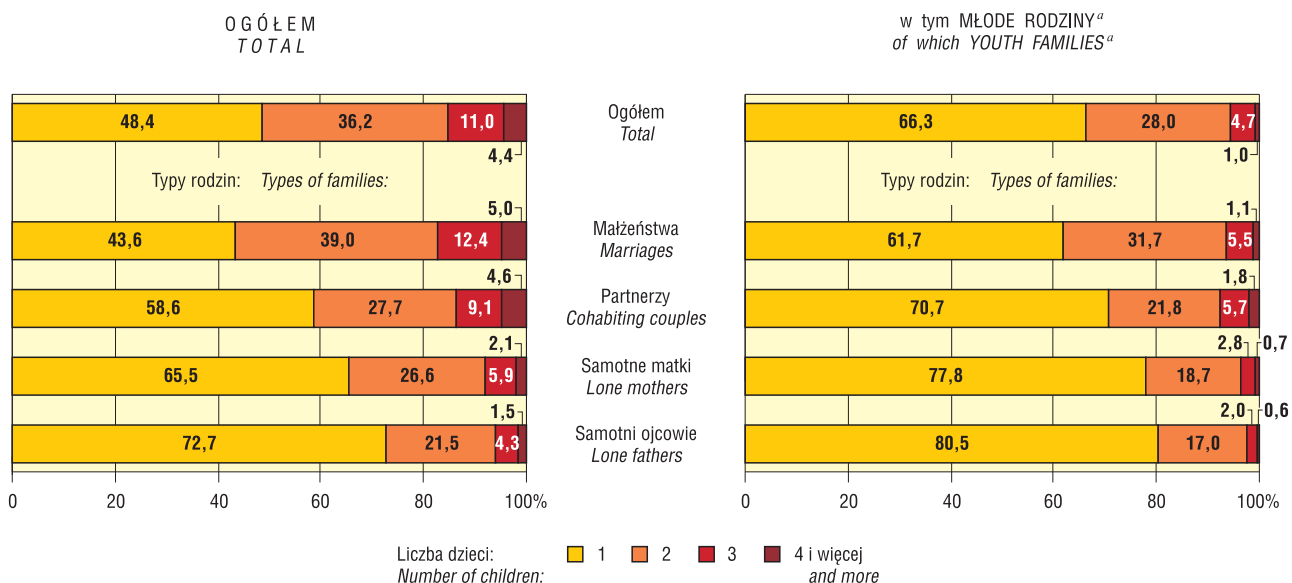
STRUKTURA RODZIN Z DZIEĆMI DO 24 LAT POZOSTAJĄCYMI NA UTRZYMANIU WEDŁUG TYPU RODZINY W 2002 R.
STRUCTURE OF FAMILIES WITH DEPENDENT CHILDREN UP TO AGE 24 BY TYPE OF FAMILY IN 2002



^a Kobiety — do 29 lat, mężczyźni — do 34 lat; w przypadku małżeństw i partnerów wzięto pod uwagę jednocześnie wiek kobiety i mężczyzny.

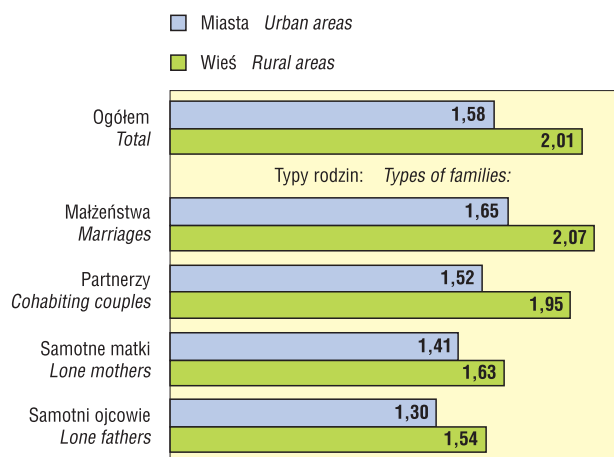
^a *Females — up to age 29, males — up to age 34; in case of marriages and cohabiting couples considering simultaneously age of female and male.*

STRUKTURA RODZIN Z DZIEĆMI DO 24 LAT POZOSTAJĄCYMI NA UTRZYMANIU WEDŁUG LICZBY DZIECI W 2002 R.
STRUCTURE OF FAMILIES WITH DEPENDENT CHILDREN UP TO AGE 24 BY NUMBER OF CHILDREN IN 2002

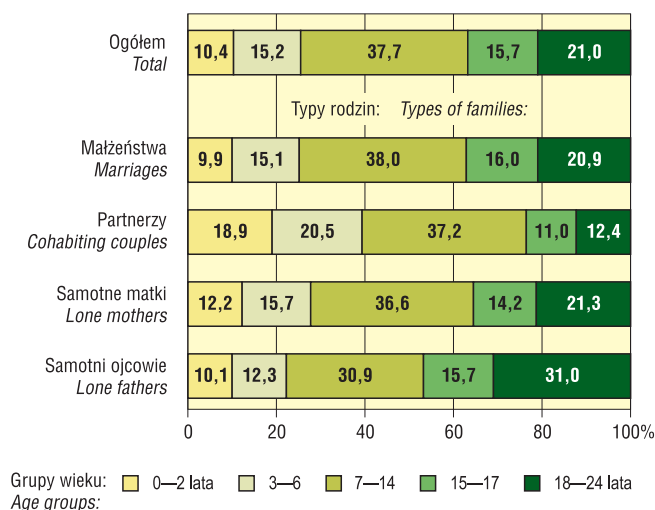


^a Kobiety – do 29 lat, mężczyźni – do 34 lat; w przypadku małżeństw i partnerów wzięto pod uwagę jednocześnie wiek kobiety i mężczyzny.
^a Females – up to age 29, males – up to age 34; in case of marriages and cohabiting couples considering simultaneously age of female and male.

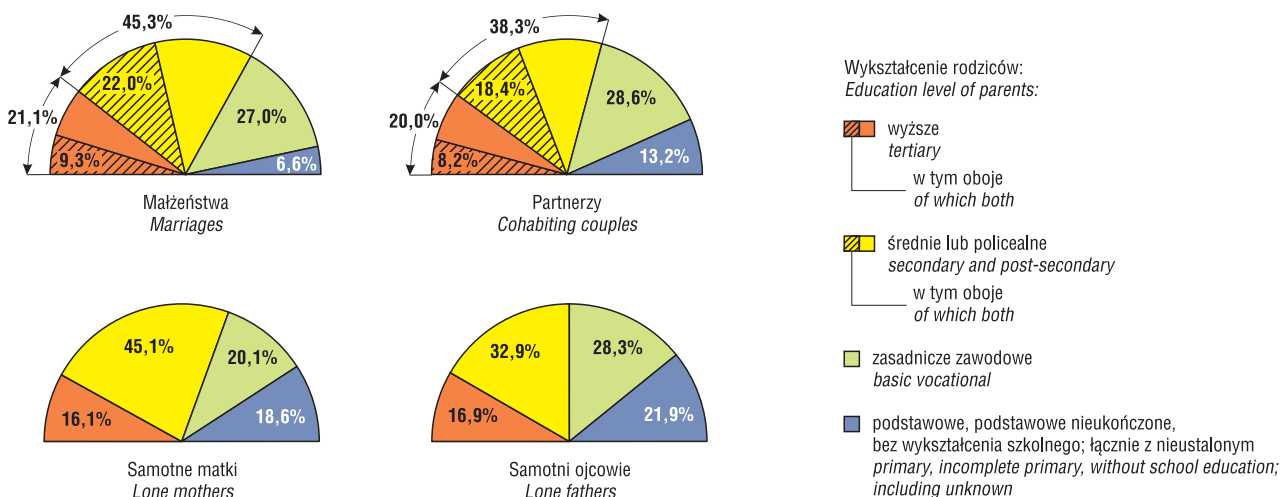
PRZECIĘTNA LICZBA DZIECI DO 24 LAT POZOSTAJĄCYCH NA UTRZYMANIU W 2002 R.
AVERAGE NUMBER OF DEPENDENT CHILDREN UP TO AGE 24 IN 2002



STRUKTURA DZIECI DO 24 LAT POZOSTAJĄCYCH NA UTRZYMANIU WEDŁUG GRUP WIEKU W 2002 R.
STRUCTURE OF DEPENDENT CHILDREN UP TO AGE 24 BY AGE GROUPS IN 2002

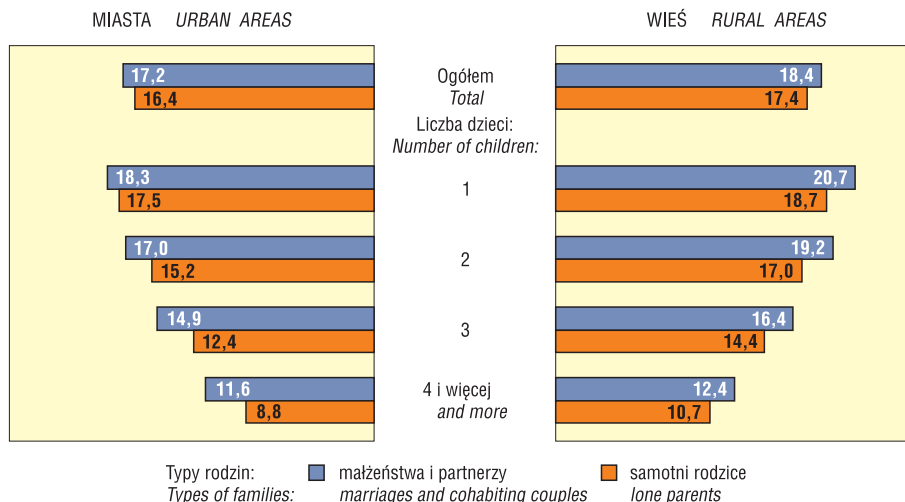


STRUKTURA DZIECI DO 24 LAT POZOSTAJĄCYCH NA UTRZYMANIU WEDŁUG WYKSZTAŁCENIA RODZICÓW W 2002 R.
STRUCTURE OF DEPENDENT CHILDREN UP TO AGE 24 BY EDUCATION LEVEL OF PARENTS IN 2002



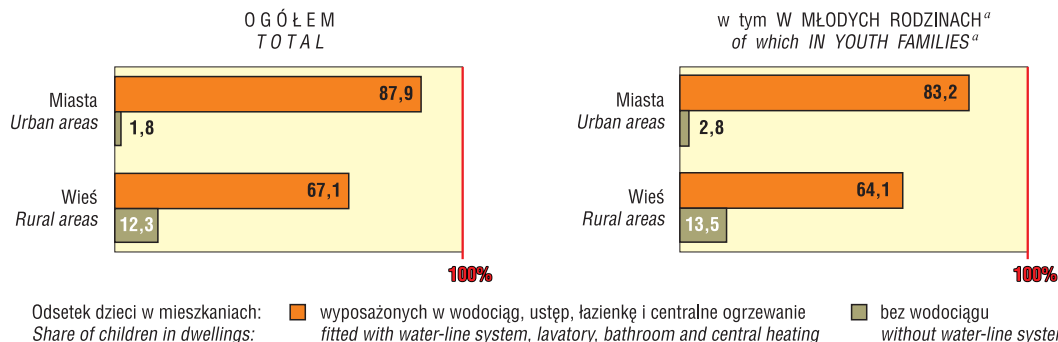
PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKANIA^a (w m²) NA 1 OSOBE W RODZINACH^b Z DZIEĆMI DO 24 LAT POZOSTAJĄCYMI NA UTRZYMANIU WEDŁUG LICZBY DZIECI W 2002 R.

AVERAGE USABLE DWELLING FLOOR SPACE^a (in m²) PER 1 PERSON IN FAMILIES^b WITH DEPENDENT CHILDREN UP TO AGE 24 BY NUMBER OF CHILDREN IN 2002



^a Bez powierzchni wykorzystywanej wyłącznie do prowadzenia działalności gospodarczej. ^b Zamieszkujących w mieszkaniach.
^a Excluding space used exclusively for conducting economic activity. ^b Inhabiting dwellings.

DZIECI DO 24 LAT POZOSTAJĄCE NA UTRZYMANIU ZAMIESZKUJĄCE W MIESZKANIACH WEDŁUG WYPOSAŻENIA MIESZKAŃ W INSTALACJE W 2002 R.
DEPENDENT CHILDREN UP TO AGE 24 INHABITING DWELLINGS BY FITTING OF DWELLINGS WITH INSTALLATIONS IN 2002



^a Kobiety – do 29 lat, mężczyźni – do 34 lat; w przypadku małżeństw i partnerów wzięto pod uwagę jednocześnie wiek kobiety i mężczyzny.
^a Females – up to age 29, males – up to age 34; in case of marriages and cohabiting couples considering simultaneously age of female and male.

DANE SPRAWOZDAWCZOŚCI BIEŻĄCEJ
DATA OF CURRENT REPORTS

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	SPECIFICATION
Małżeństwa	26141	26865	26571	27727	29819	32645	33975	Marriages
na 1000 ludności	5,11	5,25	5,18	5,40	5,78	6,31	6,55	per 1000 population
W tym kobiet w wieku 16–17 lat ..	200	174	165	149	130	131	153	Of which females at 16–17 age
Urodzenia żywe	46410	46600	48366	49983	52787	55140	58714	Live births
na 1000 ludności	9,08	9,10	9,43	9,73	10,24	10,66	11,32	per 1000 population
W %: pozamałżeńskie	11,4	11,9	13,0	14,0	14,6	15,1	15,8	In %: illegitimate
z matek w wieku poniżej 19 lat	2,70	2,43	2,23	1,96	1,92	1,97	1,98	of mothers aged under 19
Dzieci w wieku 0–17 lat^a:								Children at 0–17 age^a:
Z separowanych małżeństw	278	362	973	2577	1496	868	556	Of separated couples
Z rozwiedzionych małżeństw	4719	5145	6330	8216	8469	7514	7516	Of divorced couples
Dzieci do 18 roku życia w rodzinach zastępczych^b	5137	5269	5277	5495	5798	5552	5526	Children up to 18 age in foster families^b
W tym sieroty	658	531	614	488	473	Of which double orphan
Wychowankowie całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych^b	3910	3206	2419	2295	2294	2210	2122	Residents of care and education centres^b
Z ogółem: do 18 roku życia	3055	2331	2231	2237	2138	2049	Of total: up to 18 age
sieroty	84	80	78	76	66	66	53	double orphan
małoletnie matki	12	15	13	12	3	5	12	underage mothers
Mieszkańcy w wieku 0–18 lat^b domów dla:								Residents at 0–18 age^b in homes for:
Matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	51	67	340	299	232	46	224	Mothers with dependent children and pregnant women
Osób bezdomnych	2	—	191	117	86	72	61	Homeless persons

^a Pozostające na utrzymaniu. ^b Stan w dniu 31 XII.
^a Remaining in dependency. ^b As of 31 XII.

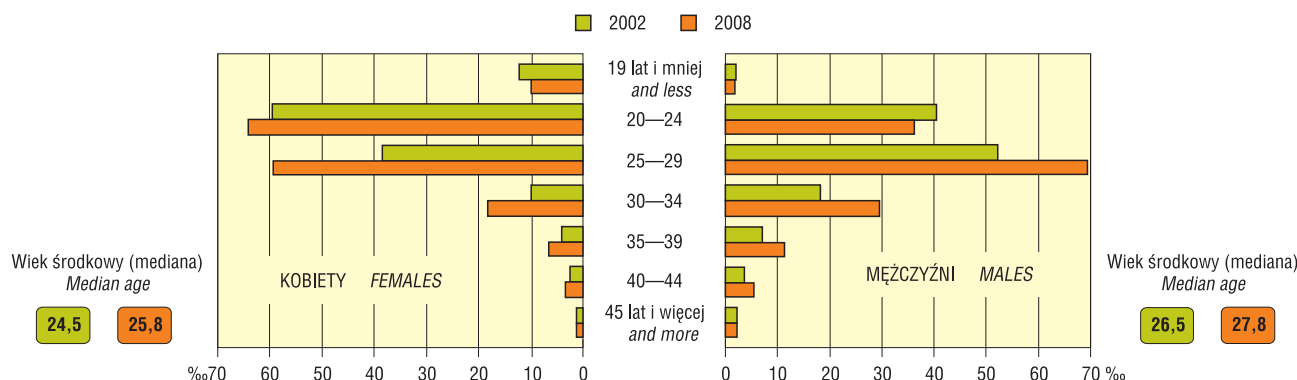
Przeobrażenia demograficzne i przemiany społeczno-ekonomiczne, jakie zachodzą w ostatnich latach, mają wpływ na zachowania ludzi młodych, którzy planując przyszłość najpierw decydują się na osiągnięcie określonego poziomu wykształcenia oraz stabilizacji ekonomicznej, a potem na założenie rodziny oraz jej powiększanie. Zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn przesunął się wiek zawierania małżeństw, a także wiek realizacji planów rodzicielskich. W 2008 r. mediana wieku żeniących się mężczyzn wyniosła 27,8 lat, a wychodzących za mąż kobiet 25,8; nowożeńcy obu płci byli starsi o 1,3 lat niż nowożeńcy w 2002 r. Wiek środkowy matek, które urodziły dziecko w 2008 r. wyniósł 28,8 lat (w 2002 r. – 27,1). Mediana wieku kobiet rodzących pierwsze dziecko wyniosła 27,0 lat, w tym dla kobiet z wyższym wykształceniem – 28,7.

W województwie mazowieckim na przestrzeni lat 2002–2008 liczba urodzeń żywych systematycznie zwiększała się. W 2008 r. zarejestrowano ich 58714, tj. o 12304 (o 26,5%) więcej niż w 2002 r. Wskaźnik natężenia urodzeń wyniósł 11,32 na 1000 ludności, a przed siedmiu laty 9,08; w miastach odpowiednio 11,37 wobec 8,48 w 2002 r., a na wsi 11,23 wobec 10,16. Rosnąca liczba urodzeń związana jest m.in. z wejściem w wiek najwyższej płodności kobiet urodzonych w latach ostatniego wyżu demograficznego (roczniki 1979–1985). W 2008 r. współczynnik płodności przyjął wartość 45,29, co oznacza, że na 1000 kobiet w wieku rozrodczym (tj. 15–49 lat) przypadało ponad 45 urodzeń żywych (w 2002 r. – 35). Stosunkowo duży wzrost płodności kobiet (powyżej 20 pkt) odnotowano w grupie 29–34 lata, natomiast spadek w grupie 20–24 lata. Obserwuje się przesuwanie wieku najwyższej płodności; o ile w 2002 r. najwyższe wartości współczynnika notowano wśród kobiet w wieku 26 i 27 lat, to w 2008 r. w grupie 27–30 lat. W omawianym okresie na 1000 nastoletnich dziewcząt (tj. w wieku 15–18 lat) przypadało średnio 8 urodzeń żywych.

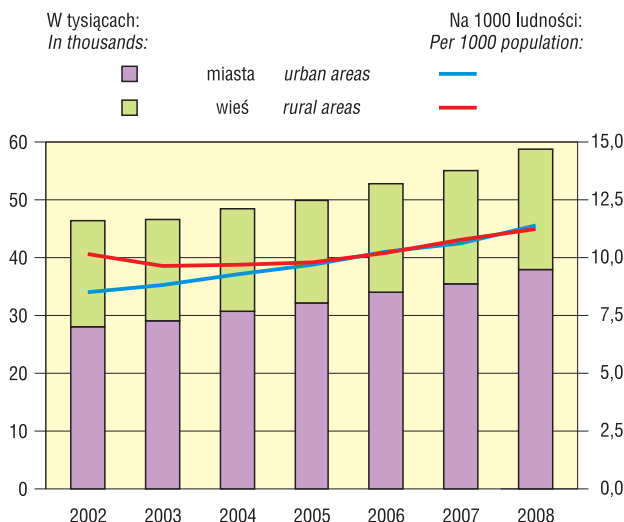
Demographic and socioeconomic transformations, which have taken place in recent years, affect the behaviour of young people, who when planning their future first of all decide to gain specific education level and economic stabilization before setting up and enlarging family. Both for women and men the age of contracting marriage and realizing parental plans has shifted. In 2008, median age of men contracting marriage amounted to 27,8 and women to 25,8; newly married of both sexes were 1,3 year older than newly married in 2002. Median age of mothers who gave birth to a child in 2008 amounted to 28,8 years (in 2002 – 27,1). Median age of mothers who gave birth to their first child amounted to 27,0, of which for women with tertiary education – 28,7.

In mazowieckie voivodship, in 2002–2008 the number of live births has been systematically increasing. In 2008, there were registered 58714 of them, i.e. 12304 (26,5%) more than in 2002. Intensity rate of births amounted to 11,32 per 1000 population and 9,08 seven years ago; in urban areas 11,37 compared with 8,48 in 2002 respectively and in rural areas 11,23 compared with 10,16. Growing number of births is connected with entering the age of the highest fertility rate of women born in the last baby boom (1979–1985). In 2008, fertility rate amounted to 45,29, which means that per 1000 women of reproductive age (i.e. 15–49 years) there were over 45 live births (in 2002 – 35). Relatively significant increase of fertility rate of women (over 20 points) was recorded among women in age group 29–34, but decrease in age group 20–24. Shift of the age of the highest fertility is observed; while in 2002 the highest rate was recorded among women aged 26 and 27, in 2008 – aged 27–30. In described period there were 8 live births on average per 1000 teenage girls (i.e. 15–18 years old).

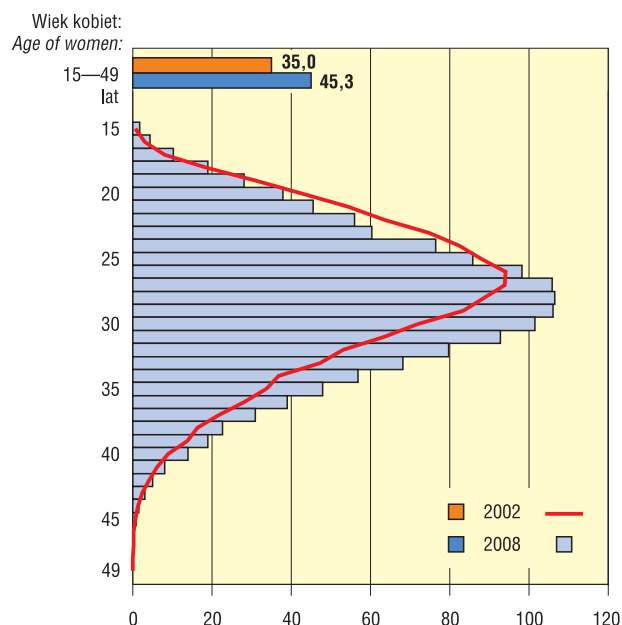
NOWOŻEŃCY NA 1000 LUDNOŚCI W WIEKU 15 LAT I WIĘCEJ DANEJ PŁCI I GRUPY WIEKU
BRIDEGROOMS AND BRIDES PER 1000 POPULATION AGED 15 AND MORE OF EACH SEX AND AGE GROUP



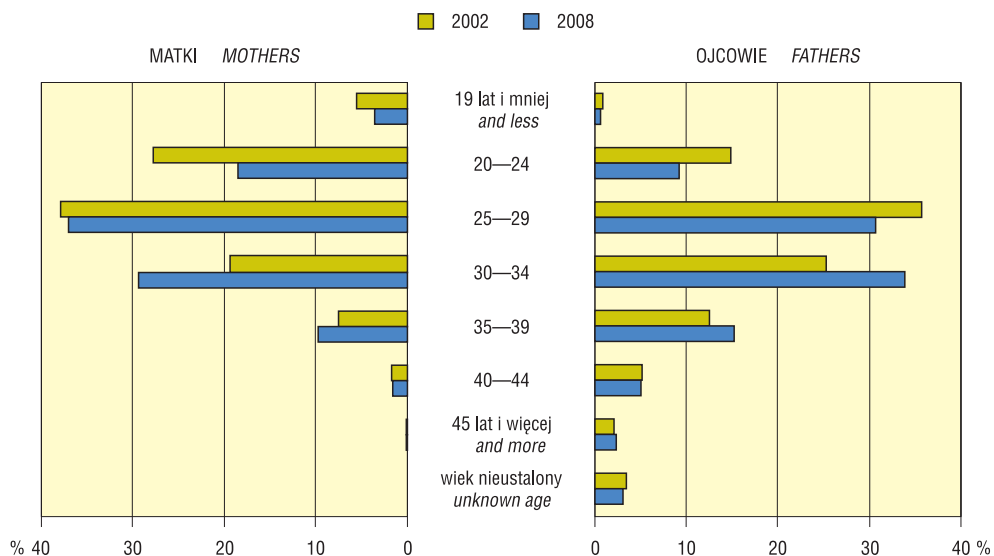
URODZENIA ŻYWE
LIVE BIRTHS



PŁODNOŚĆ — URODZENIA ŻYWE NA 1000 KOBIEC
FERTILITY — LIVE BIRTHS PER 1000 WOMEN



STRUKTURA URODZEŃ ŻYWYCH WEDŁUG WIEKU RODZICÓW
STRUCTURE OF LIVE BIRTHS BY AGE OF PARENTS



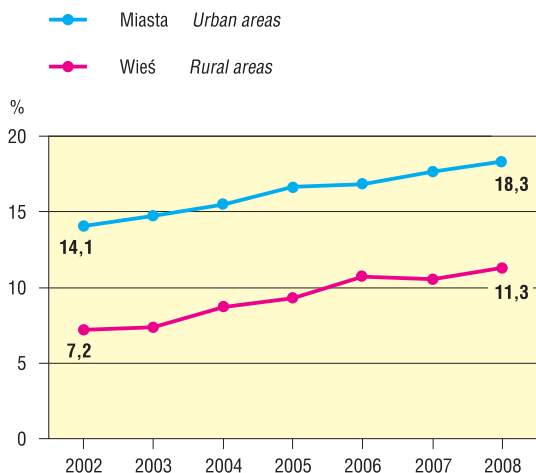
Zdecydowana większość dzieci rodzi się w rodzinach tworzonych przez prawnie zawarte związki małżeńskie – w województwie mazowieckim w 2008 r. ponad 84% ogółu. Systematycznie rośnie odsetek urodzeń pozamatżeńskich, o ile w 2002 r. z takich związków urodziło się 11,4% dzieci, to w 2008 r. – 15,8%. Rosnący współczynnik dzietności pozamatrzeńskiej może oznaczać, że zwiększa się liczba rodzin tworzonych przez związki partnerskie lub wzrasta liczba matek samotnie wychowujących dzieci – tworzących rodziny niepełne.

Szczególnie trudną sytuacją w życiu dziecka jest rozpad małżeństwa rodziców. W 2008 r. rozwodem rodziców zostało dotkniętych 7516 małoletnich dzieci, a separacją orzeczoną przez sąd – 556; w 2002 r. odpowiednio 4719 i 278. W większości orzeczeń dotyczących rozwodu lub separacji małżeństw posiadających małoletnie dzieci władzę rodzicielską i opiekę nad dzieckiem przyznano razem matce i ojcu (w 2008 r. stało się tak w przypadku 75% rozwodów i 57% separacji). Tylko w niewielkich przypadkach dziecko powierzano rodzinie zastępczej lub placówce wychowawczej.

Vast majority of children are born in families of legally contracted marriages – in mazowieckie voivodship, in 2008 it was over 84% of the total number. The percentage of illegitimate children is systematically increasing; while in 2002 it was 11,4% of children, in 2008 – 15,8%. Growing fertility rate outside marriage may mean that there is an increase in families of cohabitants or in the number of lone mothers, who form incomplete families.

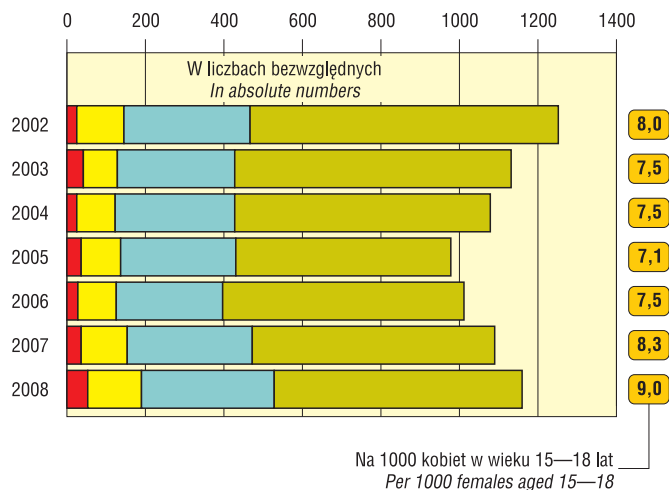
Particularly difficult situation in child's life is the breakdown of its parents marriage. In 2008, affected by parents divorce were 7516 underage children and by legally validated separations – 556; in 2002 – 4719 and 278 respectively. In the majority of rulings concerning divorce or separation of marriages with underage children, both mother and father were granted children care (in 2008, it happened in cases of 75% of divorces and 57% of separations). Only in few cases a child was entrusted to foster family or care and education centre.

URODZENIA POZAMALŻEŃSKIE W % URODZEŃ ŻYWYCH
ILLEGITIMATE BIRTHS IN % OF LIVE BIRTHS



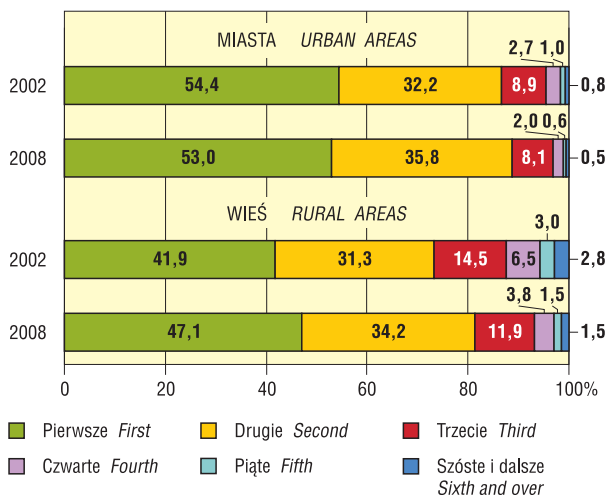
URODZENIA ŻYWE Z NASTOLETNICH MATEK
LIVE BIRTHS FROM TEENAGE MOTHERS

Wiek matki: 15 lat i mniej and less, 16, 17, 18 lat



Na 1000 kobiet w wieku 15—18 lat
 Per 1000 females aged 15—18

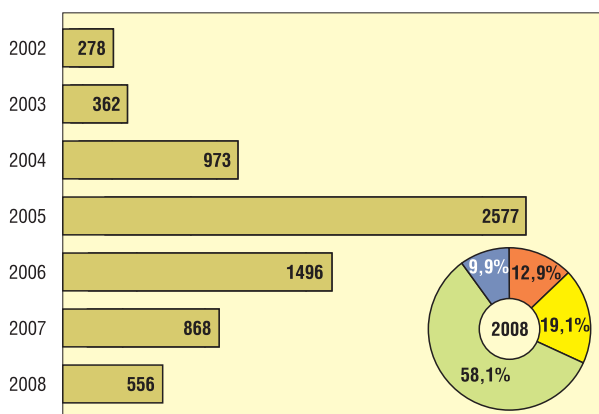
STRUKTURA URODZEŃ ŻYWYCH WEDŁUG KOLEJNOŚCI URODZENIA DZIECKA U MATKI^a
STRUCTURE OF LIVE BIRTHS BY BIRTH ORDER^a



^a W podziale według kolejności urodzenia dziecka nie uwzględniono urodzeń o nieustalonej kolejności urodzenia.

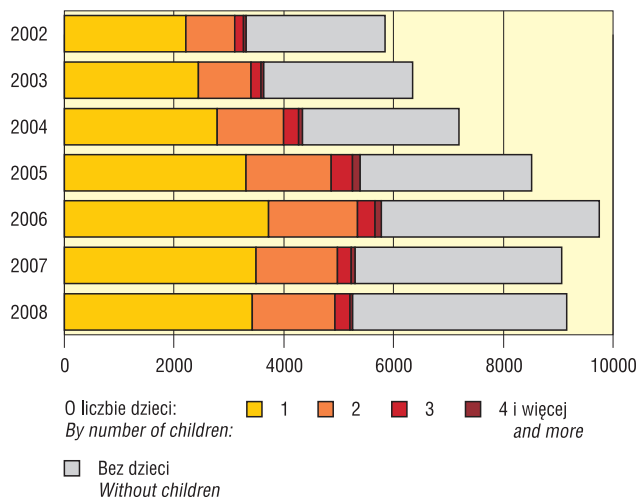
^a Data by the number of births by order exclude cases in which birth order is unknown.

MAŁOLETNI DZIECI POZOSTAJĄCE Z SEPAROWANYCH MAŁŻEŃSTW
UNDERAGE CHILDREN FROM SEPARATED COUPLES



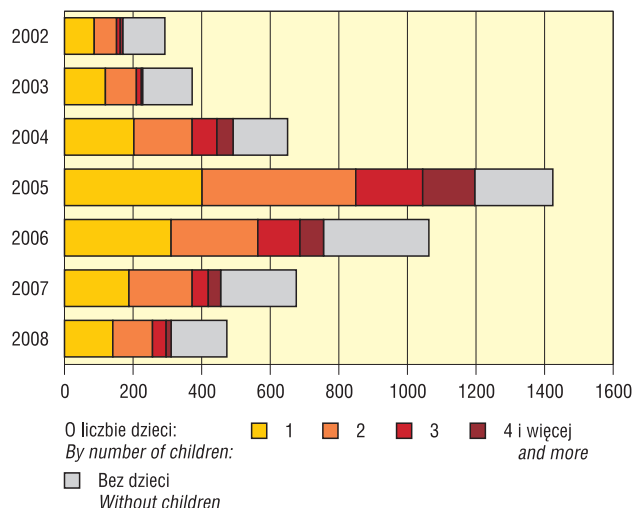
Grupy wieku: 0—2 lata 3—6 7—15 16—17 lat
Age groups:

ROZWIEDZONE MAŁŻEŃSTWA WEDŁUG LICZBY MAŁOLETNI^a DZIECI
DIVORCED COUPLES BY NUMBER OF UNDERAGE^a CHILDREN



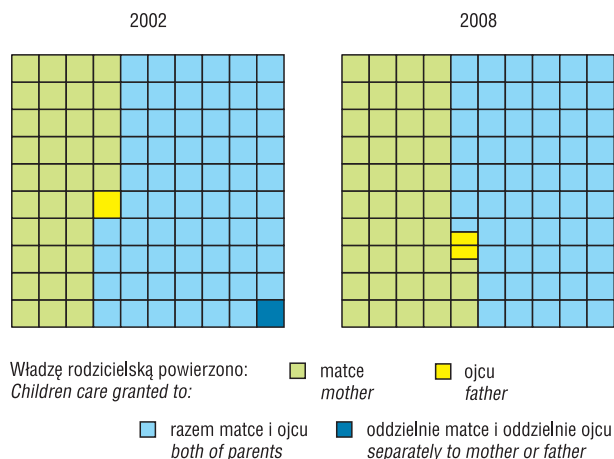
^a Poniżej 18 lat.
^a Under 18 years.

SEPAROWANE MAŁŻEŃSTWA^a WEDŁUG LICZBY MAŁOLETNI^b DZIECI
SEPARATED COUPLES^a BY NUMBER OF UNDERAGE^b CHILDREN



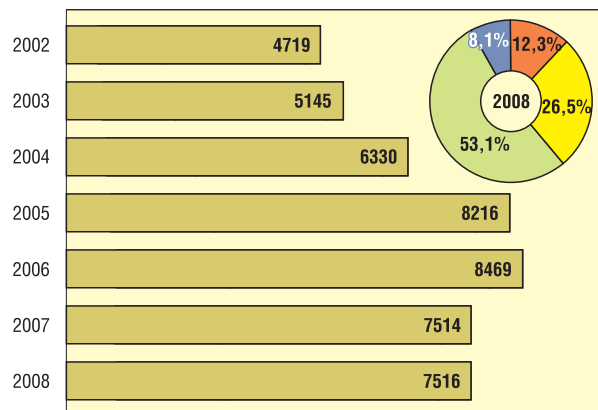
^a Separacje prawomocnie orzeczone. ^b Poniżej 18 lat.
^a Separations legally validated. ^b Under 18 years.

STRUKTURA SEPARACJI^a ORZECZONYCH WEDŁUG DECYZJI SĄDU O WYKONYWANIU WŁADZY RODZICIELSKIEJ I OPIEKI NAD MAŁOLETNI^b DZIEĆMI
STRUCTURE OF SEPARATIONS^a VALIDATED BY COURT DECISION ON CARE FOR UNDERAGE CHILDREN



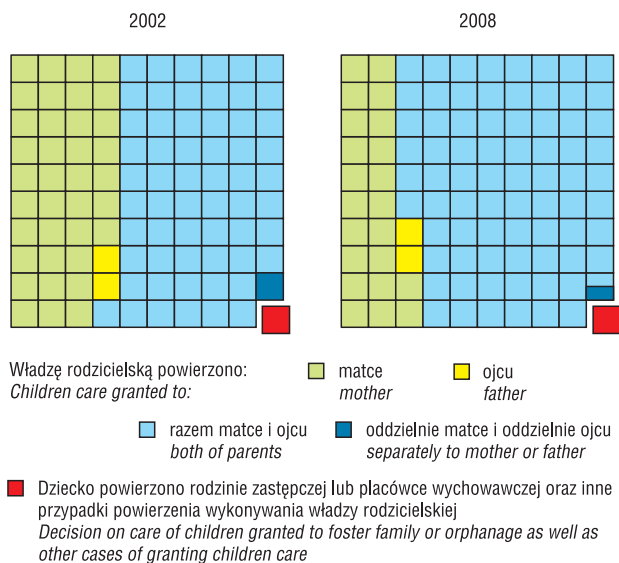
^a Małżeństw, które miały małoletnie dzieci, tj. poniżej 18 lat.
^a Couples which have got underage children, i.e. under 18 years.

MAŁOLETNI DZIECI POZOSTAJĄCE Z ROZWIEDZIONYCH MAŁŻEŃSTW
UNDERAGE CHILDREN FROM DIVORCED COUPLES



Grupy wieku: 0—2 lata 3—6 7—15 16—17 lat
Age groups:

STRUKTURA ROZWODÓW^a WEDŁUG DECYZJI SĄDU O WYKONYWANIU WŁADZY RODZICIELSKIEJ I OPIEKI NAD MAŁOLETNIMI DZIEĆMI
STRUCTURE OF DIVORCES^a BY COURT DECISION ON CARE FOR UNDERAGE CHILDREN



^a Małżeństw, które miały małoletnie dzieci, tj. poniżej 18 lat.
^a Couples which have got underage children, i.e. under 18 years.

Rodzina zastępcza jest formą opieki nad dziećmi i młodzieżą, które trwale lub tymczasowo pozbawione są opieki rodzicielskiej, wzorowaną na modelu wychowania rodzinnego. Pobyt w rodzinie zastępczej jest wsparciem okresowym, nieprowadzącym do trwałego zerwania więzi dziecka z rodziną naturalną. Rodzinę zastępczą mogą utworzyć zarówno małżeństwa, jak i osoby samotne. W końcu 2008 r. w województwie mazowieckim funkcjonowało 4008 rodzin zastępczych, tj. o 24 więcej niż w 2002 r. Opieką tych rodzin objętych było 5526 dzieci niepełnoletnich (w 2002 r. – 5137), przy czym z ogólnej ich liczby 4559 (82,5%) było w wieku szkolnym (7–18 lat), 493 (8,9%) posiadało orzeczenie o niepełnosprawności, a 473 (8,6%) było sierotami. Najwięcej małoletnich dzieci (81,2%) wychowywało się w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem; w rodzinach niespokrewnionych – 11,8%, w rodzinach zawodowych – 7,0%. W rodzinach zastępczych pozostawało ponadto 344 dzieci, które osiągnęły pełnoletność, ale jeszcze się nie usamodzielnily (większość kontynuowała naukę).

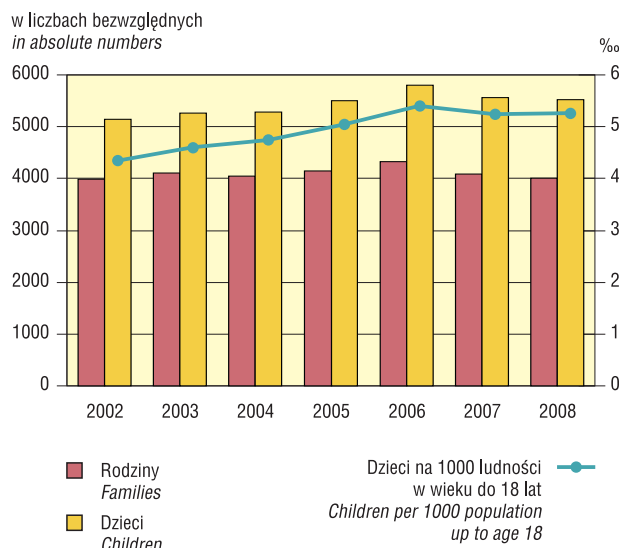
W ciągu 2008 r. do rodzin zastępczych trafiło po raz pierwszy w życiu 960 małoletnich dzieci, przy czym prawie 72% trafiło pod opiekę krewnych. W tym samym czasie rodziny zastępcze opuściło 507 wychowanków do 18 roku życia, z tego 35,5% powróciło do rodziny naturalnej, a 17,4% zostało adoptowanych.

Poza rodzinami zastępczymi, sieroty oraz dzieci, których rodzice nie wypełniają należycie swoich funkcji, mogą przebywać w domach dziecka lub innych całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych; w końcu 2008 r. w województwie mazowieckim funkcjonowało 70 takich instytucji. Przebywało w nich 2122 wychowanków (o 12,3% mniej niż w 2004 r.), z tego 1729 (81,5%) to dzieci w wieku szkolnym (7–18 lat), a 73 (3,4%) to osoby pełnoletnie kontynuujące naukę. Osoby niepełnosprawne (153) stanowiły 7,2% ogółu wychowanków, sieroty (53) – 2,5%, a półsieroty (410) – 19,3%. W domach dziecka, tzn. placówkach rodzinnych i socjalizacyjnych wychowywało się 1141 dzieci (53,8%), w placówkach wielofunkcyjnych – 797 (37,6%), a w interwencyjnych – 184 (8,7%).

W 2008 r. 945 wychowanków do 18 roku życia definitywnie opuściło całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze; spośród nich 524 powróciło do rodziny naturalnej, 125 znalazło nową rodzinę dzięki adopcji, tyle samo umieszczono w rodzinach zastępczych. W ciągu 2008 r. 405 dzieci zmieniło miejsce pobytu na inną placówkę opiekuńczo-wychowawczą, co oznacza, że nadal pozostały w instytucjonalnym systemie opieki.

RODZINY ZASTĘPCZE I DZIECI DO 18 ROKU ŻYCIA W RODZINACH ZASTĘPCZYCH

Stan w dniu 31 XII
 FOSTER FAMILIES AND CHILDREN UP TO AGE 18 IN FOSTER FAMILIES
 As of 31 XII



Foster family is a form of care of children and youth, who are permanently or temporarily deprived of parental care, which follows the model of upbringing in family. Foster family is only a temporary support, which does not lead to permanent breaking of bonds with natural family. Foster family may be formed by marriages as well as lone persons. At the end of 2008, in mazowieckie voivodship there were 4008 foster families, i.e. 24 more than in 2002. There were 5526 underage children provided with the care of these families (in 2002 – 5137), 4559 (82,5%) from its total number were at school age (7–18 years old), 493 (8,9%) were children with issued disability confirmation and 473 (8,6%) were orphans. Majority of underage children (81,2%) were brought up in families related to the child; in not related to the child – 11,8%, in professional families – 7,0%. Moreover in foster families stayed 344 children who came of age, but did not become self-dependent (majority of them continued education).

During 2008, in foster families were placed for the first time 960 underage children, almost 72% in families of kindred. At the same time 507 children up to age 18 left foster families, of which 35,5% returned to natural family and 17,4% were adopted.

Apart from foster families, orphans and children, whose parents do not properly fulfill their parental duties, may stay at children's home or other round-the-clock care and education centres; at the end of 2008, in mazowieckie voivodship run 70 such institutions. Stayed there 2122 foster children (12,3% less than in 2004), of which 1729 (81,5%) children at school age (7–18 years old) and 73 (3,4%) of full legal age, who continued education. Disabled persons (153) constituted 7,2% of the total number of foster children, double-orphans (53) – 2,5% and half-orphans (410) – 19,3%. At children's homes, i.e. family and socialization centres there were 1141 children (53,8%), in multi-functional centres – 797 (37,6%) and in intervention centres – 184 (8,7%).

In 2008 – 945 foster children up to age 18 definitively left round-the-clock care and education centres; from among them 524 returned to natural family, 125 found new family thanks to adoption, as many were placed in foster families. During 2008 – 405 children changed their place of stay for other care and education centre, which means, that they remained in institutional care system.

CHARAKTERYSTYKA OSÓB^a PROWADZĄCYCH RODZINY ZASTĘPCZE W 2008 R.

Stan w dniu 31 XII

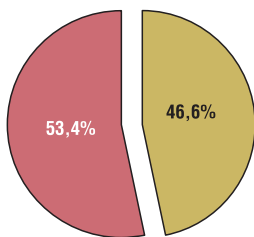
CHARACTERISTICS OF PERSONS^a CONDUCTING FOSTER FAMILIES IN 2008

As of 31 XII

Według stanu cywilnego:
By marital status:

małżeństwa
marriages

osoby samotne
lone persons



^a W przypadku małżeństw – jednej z osób.
^a In case of marriages – one of the persons.

Według grup wieku:
By age groups:

do 21 lat
up to age 21

22—30

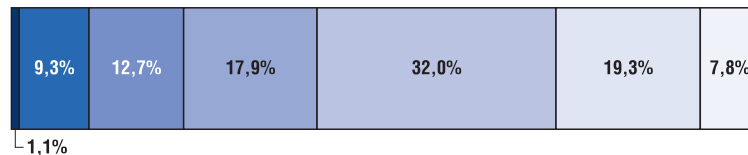
31—40

41—50

51—60

61—70

71 lat i więcej
and more



STRUKTURA RODZIN ZASTĘPCZYCH I DZIECI DO 18 ROKU ŻYCIA W RODZINACH ZASTĘPCZYCH WEDŁUG TYPÓW RODZIN W 2008 R.

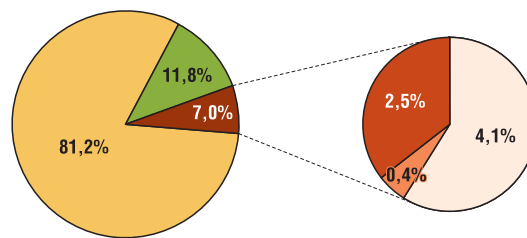
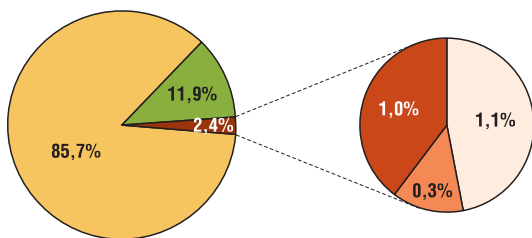
Stan w dniu 31 XII

STRUCTURE OF FOSTER FAMILIES AND CHILDREN UP TO AGE 18 IN FOSTER FAMILIES BY TYPES OF FAMILIES IN 2008

As of 31 XII

RODZINY FAMILIES

DZIECI CHILDREN



Typy rodzin:
Types of families:

spokrewnione z dzieckiem
related to the child

niespokrewnione z dzieckiem
not related to the child

zawodowe niespokrewnione z dzieckiem
professional, not related to the child

wielodzietne
with many children

specjalistyczne
specialized

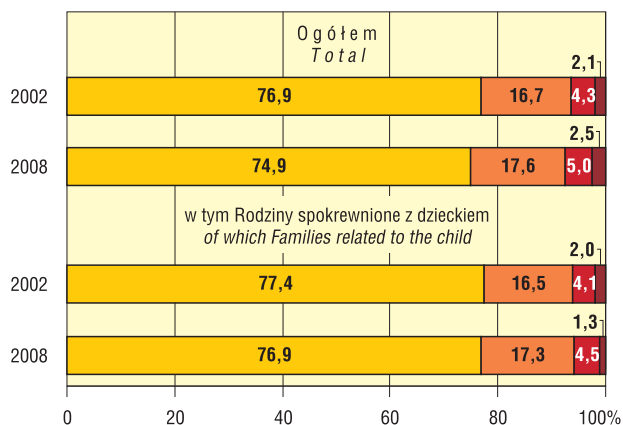
o charakterze pogotowia rodzinnego
emergency type

STRUKTURA RODZIN ZASTĘPCZYCH WEDŁUG LICZBY PRZYJĘTYCH DZIECI

Stan w dniu 31 XII

STRUCTURE OF FOSTER FAMILIES BY NUMBER OF ASSIMILATED CHILDREN

As of 31 XII



Liczba dzieci:
Number of children:

1 2 3 4 i więcej
and more

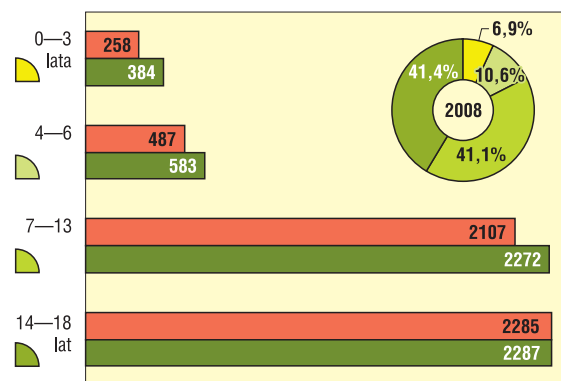
DZIECI DO 18 ROKU ŻYCIA W RODZINACH ZASTĘPCZYCH WEDŁUG GRUP WIEKU

Stan w dniu 31 XII

CHILDREN UP TO AGE 18 IN FOSTER FAMILIES BY AGE GROUPS

As of 31 XII

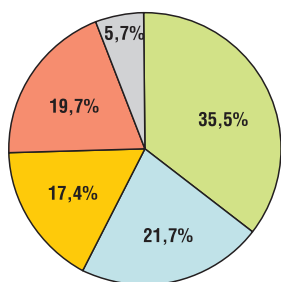
Grupy wieku:
Age groups:



2002 2008

STRUKTURA DZIECI DO 18 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWODÓW OPUSZCZENIA RODZINY ZASTĘPCZEJ W 2008 R.

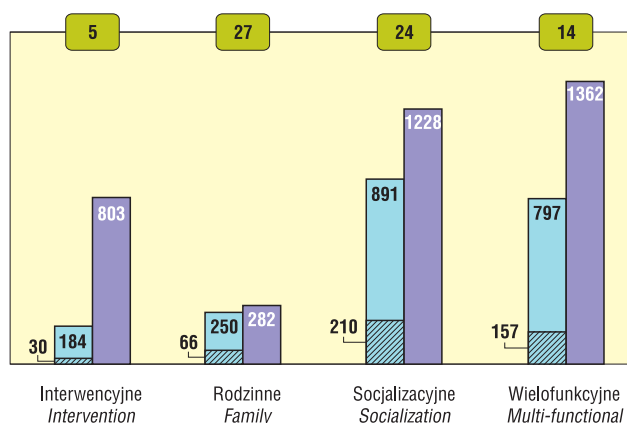
STRUCTURE OF CHILDREN UP TO AGE 18 BY CAUSES OF LEAVING FOSTER FAMILY IN 2008



- Powrót do rodziny naturalnej
Return to natural family
- Umieszczenie w innej rodzinie zastępczej
Placing in other foster family
- Przekazanie do adopcji
Moving to adoption
- Umieszczenie w placówce opiekuńczo-wychowawczej
Placing in care and education centres
- Pozostałe powody
Other causes

WYCHOWANKOWIE CAŁODOBOWYCH PLACÓWEK OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH WEDŁUG TYPÓW PLACÓWEK W 2008 R.

RESIDENTS OF ROUND-THE-CLOCK CARE AND EDUCATION CENTRES BY TYPES OF CENTRES IN 2008



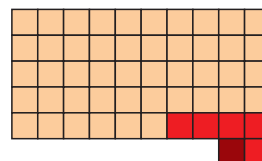
- 70** Placówki – stan w dniu 31 XII
Centres – as of 31 XII
- Wychowankowie: ■ stan w dniu 31 XII as of 31 XII ■ w ciągu roku during the year
- Residents: ■ w tym sieroty i półsieroty of which double orphans and orphans

STRUKTURA DZIECI Z RODZIN ZASTĘPCZYCH, KTÓRE W 2008 R. UKOŃCZYŁY 18 ROK ŻYCIA, WEDŁUG MIEJSCA PRZEBYWANIA

STRUCTURE OF CHILDREN FROM FOSTER FAMILIES, WHO WERE 18 YEARS OLD IN 2008, BY PLACE OF RESIDENCE

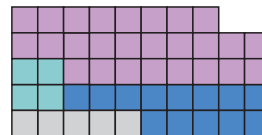
Dzieci pozostające w rodzinie:
Children staying in family:

- kontynuujące naukę
continuing learning
- nieuczące się
non-learning
- usamodzielnione
self-dependent



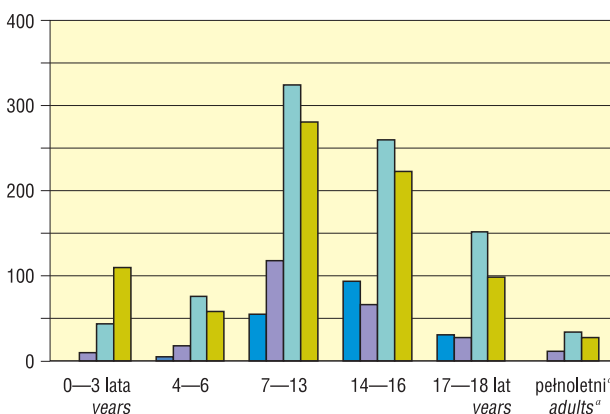
Dzieci, które opuściły rodzinę:
Children, who left family:

- nieusamodzielnione
non-self-dependent
- powróciły do rodziny naturalnej, krewnych
return to natural family, kindred
- założyły własne gospodarstwo domowe
conducting own household
- inne
other



WYCHOWANKOWIE CAŁODOBOWYCH PLACÓWEK OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH WEDŁUG GRUP WIEKU I TYPÓW PLACÓWEK W 2008 R.

Stan w dniu 31 XII
RESIDENTS OF ROUND-THE-CLOCK CARE AND EDUCATION CENTRES BY AGE GROUPS AND TYPES OF CENTRES IN 2008
As of 31 XII

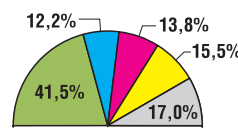
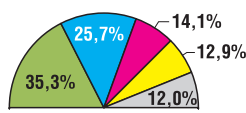
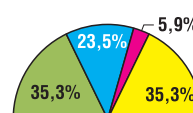
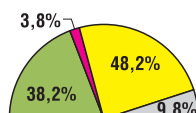


- Placówki: ■ interwencyjne ■ rodzinne ■ socjalizacyjne ■ wielofunkcyjne
- Centres: ■ intervention ■ family ■ socialization ■ multi-functional
- a* Kontynuujący naukę.
a Continuing education.

STRUKTURA WYCHOWANKÓW DO 18 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWODÓW OPUSZCZENIA CAŁODOBOWEJ PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZEJ W 2008 R.

STRUCTURE OF RESIDENTS UNTIL 18 YEARS OF AGE BY REASONS OF LEAVING ROUND-THE-CLOCK CARE AND EDUCATION CENTRE IN 2008

- Powrót do rodziny naturalnej
Return to natural family
- Przekazanie do adopcji
Moving to adoption
- Umieszczenie w rodzinie zastępczej
Placing in foster family
- Umieszczenie w innej placówce opiekuńczo-wychowawczej
Placing in other care and education centres
- Pozostałe powody
Other causes



Opieka zdrowotna i społeczna

Health and social care

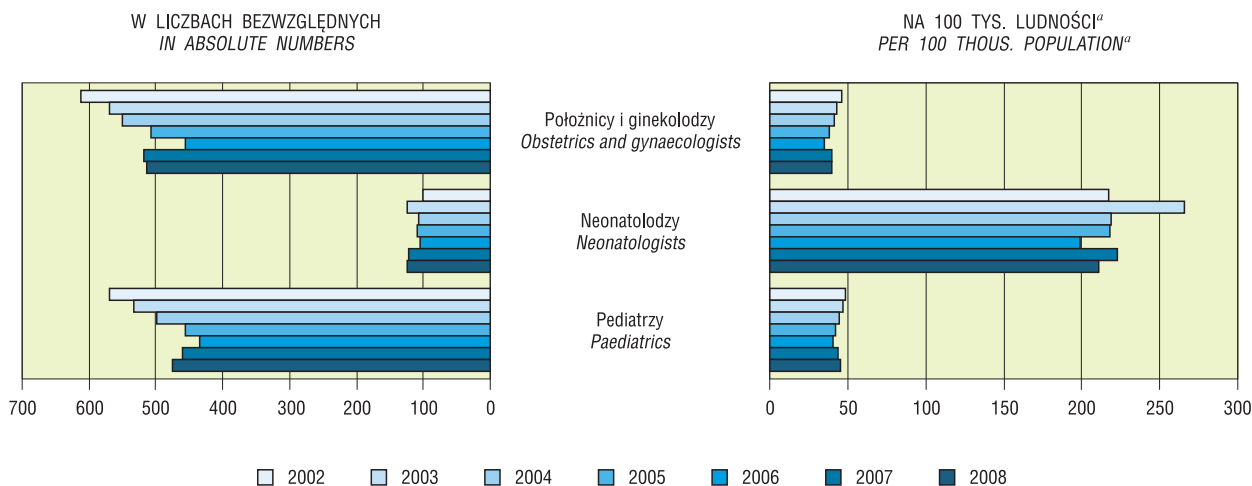


W Polsce wszystkie dzieci i przyszłe matki objęte są bezpłatną opieką zdrowotną. W województwie mazowieckim w 2008 r. opiekę nad pacjentami sprawowało 11896 lekarzy (dane Ministerstwa Zdrowia); spośród nich 475 to specjaliści pediatrii, 124 – specjaliści neonatologii, a 514 – specjaliści położnictwa i ginekologii. Na 100 tys. dzieci i młodzieży w wieku 0–18 lat przypadało 45 pediatrów, na 100 tys. noworodków żywo urodzonych 211 neonatologów, a na 100 tys. kobiet w wieku rozrodczym 40 ginekologów (w 2002 r. odpowiednio 48, 218 i 46). W szpitalach ogólnych przygotowano było 3256 łóżek dla dzieci i młodzieży do 18 lat, tj. 31 na 10 tys. osób tej grupy wiekowej (w 2003 r. – 30) oraz 1509 łóżek i inkubatorów dla noworodków, tj. 257 na 10 tys. urodzeń żywych (w 2003 r. – 360).

In Poland all children and expectant mothers are provided with free health care. In mazowieckie voivodship in 2008 – patients were under supervision of 11896 doctors (data of the Ministry of Health); among them 475 were paediatrics specialists, 124 – neonatology specialists and 514 – obstetrics and gynaecology specialists. Per 100 thous. of children and youth at age 0–18 there were 45 paediatrics, per 100 thous. newborns live born 211 neonatologists and per 100 thous. women at reproductive age 40 gynaecologists (in 2002 – 48, 218 and 46 respectively). In general hospitals there were 3256 beds for children and youths until 18 years of age, i.e. 31 per 10 thous. persons of this age group (in 2003 – 30) and 1509 beds and incubators for newborns, i.e. 257 per 10 thous. live births (in 2003 – 360).

LEKARZE WYBRANYCH SPECJALIZACJI ZAPEWNIĄCY OPIEKĘ ZDROWOTNĄ NAD MATKĄ I DZIECKIEM

Stan w dniu 31 XII
DOCTORS OF SELECTED SPECIALIZATIONS PROVIDING HEALTH CARE FOR MOTHER AND CHILD
As of 31 XII



^a W przypadku lekarzy: położników i ginekologów – kobiety w wieku 15–49 lat, neonatologów – noworodki żywo urodzone, pediatrów – dzieci w wieku 0–18 lat.

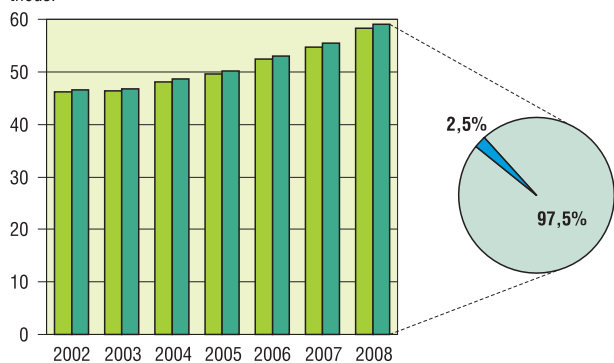
Źródło: w zakresie lekarzy – dane Ministerstwa Zdrowia.

^a In case of doctors of: obstetrics and gynaecology – women at age 15–49, neonatology – newborns live born, paediatrics – children at age 0–18.

Source: in regard to doctors – data of the Ministry of Health.

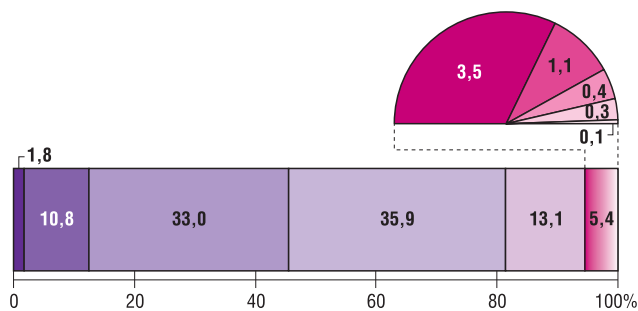
PORODY I URODZENIA DELIVERIES AND BIRTHS

tys.
thous.



STRUKTURA URODZEŃ ŻYWYCH WEDŁUG WAGI NOWORODKA PRZY URODZENIU W 2008 R.

STRUCTURE OF LIVE BIRTH BY WEIGHT OF NEW BORN INFANT IN 2008



Waga noworodka:
Weight of infant:

- 4500 g i więcej / and more
- 4499–4000
- 3999–3500
- 3499–3000
- 2999–2500
- 2499–500 g
- 2499–2000 g
- 1999–1500
- 1499–1000
- 999–600
- 599–500 g

Dane nie obejmują ochrony zdrowia: resortu obrony narodowej, resortu spraw wewnętrznych i administracji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz w zakładach karnych.
Data do not include health care of: the Ministry of National Defence, the Ministry of the Interior and Administration, the Internal Security Agency as well as prisons.

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	SPECIFICATION
Lekarze neonatolodzy^a	101	124	106	109	105	123	124	Doctors of neonatology^a
Lekarze pediatrzy^a	570	534	499	456	435	461	475	Doctors of paediatry^a
Na 100 tys. dzieci i młodzieży w wieku 0—18 lat ^a	48,3	46,6	44,8	41,9	40,6	43,6	45,3	Per 100 thous. children and youth at age 0—18 ^a
Dzieci i młodzież w wieku 0—18 lat^{ab} ze stwierdzonymi scho- rzeniami	190102	222965	229568	212865	222984	Children and youth at age 0—18^{ab} with confirmed dis- eases
Na 1000 ludności w wieku 0—18 lat ^a z ogółem:	170,80	204,89	214,27	201,35	212,58	Per 1000 population at age 0—18 ^a of total:
nowotwory	0,54	0,59	0,64	0,61	1,29	neoplasms
choroby tarczycy	3,64	4,24	3,61	3,40	4,00	thyroid diseases
cukrzyca	0,90	1,04	1,17	1,30	1,39	diabetes mellitus
niedożywienie	4,44	4,91	4,63	4,23	4,02	malnutrition
otyłość	11,47	12,91	13,54	14,23	15,70	obesity
zaburzenia odżywiania	2,81	4,08	3,98	3,80	3,52	eating disorders
upośledzenie umysłowe	3,92	4,02	3,70	3,67	3,87	mental retardation
padaczka	2,69	3,08	3,04	3,28	3,58	epilepsy
zaburzenia refrakcji i akomodacji oka	31,67	33,19	33,93	32,81	36,39	eye refraction and accommoda- tion disorders
dychawica oskrzelowa	14,22	17,31	19,85	19,45	22,74	asthma
alergie pokarmowe	9,72	12,49	12,31	13,24	24,47	dietary allergies
alergie skórne	11,46	14,91	14,29	15,44	16,25	skin allergies
zniekształcenia kręgosłupa	40,32	41,80	42,25	41,28	43,91	spine deformations
wady rozwojowe	9,02	9,79	9,83	9,61	10,91	malformations
zaburzenia rozwoju	11,57	12,95	13,39	11,08	12,17	grown disorders
Zachorowania na:								Incidence of:
Nowotwory złośliwe ^c u dzieci i młodzieży w wieku 0—19 lat	126	140	140	136	115	116	.	Malignant neoplasms ^c at children and youth at age 0—19
na 100 tys. ludności w wieku 0—19 lat	9,82	11,22	11,55	11,52	9,96	10,22	.	per 100 thous. population at age 0—19
Biegunki u dzieci do lat 2	1971	1645	1706	1908	2575	2258	2853	Diarrhoea at children under 2 years
na 10 tys. dzieci w wieku do lat 2	208	176	182	197	257	215	258	per 10 thous. children up to age 2
Gruźlicę u dzieci i młodzieży w wieku 0—19 lat	68	75	66	61	42	57	45	Tuberculosis at children and youth at age 0—19
na 100 tys. ludności w wieku 0—19 lat	5,30	6,01	5,45	5,17	3,64	5,02	4,01	per 100 thous. population at age 0—19

^a Stan w dniu 31 XII. ^b Pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej (rodzinnej). ^c Dotyczy przypadków nowo zarejestrowanych.

Źródło: w zakresie lekarzy – dane Ministerstwa Zdrowia, w zakresie dzieci i młodzieży ze stwierdzonymi schorzeniami – dane Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie, w zakresie zachorowań na: nowotwory złośliwe – dane Instytutu Onkologii w Warszawie [2], biegunki – dane Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego [3], gruźlicę – dane Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc.

^a As of 31 XII. ^b Under supervision of basic health care doctor (family doctor). ^c Concerns newly registered cases.

Source: in regard to doctors – data of the Ministry of Health, in regard to children and youth with confirmed diseases – data of the Mazovian Voivodship Office in Warsaw, in regard to incidence of: malignant neoplasms – data of the Institute of Oncology in Warsaw [2], diarrhoea – data of the National Institute of Public Health [3], tuberculosis – data of the Tuberculosis and Lung Diseases Institute.

ODSETEK DZIECI ZASZCZEPIONYCH PRZECIW NIEKTÓRYM CHOROBYM ZAKAŹNYM W 2008 R.

Stan w dniu 31 XII

SHARE OF CHILDREN VACCINATED AGAINST SELECTED INFECTIOUS DISEASES IN 2008

As of 31 XII

Stan zaszczepienia dzieci przeciw:

State of vaccination of children against:

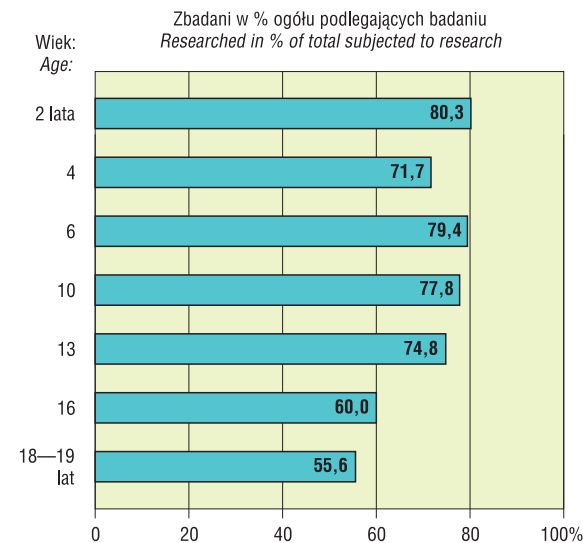
gruźlicy szczepionką BCG tuberculosis BCG-vaccinated	93,7%	—	noworodki (w ciągu roku) ^a newborns (during the year) ^a
błonicy i tężcowi (3 dawki) diphtheria and tetanus (3 doses)	98,6%	w 2 roku życia (ur. w 2007 r.) in 2 nd year of life (born in 2007)	
krztuścowi (3 dawki) whooping cough (3 doses)	98,5%		
porażeniu dziecięcemu nagminnemu (2 dawki) acute poliomyelitis (2 doses)	98,6%		
wirusowemu zapaleniu wątroby typu B (3 dawki) viral hepatitis type B (3 doses)	97,6%		
odrze-świnice-różyczce (1 dawka) measles-mumps-rubella (1 dose)	97,1%	—	w 3 roku życia (ur. w 2006 r.) in 3 rd year of life (born in 2006)
różyczce (1 dawka) rubella (1 dose)	93,1%	—	w 12 roku życia (ur. w 1997 r.) ^b in 12 th year of life (born in 1997) ^b

^a Udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych urodzeń żywych. ^b Dotyczy dziewcząt.
Źródło: dane Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego [3].

^a Share in the total number of registered live births. ^b Concern girls.
Source: data of the National Institute of Public Health [3].

BILANS ZDROWIA DZIECI I MŁODZIEŻY W 2008 R.

BALANCE OF HEALTH OF CHILDREN AND YOUTH IN 2008



Źródło: dane Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.
Source: data of the Mazovian Voivodship Office in Warsaw.

DZIECI I MŁODZIEŻ W WIEKU 0—18 LAT^a ZE STWIERDZONYMI SCHORZENIAMI

Stan w dniu 31 XII

CHILDREN AND YOUTH AT AGE 0—18^a WITH CONFIRMED DISEASES

As of 31 XII

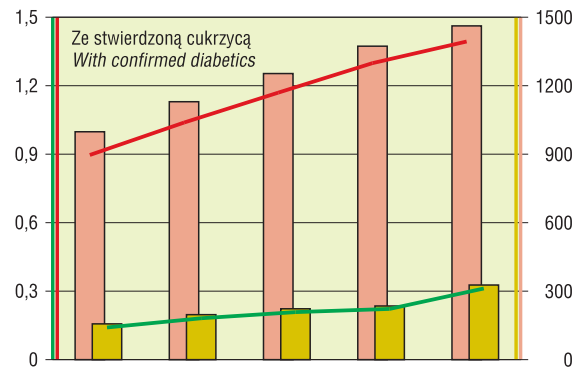
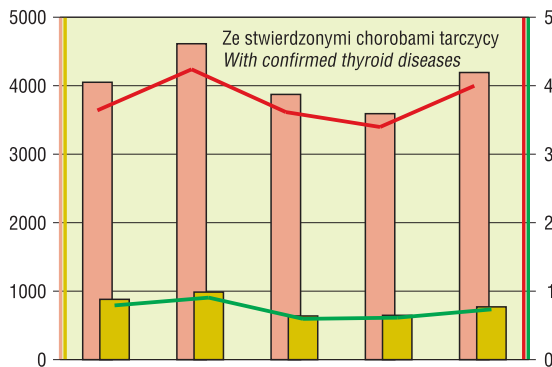
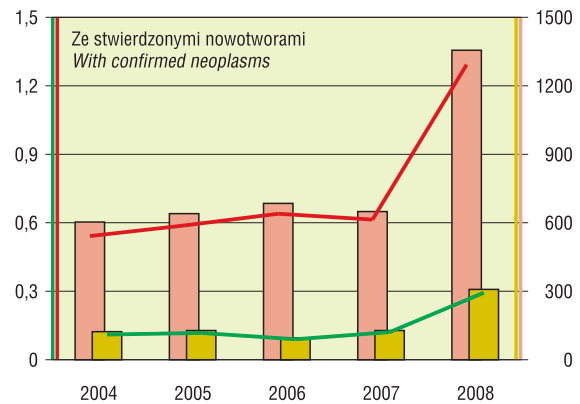
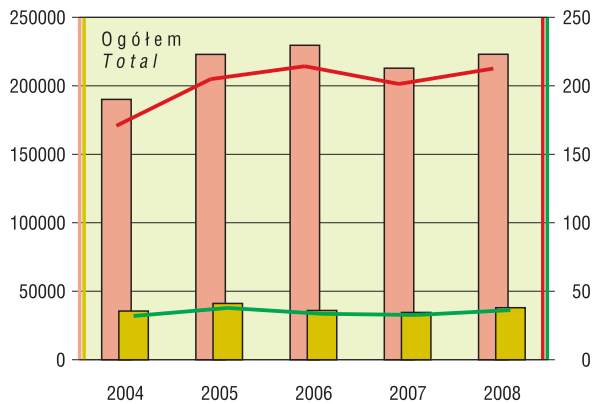
■ — Ogółem
 Total

■ — W tym osoby, u których schorzenie stwierdzono po raz pierwszy
 Of which persons whose disease was confirmed for the first time

w liczbach bezwzględnych
in absolute numbers

na 1000 ludności w wieku 0—18 lat
per 1000 population at age 0—18

w liczbach bezwzględnych
in absolute numbers



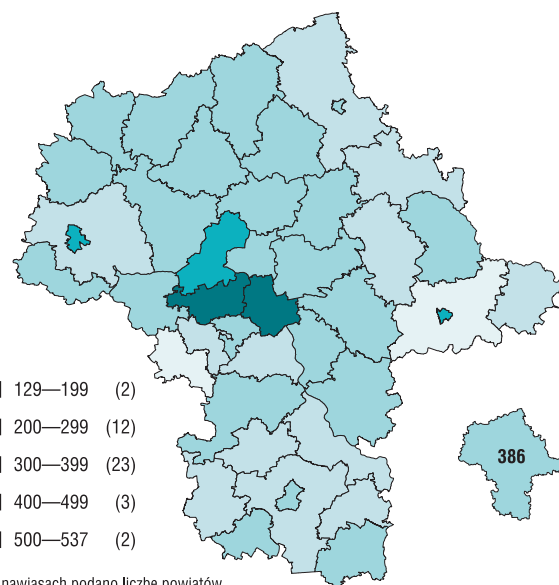
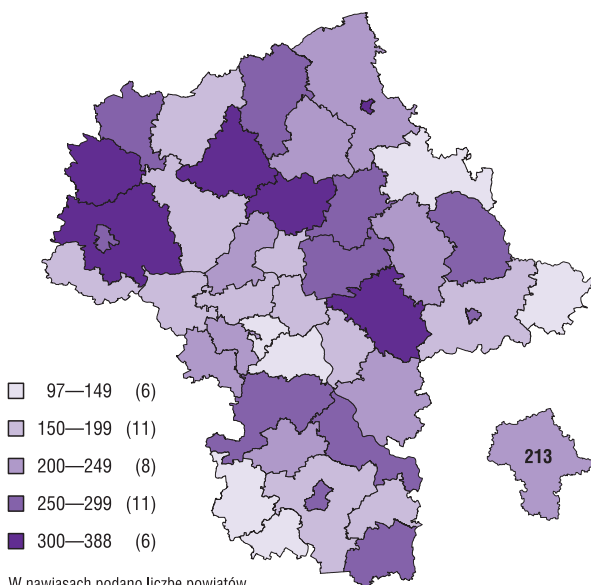
^a Pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej (rodzinnego).
 Źródło: dane Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.
^a Under supervision of basic health care doctor (family doctor).
 Source: data of the Mazovian Voivodship Office in Warsaw.

DZIECI I MŁODZIEŻ W WIEKU 0—18 LAT^a ZE STWIERDZONYMI SCHORZENIAMI NA 1000 LUDNOŚCI DANEJ GRUPY WIEKU W 2008 R. (stan w dniu 31 XII)

CHILDREN AND YOUTH AT AGE 0—18^a WITH CONFIRMED DISEASES PER 1000 POPULATION OF GIVEN AGE GROUP IN 2008 (as of 31 XII)

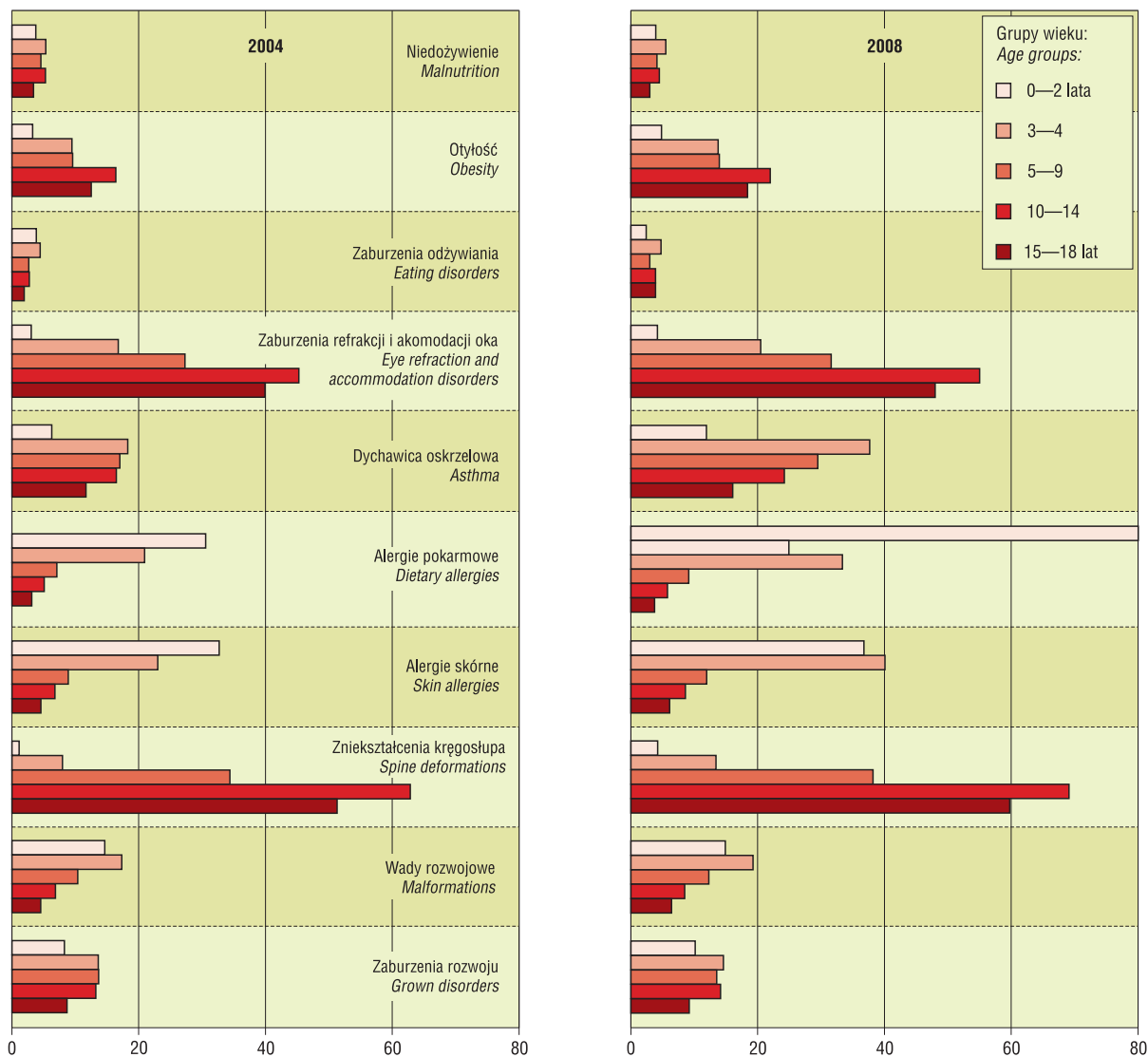
PORADY UDZIELONE PRZEZ LEKARZY DZIECIOM ZDROWYM DO LAT 3^b NA 1000 LUDNOŚCI W WIEKU 0—3 LATA W 2008 R.

CONSULTATIONS PROVIDED BY THE DOCTORS FOR HEALTHY CHILDREN UNTIL 3 YEARS OF AGE^b PER 1000 POPULATION AT AGE 0—3 IN 2008



^a Pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej (rodzinnego). ^b Pierwsza porada w życiu dziecka w podstawowej ambulatoryjnej opiece zdrowotnej.
 Źródło: dane Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.
^a Under supervision of basic health care doctor (family doctor). ^b First consultation in children's life in basic out-patient health care.
 Source: data of the Mazovian Voivodship Office in Warsaw.

WYBRANE STWIERDZONE SCHORZENIA U DZIECI I MŁODZIEŻY^a NA 1000 LUDNOŚCI DANEJ GRUPY WIEKU
 Stan w dniu 31 XII
 SELECTED CONFIRMED DISEASES AT CHILDREN AND YOUTH^a PER 1000 POPULATION OF GIVEN AGE GROUP
 As of 31 XII



^a Patrz notka ^a i źródło danych na str. 28. ^a See footnote ^a and source of data on page 28.

Z danych Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie wynika, że według stanu na koniec 2008 r. pod opieką lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej (rodziny) pozostawało 1020,0 tys. dzieci i młodzieży, w tym 223,0 tys. miało stwierdzone schorzenia. Najczęściej występującym schorzeniem są zniekształcenia kręgosłupa; w 2008 r. na 1000 ludności w wieku 0–18 lat stwierdzono je u 44 osób, a w 2004 r. – u 40. Kolejnymi co do częstotliwości stwierdzonymi schorzeniami są: zaburzenia refrakcji i akomodacji oka (udział w promilach wyniósł odpowiednio 36 i 32), alergie pokarmowe (24 i 10), dychawica oskrzelowa (23 i 14), alergie skórne (16 i 11), otyłość (16 i 11), zaburzenia rozwoju (po 12).

Analizując dane według wieku dzieci można stwierdzić, że dla poszczególnych grup wieku charakterystyczne są różne schorzenia. W 2008 r. wśród dzieci do 2 lat najczęściej stwierdzono alergii pokarmowych, w grupie wieku 3–4 lata – alergii skórnych, natomiast wśród dzieci starszych (5–18 lat) najczęściej było przypadków zniekształceń kręgosłupa, zaburzeń refrakcji i akomodacji oka oraz dychawicy oskrzelowej.

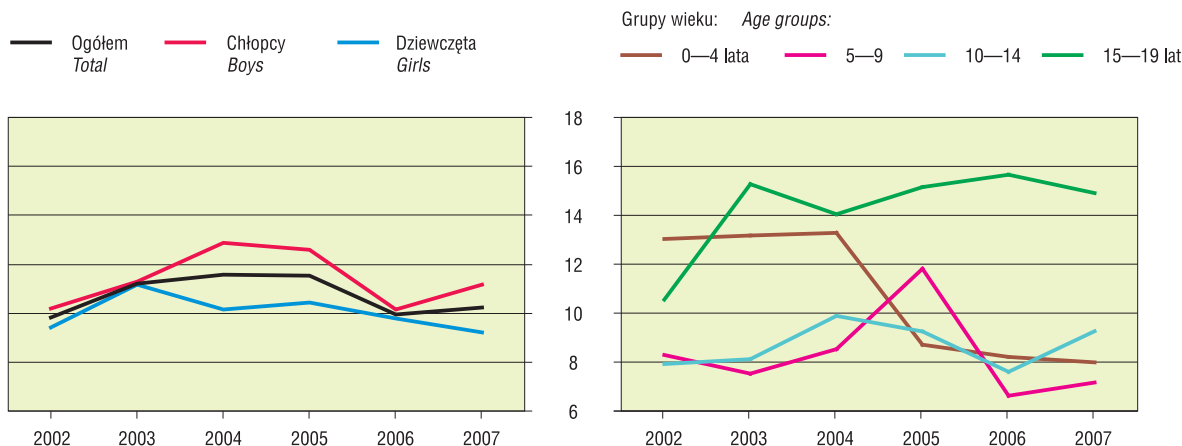
Według danych Instytutu Onkologii w Warszawie za lata 2002–2007 w województwie mazowieckim na 100 tys. osób poniżej 20 lat notowano średnio od 10 do 12 nowych przypadków zachorowań na nowotwory złośliwe; więcej przypadków notowano wśród chłopców niż wśród dziewcząt. W 2007 r. największe ryzyko zachorowania na nowotwory złośliwe było w przedziale wieku 15–19 lat, a najniższe w grupie 5–9 lat; wskaźnik zachorowalności w tych grupach wyniósł odpowiednio 14,9 i 7,2.

According to the data of the Mazovian Voivodship Office in Warsaw, as of the end of 2008, under supervision of doctors of basic health care (family doctors) were 1020,0 thous. children and youth, of which 223,0 thous. with confirmed diseases. Most common were spine deformations; in 2008, per 1000 population at age 0–18 there were 44 confirmed cases of this disease and in 2004 – 40. Another, as for frequency, confirmed diseases are: eye refraction and accommodation disorders (share per mille amounted to 36 and 32 respectively), dietary allergies (24 and 10), asthma (23 and 14), skin allergies (16 and 11), obesity (16 and 11), grown disorders (12 each).

Considering the data by age of children it can be stated that different diseases are typical for different age groups. In 2008, among children at age up to 2 dietary allergies were confirmed most frequently, in age group 3–4 years – skin allergies, whereas among older children (at age 5–18) the most numerous were spine deformations, eye refraction and accommodation disorders and asthma.

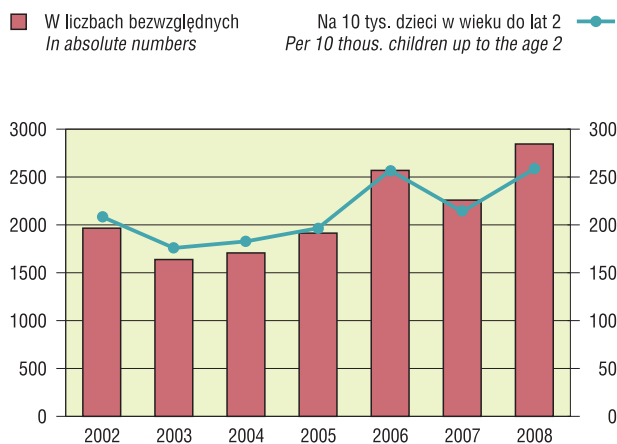
According to the data of the Institute of Oncology for 2002–2007, in mazowieckie voivodship per 100 thous. population at age under 20, an average of 10 to 12 new cases of malignant neoplasms were recorded; more cases were recorded among boys than girls. In 2007, the highest risk of malignant neoplasm was in age group 15–19 years and the lowest in age group 5–9 years; incidence rate in these groups amounted to 14,9 and 7,2 respectively.

ZACHOROWANIA^a NA NOWOTWORY ZŁOŚLIWE U DZIECI I MŁODZIEŻY W WIEKU 0—19 LAT NA 100 TYS. LUDNOŚCI DANEJ PŁCI I GRUPY WIEKU
INCIDENCE^a OF MALIGNANT NEOPLASMS AT CHILDREN AND YOUTH AT AGE 0—19 PER 100 THOUS. POPULATION OF GIVEN SEX AND AGE GROUP



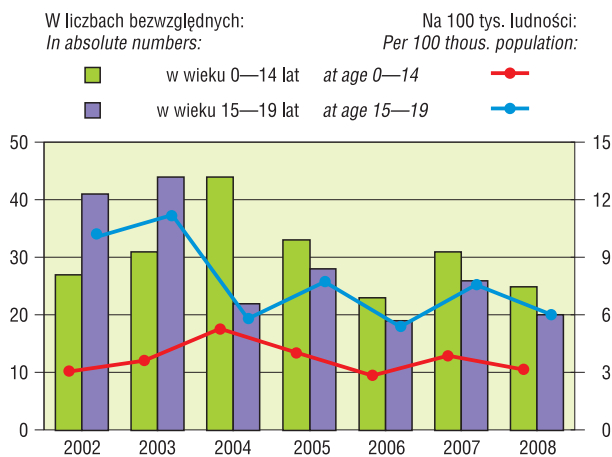
^a Dotyczy przypadków nowo zarejestrowanych.
 Źródło: dane Instytutu Onkologii w Warszawie [2].
^a Concerns newly registered cases.
 Source: data of the Institute of Oncology in Warsaw [2].

ZACHOROWANIA NA BIEGUNKI U DZIECI DO LAT 2
INCIDENCE OF DIARRHOEA AT CHILDREN UNDER 2 YEARS



Źródło: dane Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego [3].
 Source: data of the National Institute of Public Health [3].

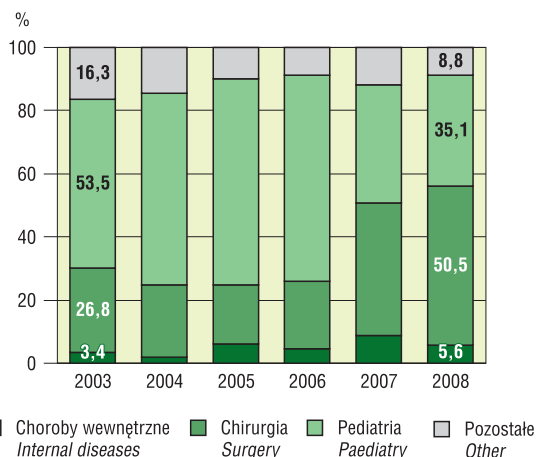
ZACHOROWANIA NA GRUŻLICĘ U DZIECI I MŁODZIEŻY WEDŁUG GRUP WIEKU
INCIDENCE OF TUBERCULOSIS AT CHILDREN AND YOUTH BY AGE GROUPS



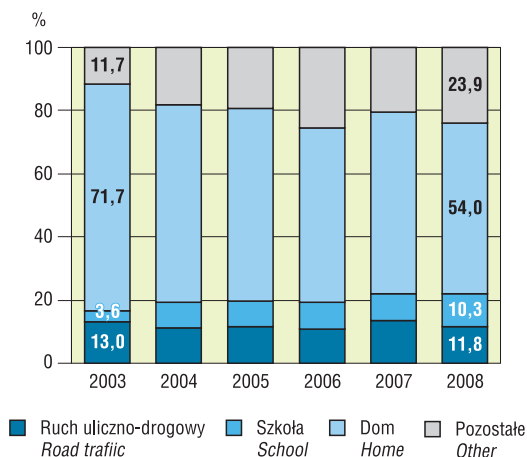
Źródło: dane Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc.
 Source: data of the Tuberculosis and Lung Diseases Institute.

STRUKTURA ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH UDZIELONYCH DZIECIOM I MŁODZIEŻY DO 18 ROKU ŻYCIA
W RAMACH POMOCY DORAŻNEJ I RATOWNICTWA MEDYCZNEGO
STRUCTURE OF HEALTH CARE BENEFITS PROVIDED FOR CHILDREN AND YOUTH UNTIL 18 YEARS OF AGE
IN SCOPE OF FIRST AID AND EMERGENCY MEDICAL SERVICES

POMOC DORAŻNA^a – według zakresu udzielonego świadczenia
 FIRST AID^a – by range of received benefit



RATOWNICTWO MEDYCZNE – według miejsca zdarzenia
 EMERGENCY MEDICAL SERVICES – by place of accident



^a W izbie przyjęć lub szpitalnym oddziale ratunkowym w trybie ambulatoryjnym.
^a In the admission room or hospital emergency ward in out-patient mode.

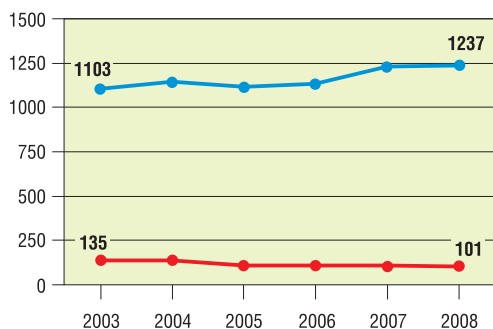
GABINETY MEDYCZNE^a I STOMATOLOGICZNE W SZKOLACH

Stan w dniu 31 XII

MEDICAL^a AND DENTIST ROOMS IN SCHOOLS

As of 31 XII

OGÓŁEM
TOTAL

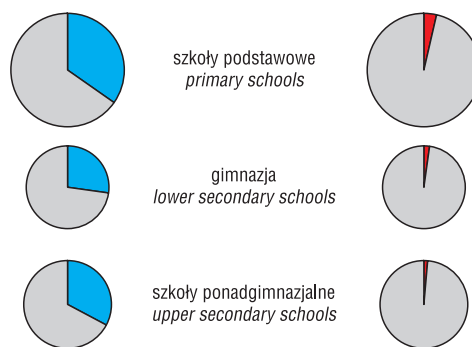


Gabinety:
Rooms:

—●— medyczne
medical

—●— stomatologiczne
dentist

WEDŁUG TYPÓW SZKÓŁ W 2008 R.
BY SCHOOL TYPES IN 2008



Liczba szkół:
Number of schools:

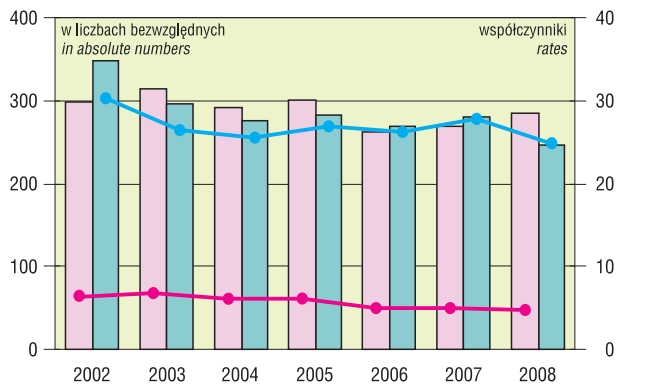
^a Profilaktyki i pomocy przedlekarskiej.
U w a g a. W przypadku wspólnego użytkowania gabinetów przez kilka szkół – wykazane tylko raz.
Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
^a Of prevention and pre-medical care.
N o t e. In case of commonly use of rooms by a few schools – presented only once.
S o u r c e: data of the Ministry of National Education.

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	SPECIFICATION
Urodzenia martwe	217	191	215	212	216	249	249	Live still births
Na 1000 urodzeń żywych i mar- twych.....	4,65	4,08	4,43	4,22	4,08	4,50	4,22	Per 1000 live and still births
Zgony niemowląt	298	314	291	301	263	268	285	Infant deaths
Na 1000 urodzeń żywych.....	6,42	6,74	6,02	6,02	4,98	4,86	4,85	Per 1000 live births
Zgony dzieci i młodzieży:								Deaths of children and youth:
W wieku 1—18 lat.....	348	295	275	283	269	281	247	At age 1—18
na 100 tys. ludności danej grupy wieku.....	30,3	26,5	25,5	27,0	26,2	27,9	24,8	per 100 thous. population of given age group
W wieku 1—19 lat.....	421	364	329	345	311	341	298	At age 1—19
na 100 tys. ludności danej grupy wieku.....	34,1	30,4	28,3	30,6	28,3	31,6	28,0	per 100 thous. population of given age group
w tym na:								of which:
nowotwory.....	4,5	3,1	2,2	3,6	3,6	3,8	3,7	neoplasms
urazy i zatrucia według ze- wnętrznej przyczyny.....	19,1	18,4	16,0	17,7	15,9	18,3	16,5	injuries and poisonings by ex- ternal cause
Przeciętne dalsze trwanie życia:								Life expectancy:
Noworodka: chłopcy.....	70,70	70,66	71,01	71,06	71,41	71,28	71,68	At birth: males
dziewczynki.....	79,34	79,34	79,87	80,18	80,09	80,44	80,55	females
Dziecka w wieku 15 lat: chłopcy....	56,45	56,41	56,68	56,81	57,01	56,87	57,24	Of child at age 15: males
dziewczynki	64,99	64,99	65,48	65,70	65,65	65,97	66,05	females

O stanie zdrowia dzieci najlepiej świadczą współczynniki umieralności. W województwie mazowieckim w latach 2002–2008 wartości współczynników natężenia zgonów podlegały wahaniom, ale kierunek zmian był pozytywny. Współczynnik umieralności niemowląt wyrażający liczbę zgonów dzieci poniżej 1 roku życia na 1000 urodzeń żywych zmniejszył się z 6,74 w 2003 r. (najwyższy poziom w analizowanym okresie) do 4,85 w 2008 r., współczynnik umieralności okołoporodowej (urodzenia martwe i zgony niemowląt w wieku 0–6 dni na 1000 urodzeń żywych i martwych) w 2002 r. kształtował się na poziomie 7,98, a w 2008 r. wynosił 6,73, natomiast współczynnik wyrażający liczbę zgonów dzieci w wieku 1–18 lat na 100 tys. osób z tego przedziału wiekowego zmniejszył się z 30,3 w 2002 r. do 24,8 w 2008 r. Najniższą umieralność obserwuje się w grupie wieku 5–9 lat. W ciągu siedmiu lat na Mazowszu zarejestrowano 4018 zgonów dzieci i młodzieży w wieku do 18 lat, w tym 2020 to zgony niemowląt (50,3%). Udział zgonów dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie zgonów wynosił około 1%.

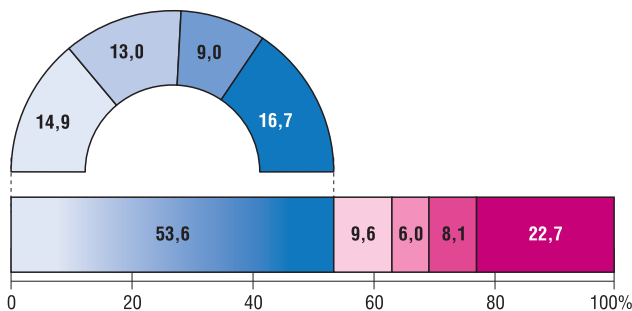
Death rates best reflect the state of health of children. In mazowieckie voivodship in 2002–2008, the intensity rates of deaths were fluctuating, but the trend of changes was positive. The rate of deaths of infants expressing the number of deaths under 1 year of age per 1000 live births reduced from 6,74 in 2003 (the highest level in analysed period) to 4,85 in 2008, mortality rate in the perinatal period (still births and infant deaths aged 0–6 days per 1000 live and still births) in 2002 amounted to 7,98 and in 2008 to 6,73, whereas the rate of deaths of children at 1–18 years of age per 100 thous. population of this age group reduced from 30,3 in 2002 to 24,8 in 2008. The lowest mortality rates are observed in age group 5–9 years. During 7 years, in Mazovia 4018 deaths of children and youth until 18 years of age were registered, of which 2020 were infant deaths (50,3%). Share of deaths of children and youth in the total number of deaths amounted to about 1%.

ZGONY DZIECI I MŁODZIEŻY CHILDREN AND YOUTH DEATHS



W wieku poniżej 1 roku (niemowlęta): *Under 1 year of age (infants):*
 w liczbach bezwzględnych *in absolute numbers* na 1000 urodzeń żywych *per 1000 live births*
 W wieku 1—18 lat: *At age 1—18:*
 w liczbach bezwzględnych *in absolute numbers* na 100 tys. ludności danej grupy wieku *per 100 thous. population of given age group*

STRUKTURA ZGONÓW DZIECI I MŁODZIEŻY WEDŁUG GRUP WIEKU W 2008 R. STRUCTURE OF DEATHS OF CHILDREN AND YOUTH BY AGE GROUPS IN 2008



Wiek zmarłych: *Age of the deceased:*

w dniach: *in days:* w latach: *in years:*
 0 0 1—4 5—9 10—14 15—18
 1—6 7—27 28—364

Analizując dane za lata 2002–2008 można stwierdzić, że w ogólnej liczbie zmarłych niemowląt blisko 70% umiera przed ukończeniem pierwszego miesiąca życia (w okresie noworodkowym), przy czym około 1/2 w okresie pierwszego tygodnia życia. Najczęstszą przyczyną zgonów niemowląt (54,7% w 2008 r.) są choroby i stany okresu okołoporodowego, czyli powstające w trakcie trwania ciąży matki i w okresie pierwszych 6 dni życia noworodka, a kolejną – wady rozwojowe wrodzone (1/3 zgonów).

Przyczyną blisko 60% zgonów dzieci i młodzieży w wieku 1–19 lat są urazy i zatrucia; w grupie powyżej 14 lat urazy stanowią prawie 3/4 wszystkich zgonów (w 2008 r. – 76,7%). Ponad 50% zgonów w wyniku urazów spowodowanych jest wypadkami komunikacyjnymi, a ponad 17% to samobójstwa (20% wśród chłopców, 9% wśród dziewcząt). Kolejnymi przyczynami są nowotwory (12%) oraz choroby układu nerwowego (7%).

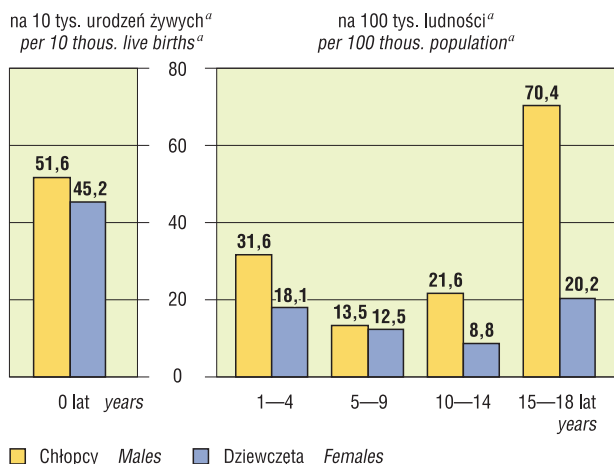
Spadek natężenia zgonów dzieci i młodzieży w dodatni sposób rzutuje na przeciętną długość trwania życia. Dziewczynka urodzona w 2008 r. – przy niezmiennych warunkach wymierania ludności – ma szansę dożyć wieku 80,6 lat, natomiast chłopiec 71,7 lat. W porównaniu z 1990 r. trwanie życia kobiet wydłużyło się o 4,7 lat, a mężczyzn o 5,1.

Considering the data for 2002–2008 it can be stated that in the total number of deceased infants nearly 70% die before finishing the first month of life (during neonatal period), whereas about 1/2 during the first week of life. Most common causes of infant deaths (54,7% in 2008) are diseases and conditions in perinatal period, that is occurring during pregnancy and in the first 6 days of infant's life, and another cause – congenital anomalies (1/3 of deaths).

Cause of nearly 60% of deaths of children and youth at age 1–19 are injuries and poisonings; in a group over 14 years of age injuries constitute almost 3/4 of the overall number of deaths (in 2008 – 76,7%). Over 50% of deaths resulting from injuries are caused by traffic accidents and over 17% are suicides (20% among boys, 9% among girls). Another causes are neoplasms (12%) and diseases of the nervous system (7%).

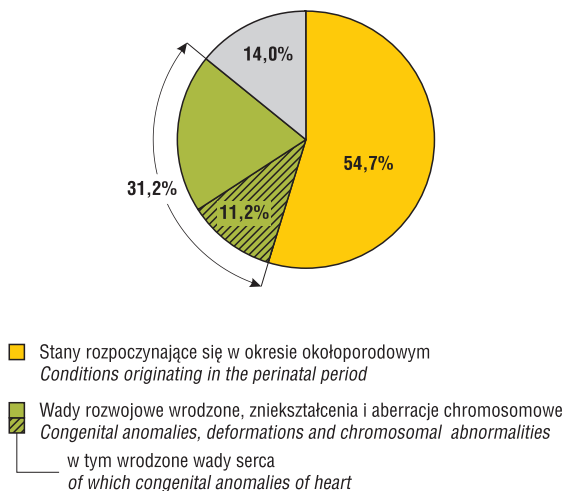
Reduction in the intensity of deaths of children and youth has a positive influence on life expectancy. A girl born in 2008 – with unchanged conditions of dying out of population – has a chance of living until 80,6 years of age, whereas a boy until 71,7 years of age. In comparison with 1990 life expectancy of women extended by 4,7 years and men by 5,1.

WSPÓŁCZYNNIKI ZGONÓW DZIECI I MŁODZIEŻY WEDŁUG PŁCI I GRUP WIEKU W 2008 R. RATES OF DEATHS OF CHILDREN AND YOUTH BY SEX AND AGE GROUPS IN 2008



^a Danej płci i grupy wieku.
^a Of given sex and age group.

STRUKTURA ZGONÓW NIEMOWLĄT^a WEDŁUG PRZYZYNY W 2008 R. STRUCTURE OF INFANT^a DEATHS BY CAUSES IN 2008

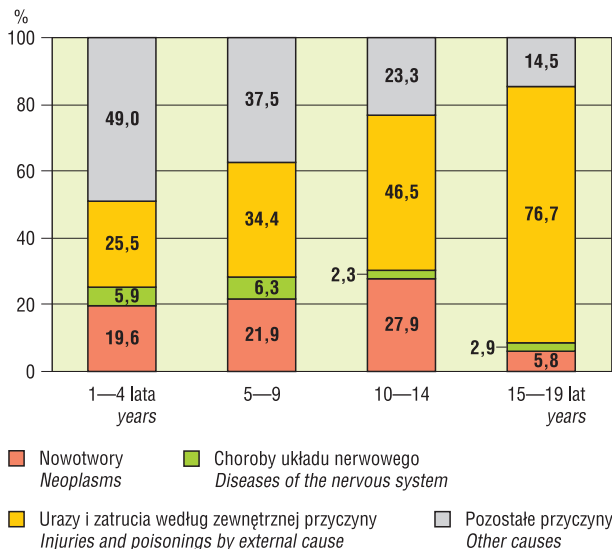


Stany rozpoczynające się w okresie okołoporodowym
Conditions originating in the perinatal period
 Wady rozwojowe wrodzone, zniekształcenia i aberracje chromosomowe
Congenital anomalies, deformations and chromosomal abnormalities
 w tym wrodzone wady serca
of which congenital anomalies of heart
 Pozostałe przyczyny
Other causes

^a Dzieci poniżej 1 roku.
^a Children under 1 year of age.

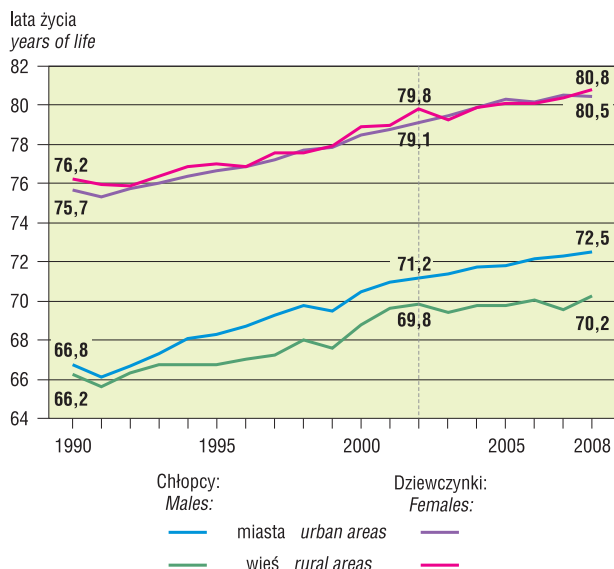
STRUKTURA ZGONÓW DZIECI I MŁODZIEŻY W WIEKU 1—19 LAT WEDŁUG PRZYCZYN W 2008 R.

STRUCTURE OF CHILDREN AND YOUTH DEATHS AT AGE 1—19 BY CAUSES IN 2008



PRZECIĘTNE TRWANIE ŻYCIA NOWORODKA URODZONEGO W LATACH 1990—2008

LIFE EXPECTANCY AT BIRTH IN 1990—2008



WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	SPECIFICATION
Rodziny objęte pomocą społeczną z dziećmi do 18 roku życia pozostającymi na utrzymaniu.....	137183	142168	128483	121825	121405	105614	91598	Families covered by social assistance with dependent children up to age 18
w tym rodziny niepełne.....	35098	35183	35192	31825	31154	29389	27583	of which incomplete families
miasta.....	67633	68570	65681	61481	59911	49814	41855	urban areas
wieś.....	69550	73598	62802	60344	61494	55800	49743	rural areas
Dzieci ^a do 18 roku życia pozostające na utrzymaniu w rodzinach objętych pomocą społeczną w tys.	337,1	340,1	300,9	281,4	279,2	242,9	210,7	Dependent children ^a up to age 18 in families covered by social assistance in thous.
w % ogółu ludności w wieku 0—18 lat.....	28,2	29,3	26,7	25,6	25,9	22,8	20,0	in % of total population at age 0—18
Mieszkańcy ^b w wieku 0—18 lat stacjonarnych zakładów pomocy społecznej ^c	298	293	726	575	478	274	436	Residents ^b at age 0—18 in stationary homes and facilities of social welfare ^c
na 10 tys. ludności w wieku 0—18 lat.....	3	3	7	5	4	3	4	per 10 thous. population at age 0—18
Dzieci przebywające w żłobkach ^{bd} na 1000 dzieci w wieku do lat 3.....	3452	3330	3368	3845	4260	4342	4574	Children staying in nurseries ^{bd} per 1000 children up to age 3
na 1000 dzieci w wieku do lat 3.....	24	23	24	26	28	27	27	per 1000 children up to age 3

^a Szacunek własny na podstawie danych o rodzinach objętych pomocą społeczną według liczby dzieci w rodzinie. ^b Stan w dniu 31 XII. ^c Łącznie z filiami. ^d Łącznie z oddziałami żłobkowymi.

Z r ó d ł o: w zakresie rodzin i dzieci w rodzinach objętych pomocą społeczną – dane Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.

^a Own estimate on the basis of data on families covered by social assistance by number of children. ^b As of 31 XII. ^c Including branches. ^d Including nursery wards.

S o u r c e: in regard to families and children covered by social assistance – data of the Mazovian Voivodship Office in Warsaw.

Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mogą korzystać z pomocy pieniężnej i niepieniężnej w ramach systemu świadczeń społecznych. Według danych Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie w 2008 r. pomocą społeczną objętych było 91,6 tys. rodzin z dziećmi do 18 roku życia pozostającymi na utrzymaniu, z czego 30,1% to rodziny niepełne. Analizując strukturę rodzin według liczby dzieci można stwierdzić, że rodziny z jednym lub dwojgiem dzieci stanowiły po 32,2%, a rodziny wielodzietne 35,6%. Z ogólnej populacji dzieci do 18 lat co piąte (210,7 tys.) wychowywało się w rodzinie korzystającej z różnych form pomocy społecznej.

W województwie mazowieckim w końcu 2008 r. z usług świadczonych przez zakłady stacjonarne pomocy społecznej korzystało 436 dzieci i młodzieży w wieku do 18 lat, stanowiąc 3,4% ogółu mieszkańców tych jednostek. Najwięcej z nich przebywało w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – 224 (51,4% ogółu), a w następnej kolejności w domach i na oddziałach przeznaczonych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 119 osób (27,3%) i w placówkach dla bezdomnych – 61 (14,0%).

W końcu 2008 r. w województwie mazowieckim w 57 żłobkach i 3 oddziałach żłobkowych przy przedszkolach przebywało 4574 dzieci; najliczniejsza była grupa dwulatków stanowiąca 53,8%. Na każde 1000 dzieci w wieku do 3 lat do żłobka uczęszczało 27 (w 2002 r. – 24).

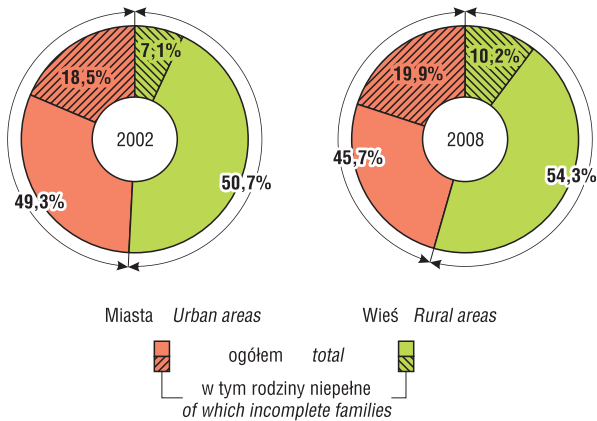
Families experiencing difficult situation in life can benefit from monetary and non-monetary assistance as a part of social benefits system. According to the data of the Mazovian Voivodship Office in Warsaw in 2008 there were 91,6 thous. families with dependent children up to age 18 covered by social assistance, of which 30,1% were incomplete families. Analysing structure of families by number of children it can be stated that families with one or two children amounted to 32,2% and families with many children to 35,6%. One in five children (210,7 thous.) of total population of children up to age 18 was brought up in a family benefiting from different forms of social assistance.

In mazowieckie voivodship at the end of 2008, services provided by stationary social welfare facilities were received by 436 children and youth up to age 18, constituting 3,4% of total number of residents of these units. Majority of them were staying in homes for mothers with underage children and pregnant women – 224 (51,4% of the total), then in homes and wards for mentally retarded children and youth – 119 persons (27,3%) and in facilities for homeless – 61 (14,0%).

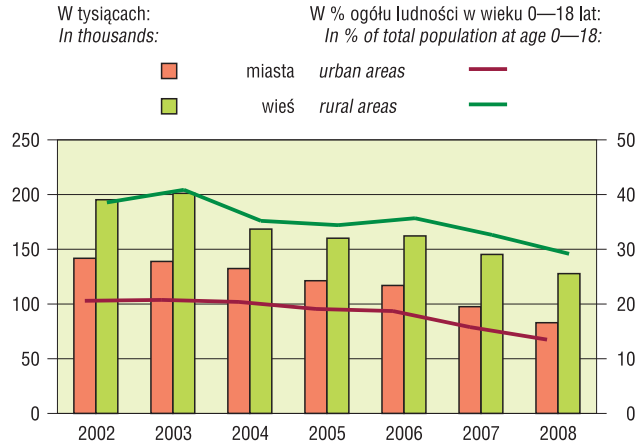
At the end of 2008, in mazowieckie voivodship 4574 children were staying in 57 nurseries and 3 nursery wards attached to nursery schools; the most numerous was a group of two-year-olds amounting to 53,8%. Per every 1000 children aged up to 3 years 27 were attending nursery (in 2002 – 24).

RODZINY I DZIECI^a W RODZINACH OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA
FAMILIES AND CHILDREN^a COVERED BY SOCIAL ASSISTANCE BY PLACE OF RESIDENCE

STRUKTURA RODZIN
STRUCTURE OF FAMILIES



DZIECI^b W RODZINACH
CHILDREN^b IN FAMILIES



^a Do 18 roku życia pozostające na utrzymaniu. ^b Szacunek własny na podstawie danych o rodzinach objętych pomocą społeczną według liczby dzieci w rodzinie.

Źródło: dane Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.

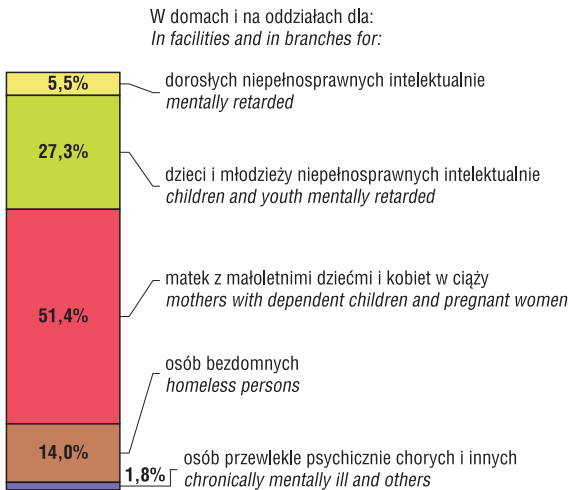
^a Staying in dependency up to age 18. ^b Own estimate on the basis of data on families covered by social assistance by number of children.

Source: data of the Mazovian Voivodship Office in Warsaw.

STRUKTURA DZIECI I MŁODZIEŻY W WIEKU DO 18 LAT W PLACÓWKACH STACJONARNYCH POMOCY SPOŁECZNEJ^a W 2008 R.

Stan w dniu 31 XII

STRUCTURE OF CHILDREN AND YOUTH UP TO AGE 18 IN STATIONARY SOCIAL WELFARE FACILITIES^a IN 2008
 As of 31 XII

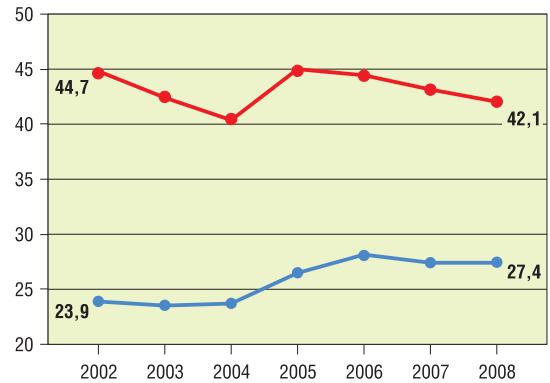


^a Łącznie z filiami.
^a Including branches.

MIEJSCA I DZIECI W ŻŁOBKACH^a

Stan w dniu 31 XII

PLACES AND CHILDREN IN NURSERIES^a
 As of 31 XII

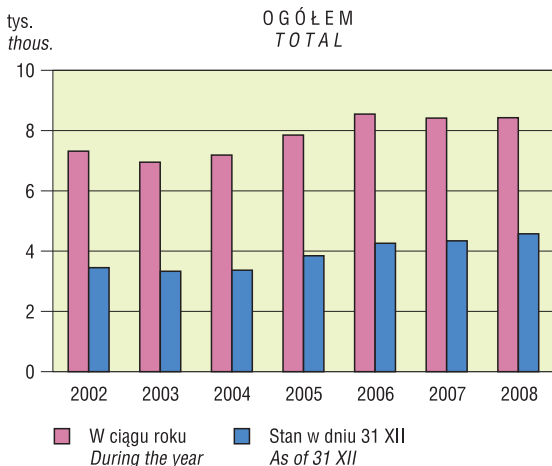


— Miejsca w żłobkach na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w miastach
 Places in nurseries per 1000 children up to age 3 in urban areas

— Dzieci przebywające w żłobkach na 1000 dzieci w wieku do lat 3
 Children staying in nurseries per 1000 children up to age 3

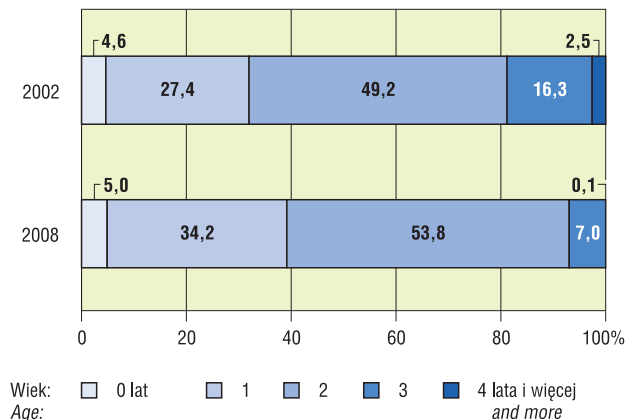
^a Łącznie z oddziałami żłobkowymi.
^a Including nursery wards.

DZIECI PRZEBYWAJĄCE W ŻŁOBKACH^a
CHILDREN STAYING IN NURSERIES^a



^a Łącznie z oddziałami żłobkowymi.
^a Including nursery wards.

STRUKTURA WEDŁUG WIEKU – stan w dniu 31 XII
STRUCTURE BY AGE – as of 31 XII



Wiek: Age: 0 lat 1 2 3 4 lata i więcej and more

Nauka i rozrywka

Education and entertainment



DANE MINISTERSTWA EDUKACJI NARODOWEJ (w zakresie wychowania przedszkolnego i edukacji według szczebli kształcenia – str. 36–44, 47–51, w zakresie bibliotek szkolnych i wychowania pozaszkolnego – str. 53–55)

DATA OF THE MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION (in regard to pre-primary education and education by level – pages 36–44, 47–51, in regard to school libraries and extracurricular education – pages 53–55)

Dane prezentowane w zakresie wychowania przedszkolnego oraz szkół dla dzieci i młodzieży podano według stanu na początku roku szkolnego (30 września), natomiast dane o absolwentach – na koniec roku szkolnego. Jeśli nie zaznaczono inaczej, dane podaje się łącznie ze szkołami specjalnymi.

Data regarding pre-primary education as well as schools for children and youth are given as of the beginning of the school year (30 September), data concerning graduates – as of the end of the school year. Unless otherwise indicated, data is given including special schools.

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	SPECIFICATION
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	113275	113443	115849	118398	124253	127769	135874	Children attending pre-primary education establishments
w tym w wieku 3–6 lat.....	110913	110639	113276	115375	121056	123312	132009	<i>of which aged 3–6</i>
w % ogółu dzieci danej grupy								<i>in % of children of given age</i>
wieku	53,5	54,5	56,6	58,7	62,4	63,9	67,7	<i>group</i>
W przedszkolach	83995	84388	86493	89274	94170	99230	106309 ^a	<i>In nursery schools</i>
W oddziałach przedszkolnych przy								<i>In pre-primary sections of primary</i>
szkołach podstawowych	29280	29055	29356	29124	30083	28539	29565	<i>schools</i>
Uczniowie:								Pupils and students:
Szkoły podstawowe	375646	362846	348922	336602	324907	315180	307630	<i>Primary schools</i>
Gimnazja.....	211080	207936	203678	199298	193179	186493	178828	<i>Lower secondary schools</i>
Szkoły specjalne przysposabiające								
do pracy	68	149	365	693	923	1026	1194	<i>Special job-training schools</i>
Zasadnicze szkoły zawodowe	27521	19609	24116	23304	22325	22526	22646	<i>Basic vocational schools</i>
Licea ogólnokształcące	111220	111670	110844	109339	108931	106848	102904	<i>General secondary schools</i>
Uzupełniające licea ogólnokształ-								<i>Supplementary general secondary</i>
cące	x	x	120	259	194	65	51	<i>schools</i>
Licea profilowane.....	10545	19233	26812	23881	19983	15447	11551	<i>Specialized secondary schools</i>
Technika	75172	69371	56898	52466	51448	53110	54927	<i>Technical secondary schools</i>
Technika uzupełniająca	x	x	266	697	954	744	713	<i>Supplementary technical secondary schools</i>
Szkoły artystyczne ogólnokształ-								
cące dające uprawnienia zawo-								<i>General art schools leading to</i>
dowe	1309	1345	1357	1313	1190	1309	1339	<i>professional certification</i>
Absolwenci:								Graduates:
Szkoły podstawowe	67164	65904	63153	61136	59274	55303	.	<i>Primary schools</i>
Gimnazja.....	69198	68744	66407	65802	64079	60958	.	<i>Lower secondary schools</i>
Szkoły specjalne przysposabiające								
do pracy	47	20	42	63	193	222	.	<i>Special job-training schools</i>
Zasadnicze szkoły zawodowe	15929	3480	7367	7735	6914	6585	.	<i>Basic vocational schools</i>
Licea ogólnokształcące	33898	35606	35876	34479	34272	33574	.	<i>General secondary schools</i>
Uzupełniające licea ogólnokształ-								<i>Supplementary general secondary</i>
cące	x	x	x	86	94	29	.	<i>schools</i>
Licea profilowane.....	x	x	8416	7899	6945	5544	.	<i>Specialized secondary schools</i>
Technika	18852	23037	15750	12466	10232	10563	.	<i>Technical secondary schools</i>
Technika uzupełniająca	x	x	x	54	134	298	.	<i>Supplementary technical secondary schools</i>
Szkoły artystyczne ogólnokształ-								
cące dające uprawnienia zawo-								<i>General art schools leading to</i>
dowe	191	211	247	247	268	236	.	<i>professional certification</i>
Dzieci i młodzież niespełniający								Children and youth not fulfilling
obowiązku szkolnego bez								compulsory education without
uzasadnionej przyczyny:								legitimate reason:
Szkoły podstawowe	137	75	87	110	133	374	227	<i>Primary schools</i>
Gimnazja.....	237	185	140	175	123	208	257	<i>Lower secondary schools</i>

^a Łącznie z zespołami wychowania przedszkolnego i punktami przedszkolnymi.
^a Including pre-primary education groups and pre-primary points.

Miejscem wychowania i kształcenia młodego człowieka – oprócz rodziny – są placówki działające w ramach systemu oświaty, realizujące prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju.

Polski system oświaty i wychowania obejmuje dzieci i młodzież w wieku od 3 do 21 lat. Dolna granica to początek wieku przedszkolnego, górna – to teoretyczny wiek ukończenia edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym, przy czym nauka w szkole jest obowiązkowa do ukończenia 18 roku życia.

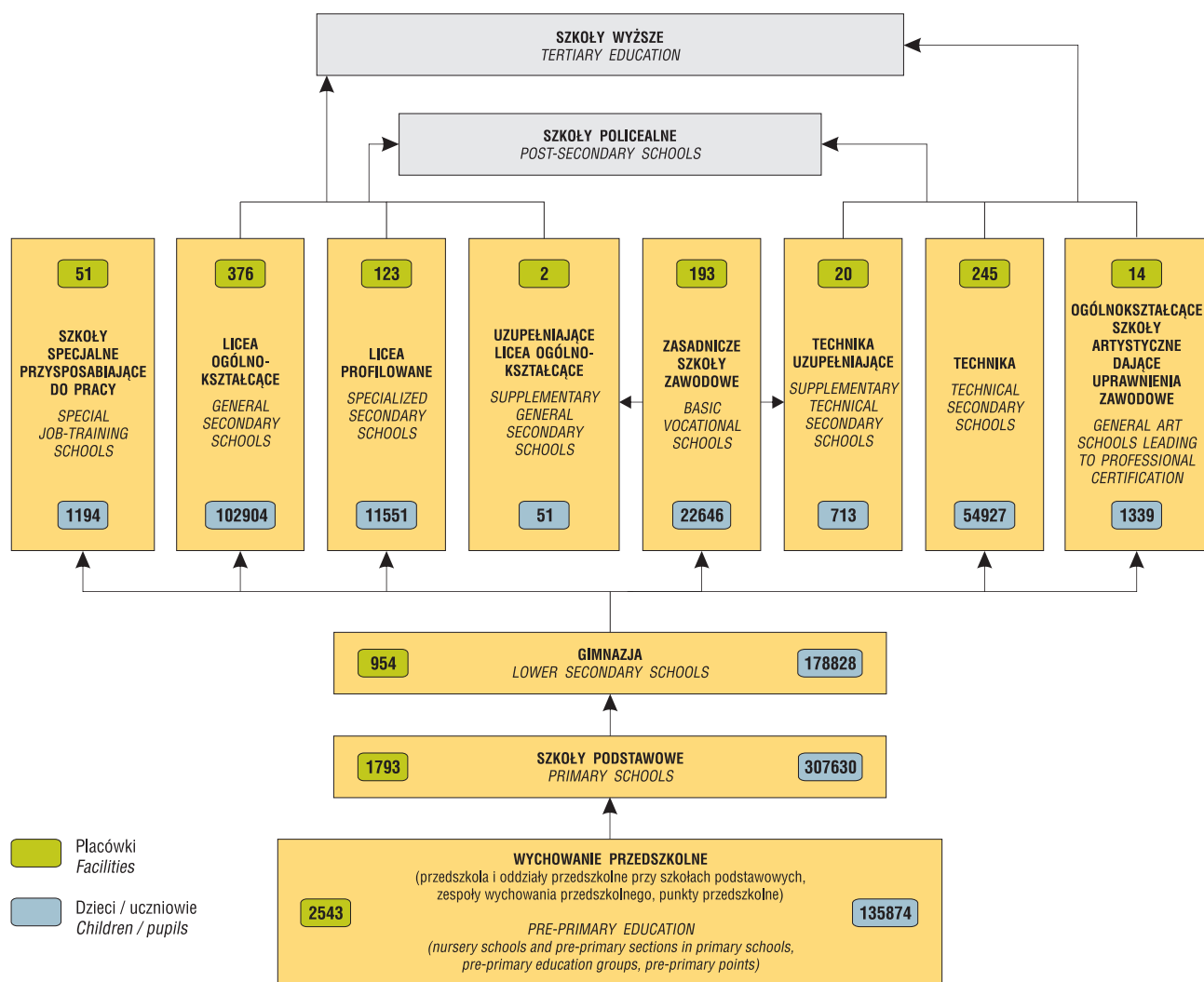
Wprowadzana konsekwentnie od 1 września 1999 r. reforma ustroju szkolnego powodowała powstawanie kolejnych klas gimnazjów, klas ponadgimnazjalnych oraz powolne zanikanie klas szkół ponadpodstawowych. Zmiany te wpływały na wahanie się w kolejnych latach liczby uczniów i absolwentów odpowiednich szkół na różnych poziomach nauki. W związku z tym analizując dane z tego zakresu należy brać pod uwagę specyfikę zmian zachodzących w systemie edukacji.

The place of upbringing and education – apart from family – are establishments operating within educational system, implementing children's and youth's rights to upbringing and care suitable for age and accomplished development.

Polish educational system includes children and youth aged 3 to 21. The lower limit is the beginning of nursery age, upper – is a theoretical age of completing education on upper secondary school level, whereas education in school is compulsory until 18 years of age.

School system reform, introduced consistently from 1 September 1999, has caused formation of further grades of lower secondary and upper secondary schools, and slow disappearing of grades of post-primary schools. These changes had an impact on fluctuation of number of pupils and graduates of corresponding schools on different education levels in following years. On account of this, when considering data from this scope, the specificity of changes taking place in education system should be taken into consideration.

ŚCIEŻKA EDUKACYJNA DZIECI I MŁODZIEŻY W ROKU SZKOLNYM 2008/09
EDUCATION PATH OF CHILDREN AND YOUTH IN 2008/09 SCHOOL YEAR



W województwie mazowieckim z roku na rok zmniejsza się liczba dzieci niemal wszystkich roczników objętych systemem oświaty. W 2008 r. dzieci w wieku przedszkolnym było mniej o 12,5 tys. niż w 2002 r., a ludności w wieku 7–18 lat – o 141,1 tys. Zmniejsza się zatem liczba uczniów. O ile w roku szkolnym 2002/03 we wszystkich typach szkół dla dzieci i młodzieży (nie licząc szkół policealnych) kształciło się 812,6 tys. osób, to w roku 2008/09 – 681,8 tys. Według najnowszych prognoz demograficznych ta niekorzystna tendencja utrzyma się do 2013 r., a następnie będzie notowana w latach 2027–2035 – wówczas będzie miał miejsce spadek liczby ludności w wieku szkolnym. Szacuje się, że w 2035 r. (kończącym prognozę) będzie 636,7 tys. ludności w wieku 7–18 lat.

Wynikający z ustawy o systemie oświaty obowiązek szkolny ma wpływ na wysokość współczynników skolaryzacji dla poszczególnych poziomów kształcenia. I tak w roku szkolnym 2008/09:

- relacja liczby osób w wieku 7–12 lat uczących się w szkołach podstawowych do ogółu ludności tej grupy wieku wyniosła 97,9%,
- relacja liczby osób w wieku 13–15 lat uczących się w gimnazjach do ogółu ludności tej grupy wieku wyniosła 96,1%,
- relacja liczby osób w wieku 16–18 lat uczących się w szkołach ponadgimnazjalnych do ogółu ludności tej grupy wieku wyniosła 90,3%.

Co roku notowane są przypadki niespełnienia przez dzieci i młodzież obowiązku szkolnego. W roku szkolnym 2008/09 dotyczyło to 0,2% dzieci podlegających obowiązkowi nauki w szkole podstawowej oraz 0,1% podlegających obowiązkowi nauki w gimnazjum. Spośród ogółu niespełniających obowiązku nauki w szkołach podstawowych 70,1% uzyskało odroczenie jego realizacji, natomiast w gimnazjach tylko 1,5%.

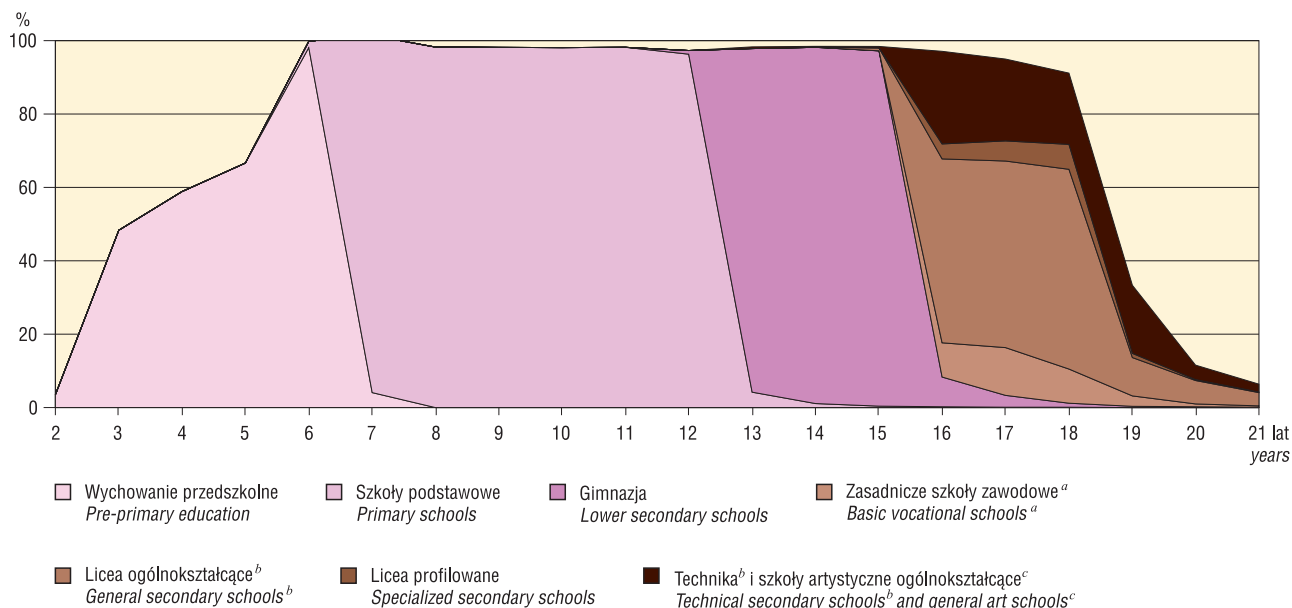
In mazowieckie voivodship the number of children in almost all age groups included in educational system is decreasing year by year. In 2008 there were less by 12,5 thous. children at nursery age than in 2002 and population aged 7–18 – less by 141,1 thous. Therefore the number of pupils is decreasing. While in the school year 2002/03 in all types of schools for children and youth (excluding post-secondary schools) 812,6 thous. people were studying, in 2008/09 – 681,8 thous. According to the latest demographic projections this unfavourable tendency will last until 2013 and then it will be recorded in 2027–2035 – at that time there will be reduction in the number of people at school age. It is estimated that in 2035 (which ends the projection) there will be 636,7 thous. people aged 7–18.

School obligation, resulting from the Education System Act, affects enrolment rates for particular levels of education. And so in the school year 2008/09:

- *relation of the number of people aged 7–12 studying in primary schools to the total population of this group amounted to 97,9%,*
- *relation of the number of people aged 13–15 studying in lower secondary schools to the total population of this age group amounted to 96,1%,*
- *relation of the number of people aged 16–18 studying in upper secondary schools to the total population amounted to 90,3%.*

Every year cases of not meeting the school obligation by children and youth are recorded. In the school year 2008/09 it concerned 0,2% of children subject to obligatory education in primary school and 0,1% of children subject to obligatory education in lower secondary school. From the total number of people not fulfilling obligatory education in primary schools 70,1% obtained its postponement, whereas in lower secondary schools only 1,5%.

DZIECI I MŁODZIEŻ W PLACÓWKACH WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO I SZKOŁACH W % DANEJ GRUPY WIEKU W ROKU SZKOLNYM 2008/09
CHILDREN AND YOUTH IN PRE-PRIMARY EDUCATION FACILITIES AND SCHOOLS IN % OF GIVEN AGE GROUP IN 2008/09 SCHOOL YEAR



a Łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy. *b* Łącznie z uzupełniającymi. *c* Dające uprawnienia zawodowe.
a Including special job-training schools. *b* Including supplementary. *c* Leading to professional certification.

WSPÓŁCZYNNIKI SKOLARYZACJI BRUTTO I NETTO (w %) W ROKU SZKOLNYM 2008/09
GROSS AND NET ENROLMENT RATES (in %) IN 2008/09 SCHOOL YEAR

Brutto
Gross

— relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania
relation of the number of people studying (as of the beginning of the school year) on a given educational level (regardless of age) to the population (as of 31 XII) in the age group defined as corresponding to this educational level

Netto
Net

— relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania
relation of the number of people studying (as of the beginning of the school year) on a given educational level (within a given age group) to the population (as of 31 XII) in the age group defined as corresponding to this educational level

	Grupy wieku Age groups	Ogółem Total	Chłopcy Males	Dziewczeta Females
Wychowanie przedszkolne Pre-primary education	6	98,3	98,4	98,1
Szkoły podstawowe Primary schools	7—12	99,3 97,9	99,7 98,0	98,8 97,7
Gimnazja Lower secondary schools	13—15	101,2 96,1	102,5 95,7	99,9 96,4
Szkoły ponadgimnazjalne Upper secondary schools	16—18	116,3 90,3	120,3 88,1	112,1 92,6
zasadnicze szkoły zawodowe ^a basic vocational schools ^a	16—18	12,3 10,6	17,0 14,6	7,4 6,4
licea ogólnokształcące ^b general secondary schools ^b	16—18	65,5 52,0	58,4 42,2	72,9 62,1
licea profilowane specialized secondary schools	16—18	6,3 5,5	4,9 4,2	7,7 6,9
technika ^b i szkoły artystyczne ogólnokształcące ^c technical secondary schools ^b and general art schools ^c	16—18	32,2 22,3	40,1 27,2	24,1 17,2

a Łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy. *b* Łącznie z uzupełniającymi. *c* Dające uprawnienia zawodowe.
a Including special job-training schools. *b* Including supplementary. *c* Leading to professional certification.

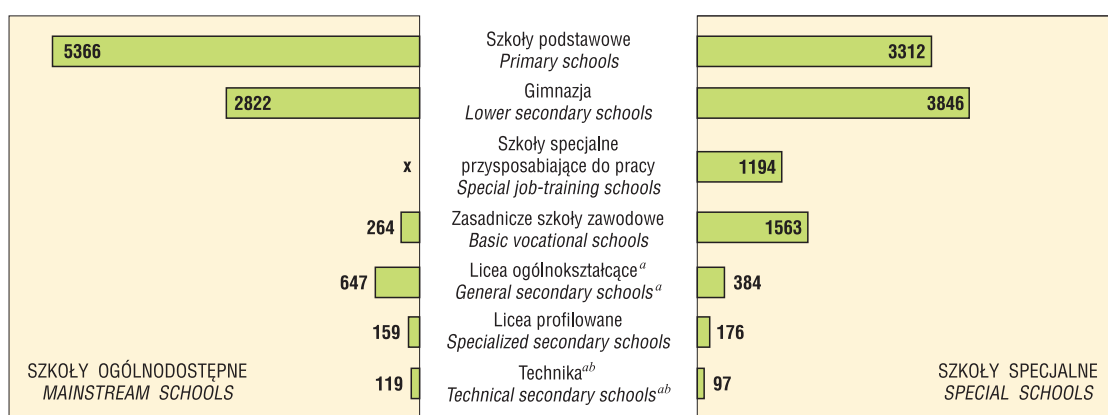
Kształcenie specjalne organizowane jest dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, i może być realizowane w systemie szkolnym lub w formie indywidualnej. Kształcenie specjalne (na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej) odbywa się w funkcjonujących samodzielnie szkołach specjalnych lub w szkołach ogólnodostępnych, w których tworzone są oddziały: specjalne, integracyjne, ogólnodostępne, oraz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, innych placówkach oświatowo-wychowawczych lub zakładach opieki zdrowotnej. O potrzebie kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży orzekają publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne (w tym specjalistyczne). Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego nie muszą być niepełnosprawni w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, podobnie jak uczniowie niepełnosprawni nie muszą mieć orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

W roku szkolnym 2008/09 we wszystkich szkołach podstawowych uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi stanowili 2,8% ogółu uczniów, w gimnazjach – 3,7%, a w szkołach ponadgimnazjalnych – 2,4%. Większość (3/4) uczniów kontynuujących kształcenie specjalne na poziomie ponadgimnazjalnym uczęszczało do szkół zawodowych, przy czym 39,7% do zasadniczych szkół zawodowych, 25,9% do specjalnych szkół przysposabiających do pracy, a do liceów profilowanych i techników odpowiednio 7,3% i 4,7%; do liceów ogólnokształcących uczęszczało 22,4%.

Special education is organized for children and youth with special educational needs, including disabled children and youth, and can be conducted within school system or individually. Special education (on primary, lower secondary and upper secondary school level) takes place in special schools operating independently or in mainstream schools, in which following sections are created: special, integration, mainstream, and in special educational centres, other educational or health care institutions. The need of special education is determined by public psychological-pedagogical counseling centres (including special). Students possessing judgment of special education needs are not necessarily disabled, as defined by the Act on professional and social rehabilitation and employment of disabled persons, similarly, disabled students do not need to have judgment of special education need.

In the school year 2008/09, in all primary schools pupils with special educational needs amounted to 2,8% of total pupils, in lower secondary schools – 3,7%, and in upper secondary schools – 2,4%. Majority (3/4) of students continuing special education on upper secondary level were attending vocational schools, whereas 39,7% basic vocational schools, 25,9% special job-training schools, and specialized and technical secondary schools 7,3% and 4,7% respectively; 22,4% were attending general secondary schools.

UCZNIOWIE ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI W SZKOŁACH OGÓLNODOSTĘPNYCH I SPECJALNYCH W ROKU SZKOLNYM 2008/09
STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN MAINSTREAM AND SPECIAL SCHOOLS IN 2008/09 SCHOOL YEAR



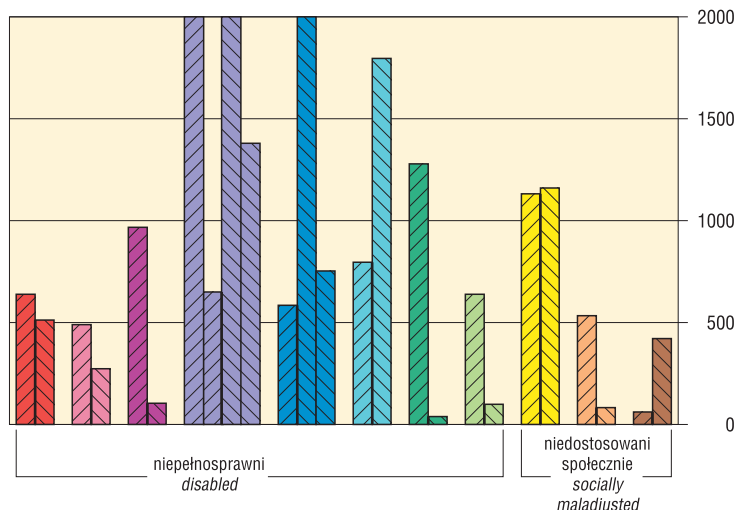
^a W zakresie szkół ogólnodostępnych i specjalnych – łącznie z uzupełniającymi. ^b W zakresie szkół ogólnodostępnych – łącznie z artystycznymi ogólnokształcącymi dającymi uprawnienia zawodowe.

^a In regard to mainstream and special schools – including supplementary. ^b In regard to mainstream schools – including general art leading to professional certification.

UCZNIOWIE NIEPEŁNOSPRAWNI ORAZ NIEDOSTOSOWANI SPOŁECZNIE ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI W ROKU SZKOLNYM 2008/09
DISABLED AND SOCIALLY MALADJUSTED STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN 2008/09 SCHOOL YEAR

Uczniowie w szkołach: *Students in schools:*

- ogólnodostępnych specjalnych
 mainstream special
- niesłyszący i słabosłyszący *deaf and hearing impaired*
 - niewidomi i słabowidzący *blind and sight impaired*
 - z niepełnosprawnością ruchową *motor-skills impaired*
 - z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim *with slight intellectual disability*
 - z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym *with moderate or severe intellectual disability*
 - z niepełnosprawnością sprzężoną *associated with defects*
 - z chorobami przewlekłymi *chronically ill*
 - z autyzmem lub zaburzeniami psychicznymi *with autism or physical disorders*
 - niedostosowani społecznie lub zagrożeni niedostosowaniem społecznym *socially maladjusted or endangered of social maladjustment*
 - zagrożeni uzależnieniem *threatened with addiction*
 - z zaburzeniami zachowania *behavioural impaired*



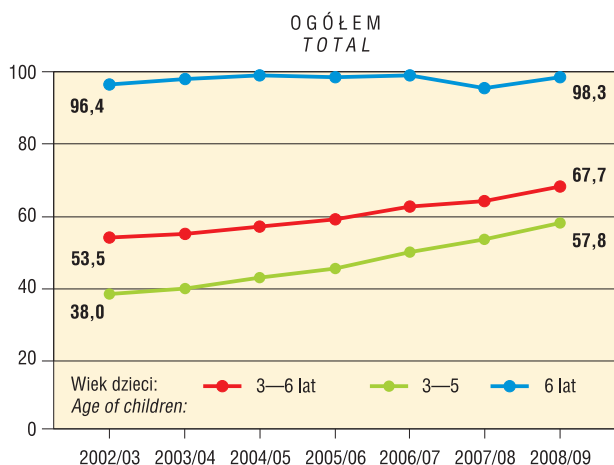
Pierwszy etap kształcenia w systemie oświaty to wychowanie przedszkolne. W województwie mazowieckim w roku szkolnym 2008/09 dzieci mogły uczęszczać do 1216 przedszkoli (łącznie z 8 zespołami wychowania przedszkolnego i 9 punktami przedszkolnymi) i 1327 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Większość przedszkoli zlokalizowana jest w miastach (74,6%), natomiast większość oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych – na wsi (73,8%). Wychowaniem przedszkolnym objętych było 135,9 tys. dzieci, tj. o 20,0% więcej niż w roku szkolnym 2002/03. W zajęciach uczestniczyło 67,7% ogółu dzieci w wieku 3–6 lat; w miastach 82,1%, a na wsi – 43,4%. We wszystkich placówkach wychowania przedszkolnego było 1796 dzieci niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego; dzieci te stanowiły 1,3% ogółu.

W grupach „zerowych” w przedszkolach oraz w klasach „zerowych” w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych przygotowywało się do zajęć szkolnych 98,3% ogółu sześciolatków. Znacznie mniejszy udział w edukacji przedszkolnej mają dzieci w wieku 3–5 lat – tylko 57,8% dzieci w tym przedziale wiekowym brało udział w zajęciach przedszkolnych, jednak było to o 19,8 pkt proc. więcej niż w roku szkolnym 2002/03.

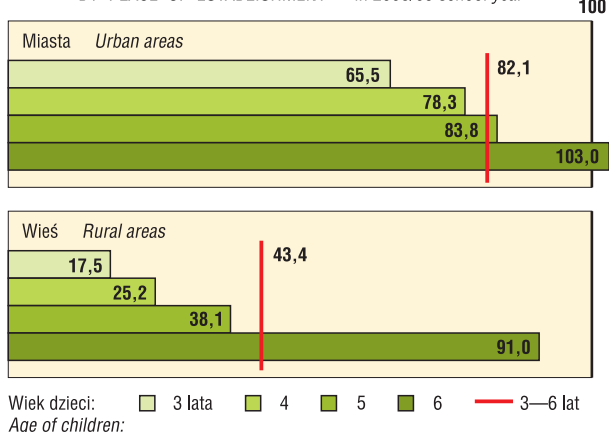
The first stage of educating is pre-primary education. In mazowieckie voivodship in the 2008/09 school year children could attend 1216 nursery schools (including 8 pre-primary education groups and 9 pre-primary points) and 1327 pre-primary sections in primary schools. Majority of nursery schools are located in urban areas (74,6%), but majority of pre-primary sections in primary schools in rural areas (73,8%). There were 135,9 thous. children included in pre-primary education, i.e. by 20,0% more than in the 2002/03 school year. There were 67,7% of total children aged 3–6 participating in classes; in urban areas 82,1% and in rural areas – 43,4%. In all establishments of pre-primary education 1796 of disabled children possessed appropriate judgment about special educational need; these children amounted to 1,3% of the total number.

In '0' groups in nursery schools and in '0' grades in pre-primary sections in primary schools 98,3% of total six-year-olds were preparing to school classes. Considerably lower share in pre-primary education have children aged 3–5 – only 57,8% of children in this age group were participating in pre-primary classes, but it was 19,8 percentage points more than in the 2002/03 school year.

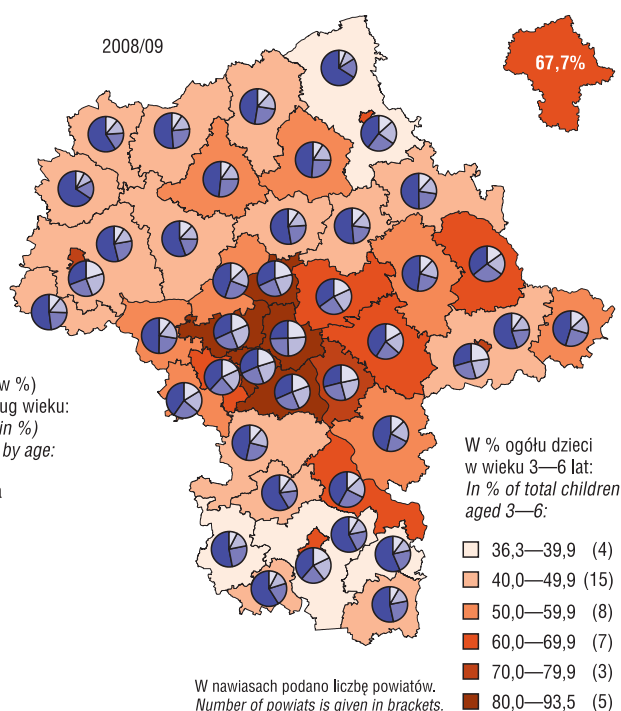
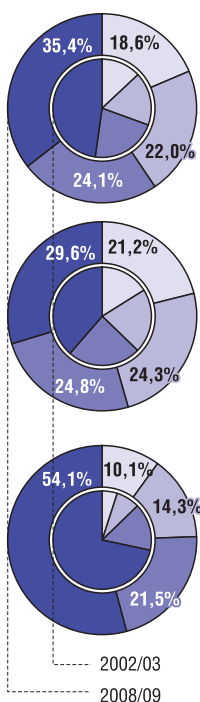
ODSETEK DZIECI UCZĘSZCZAJĄCYCH DO PLACÓWEK WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO SHARE OF CHILDREN ATTENDING PRE-PRIMARY EDUCATION ESTABLISHMENTS



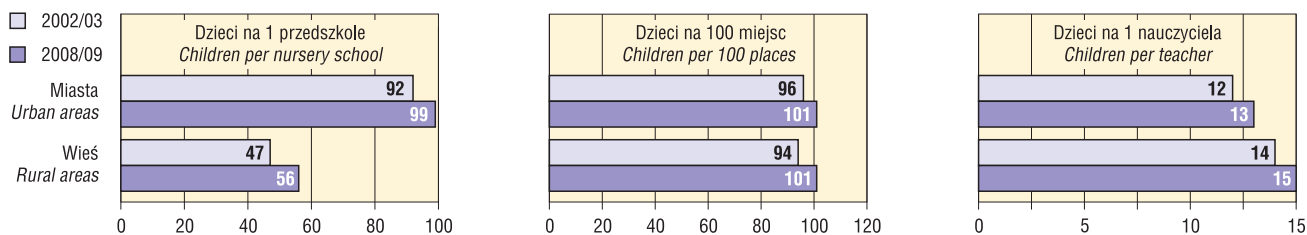
WEDŁUG SIEDZIBY PLACÓWKI – w roku szkolnym 2008/09 BY PLACE OF ESTABLISHMENT – in 2008/09 school year



DZIECI W WIEKU 3–6 LAT UCZĘSZCZAJĄCE DO PLACÓWEK WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO CHILDREN AGED 3–6 ATTENDING PRE-PRIMARY EDUCATION ESTABLISHMENTS



WYBRANE WSKAŹNIKI CHARAKTERYZUJĄCE WARUNKI WYCHOWANIA I OPIEKI W PRZEDSZKOLACH
SELECTED INDICES CONCERNING CONDITIONS OF CARE IN NURSERY SCHOOLS



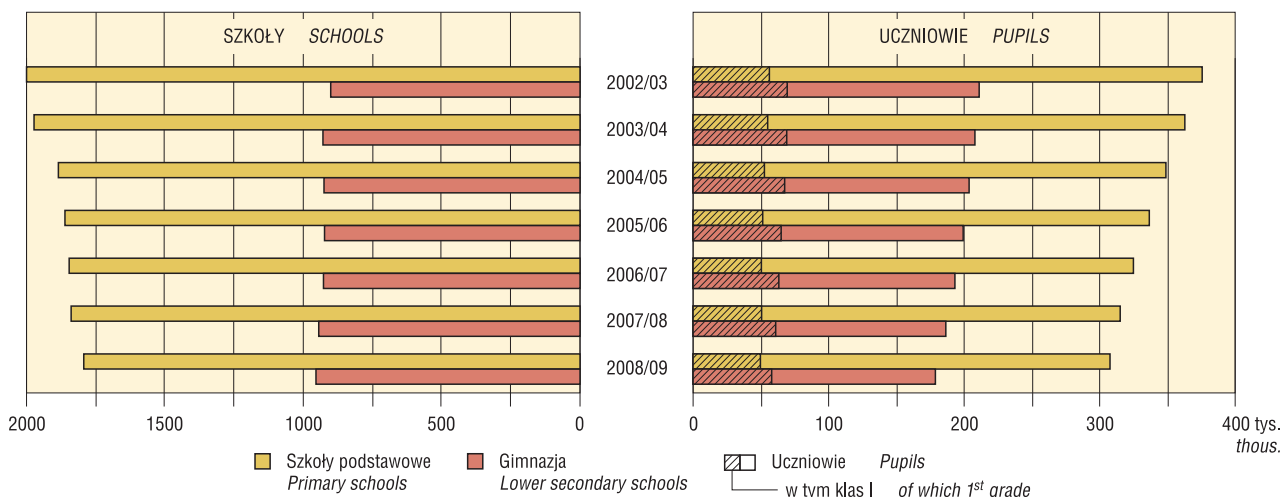
Z ogółu uczących się w szkołach dla dzieci i młodzieży (łącznie ze szkołami specjalnymi) uczniowie szkół podstawowych stanowią około 45%, a uczniowie gimnazjów 26%. Na te różnice wpływa dłuższy cykl nauczania w szkołach podstawowych. W roku szkolnym 2008/09 w szkołach podstawowych uczyło się 307,6 tys. dzieci (o 18,1% mniej niż w roku 2002/03), a w gimnazjach – 178,8 tys. dzieci (o 15,3% mniej). Zmniejszająca się populacja uczniów powoduje zamykanie kolejnych szkół podstawowych, nie wpływa jednak na likwidację gimnazjów. O ile w roku szkolnym 2002/03 było 2000 szkół podstawowych i 901 gimnazjów, to w roku 2008/09 odpowiednio mniej o 207 (o 10,4%) i więcej o 53 (o 5,9%).

Podobnie jak liczba uczniów, maleje liczba absolwentów omawianych szkół. W porównaniu z rokiem szkolnym 2002/03 absolwentów szkół podstawowych z roku 2007/08 było mniej o 11,9 tys. (o 17,7%), natomiast absolwentów gimnazjów – mniej o 8,2 tys. (o 11,9%).

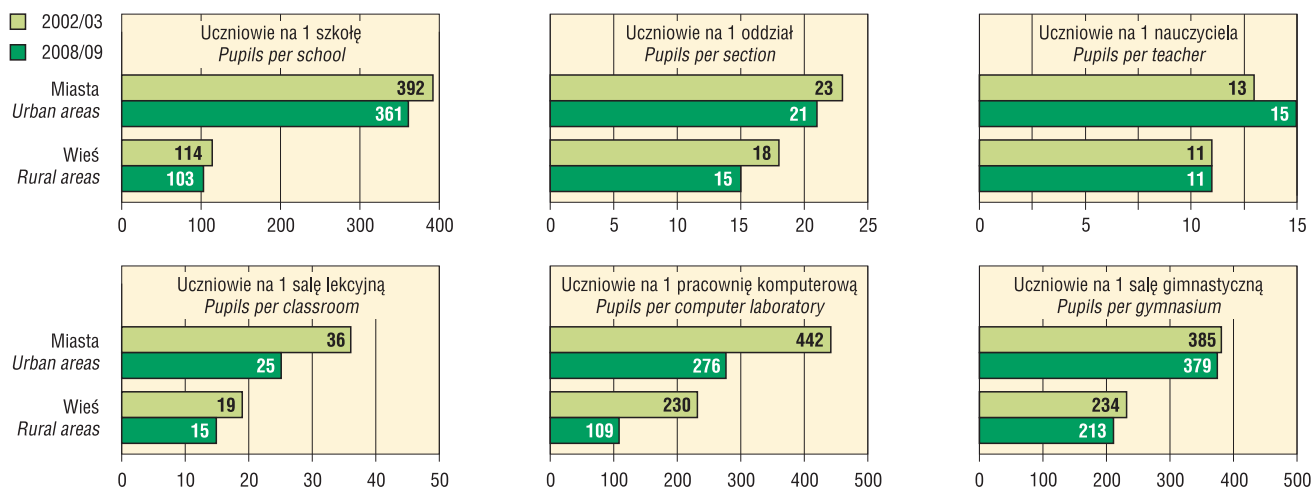
From the total number of persons studying in schools for children and youth (including special schools) pupils of primary schools amount for approximately 45% and pupils of lower secondary schools for 26%. These differences are influenced by longer education cycle in primary schools. In the school year 2008/09 in primary schools 307,6 thous. children were studying (by 18,1% less than in 2002/03) and in lower secondary schools – 178,8 thous. (by 15,3% less). Decreasing population of pupils causes closing down of further primary schools, however does not influence liquidation of lower secondary schools. While in the school year 2002/03 there were 2000 primary schools and 901 lower secondary schools, in 2008/09 there were less by 207 (by 10,4%) and more by 53 (by 5,9%) respectively.

Similarly to the number of pupils the number of graduates of these schools is decreasing. In comparison with the school year 2002/03 there were less by 11,9 thous. (by 17,7%) graduates of primary schools from 2007/08 and graduates of lower secondary schools – less by 8,2 thous. (by 11,9%).

SZKOŁY I UCZNIOWIE SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I GIMNAZJÓW
SCHOOLS AND PUPILS IN PRIMARY AND LOWER SECONDARY SCHOOLS

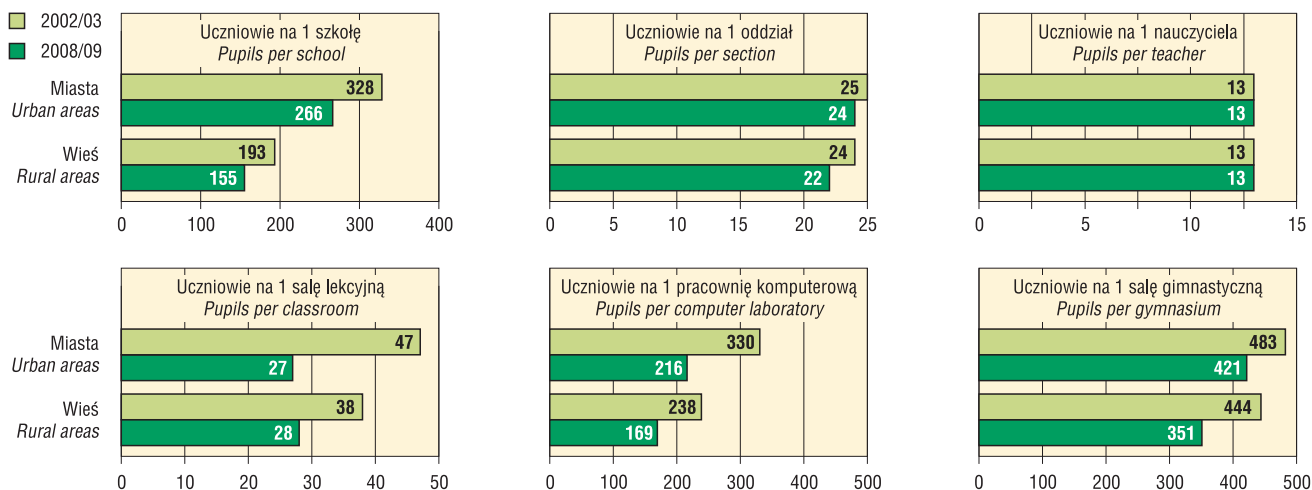


WYBRANE WSKAŹNIKI CHARAKTERYZUJĄCE WARUNKI NAUCZANIA W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH^a
SELECTED INDICES CONCERNING TEACHING CONDITIONS IN PRIMARY SCHOOLS^a



^a Bez specjalnych.
^a Excluding special.

WYBRANE WSKAŹNIKI CHARAKTERYZUJĄCE WARUNKI NAUCZANIA W GIMNAZJACH^a
SELECTED INDICES CONCERNING TEACHING CONDITIONS IN LOWER SECONDARY SCHOOLS^a



^a Bez specjalnych.
^a Excluding special.

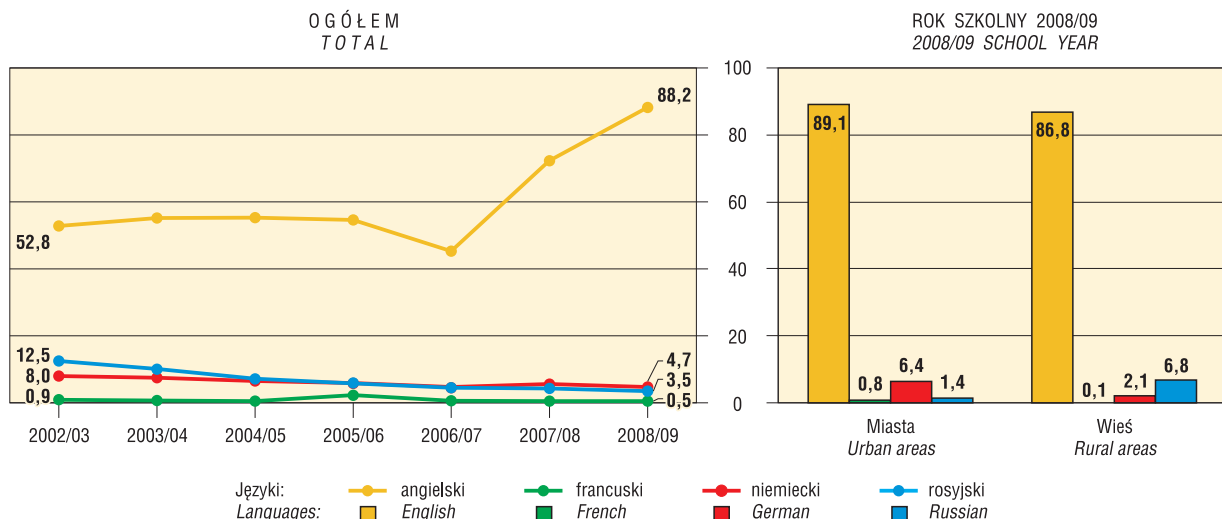
Ważnym elementem edukacji, który powinien być obecny od wczesnych lat kształcenia, jest nauka języków obcych. Nauczanie języka obcego w szkole może być prowadzone w ramach zajęć obowiązkowych lub dodatkowych. W roku szkolnym 2008/09 po 90,7% szkół podstawowych i gimnazjów oferowało naukę języka angielskiego jako przedmiotu obowiązkowego, naukę języka niemieckiego – odpowiednio 8,5% i 24,8%, rosyjskiego – 13,7% i 11,0%, francuskiego – 1,5% i 6,6%, a innych języków – 0,7% i 3,2%. Oferta szkół ma wpływ na odsetek uczących się poszczególnych języków obcych, stąd najbardziej powszechnym językiem nauczonym w ramach zajęć obowiązkowych jest angielski. Zarówno w szkołach podstawowych, jak i gimnazjach uczy się go ponad 88% uczniów, przy czym odsetek uczących się tego języka w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2008/09 po raz pierwszy był na poziomie notowanym w gimnazjach. Jest to efektem wdrażania resortowego programu nauczania języka angielskiego, jako przedmiotu obowiązkowego, w młodszych klasach szkół podstawowych.

Upowszechnienie nauczania języka angielskiego w szkołach podstawowych spowodowało spadek zainteresowania nauką tego języka w ramach zajęć dodatkowych. W gimnazjach w ramach zajęć dodatkowych najwięcej młodzieży uczy się języka niemieckiego i zainteresowanie tym przedmiotem systematycznie rośnie.

Important element of education, which should be present from the early years, is studying foreign languages. Teaching a foreign language in school may be conducted within obligatory or additional classes. In the 2008/09 school year at 90,7% of primary and lower secondary schools each offered teaching English language as an obligatory subject, German – 8,5% and 24,8%, Russian – 13,7% and 11,0%, French – 1,5% and 6,6% and other languages – 0,7% and 3,2% respectively. Offer of schools has an influence on percentage of people learning particular foreign languages, that is why the most popular language within obligatory classes is English. In primary schools as well as in lower secondary schools over 88% of pupils is studying it, but percentage of pupils studying this language in primary schools for the first time in the school year 2008/09 was on the same level as recorded in lower secondary schools. This is a result of departmental implementation of programme of teaching English as an obligatory subject in lower grades of primary schools.

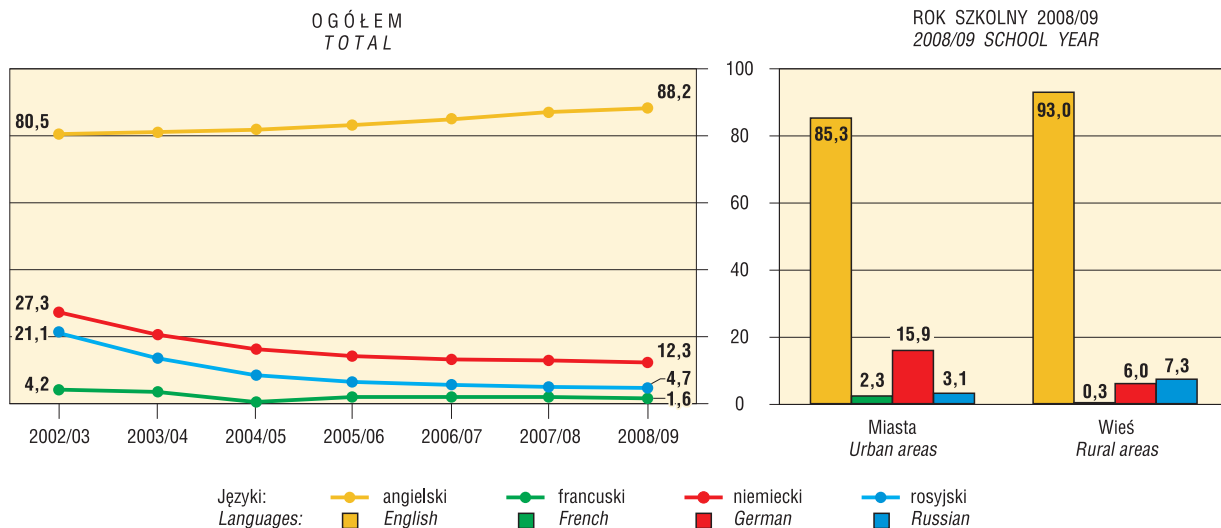
Popularization of English language in primary schools has caused reduction in interest in studying it within additional classes. In lower secondary schools within additional classes most youths study German, and interest in this subject is systematically growing.

ODSETEK UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH UCZĄCYCH SIĘ WYBRANYCH JĘZYKÓW OBCYCH W RAMACH ZAJĘĆ OBOWIĄZKOWYCH^a
SHARE OF PUPILS OF PRIMARY SCHOOLS STUDYING SELECTED FOREIGN LANGUAGES WITHIN OBLIGATORY CLASSES^a



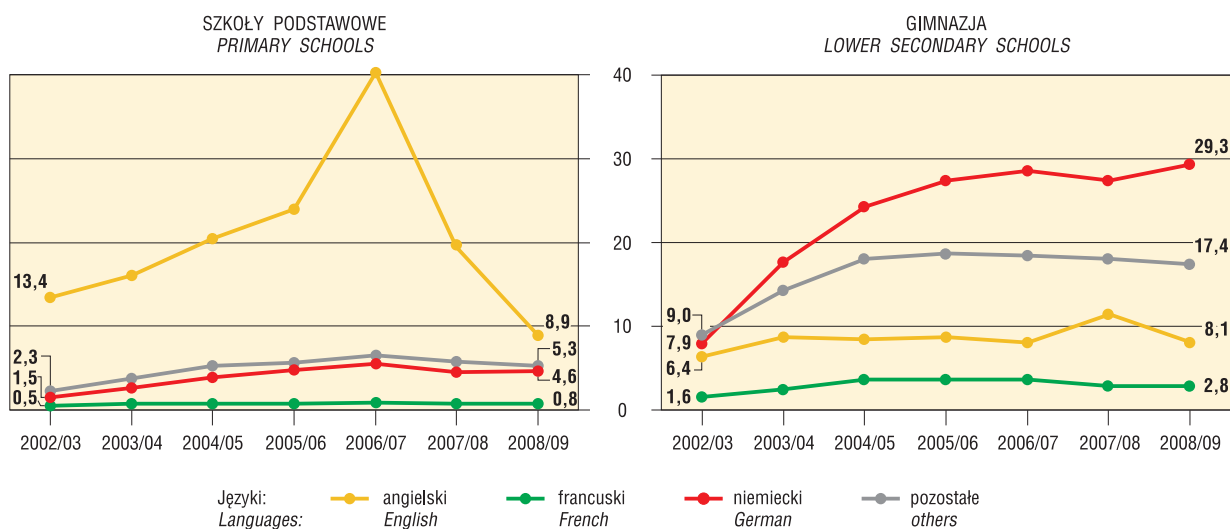
^a Do roku szkolnego 2006/07 – stan w dniu 31 XII.
^a Until 2006/07 school year – as of 31 XII.

ODSETEK UCZNIÓW GIMNAZJÓW UCZĄCYCH SIĘ WYBRANYCH JĘZYKÓW OBCYCH W RAMACH ZAJĘĆ OBOWIĄZKOWYCH^a
SHARE OF PUPILS OF LOWER SECONDARY SCHOOLS STUDYING SELECTED FOREIGN LANGUAGES WITHIN OBLIGATORY CLASSES^a



^a Do roku szkolnego 2006/07 – stan w dniu 31 XII.
^a Until 2006/07 school year – as of 31 XII.

ODSETEK UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I GIMNAZJÓW UCZĄCYCH SIĘ JĘZYKÓW OBCYCH W RAMACH ZAJĘĆ DODATKOWYCH^a
SHARE OF PUPILS OF PRIMARY AND LOWER SECONDARY SCHOOLS STUDYING FOREIGN LANGUAGES WITHIN ADDITIONAL CLASSES^a



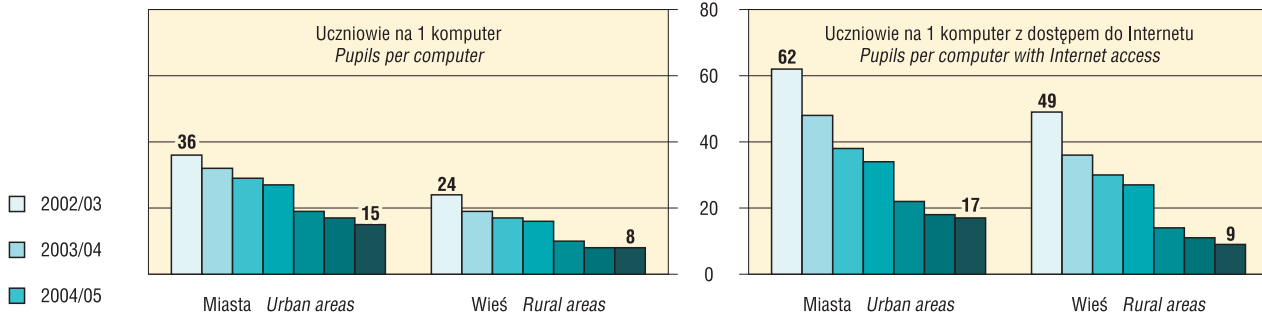
^a Do roku szkolnego 2006/07 – stan w dniu 31 XII.
^a Until 2006/07 school year – as of 31 XII.

Szkoły podstawowe i gimnazja (bez specjalnych) są coraz lepiej wyposażone w sprzęt komputerowy przeznaczony do użytku uczniów, a większość komputerów ma dostęp do Internetu. W roku szkolnym 2008/09 blisko 95% szkół podstawowych i 84% gimnazjów posiadało komputery użytkowane przez uczniów. Średnio na 1 placówkę przypadano odpowiednio 17 i 18 komputerów, w tym 14 i 17 z dostępem do Internetu. O coraz większej dostępności komputerów w szkołach świadczy zmniejszająca się liczba uczniów przypadających na 1 komputer. O ile w roku szkolnym 2002/03 w szkołach podstawowych na 1 komputer przypadano 30 uczniów, to w roku 2008/09 – 11, w gimnazjach odpowiednio – 24 i 12. Uczniowie szkół podstawowych w miastach mieli gorszy dostęp do komputerów niż uczniowie szkół zlokalizowanych na wsi; dostępność komputerów w gimnazjach była podobna bez względu na lokalizację szkoły.

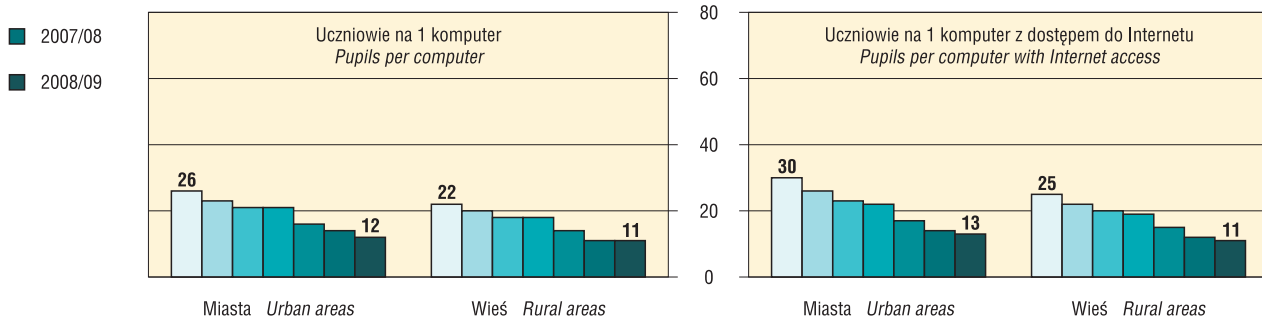
Primary and lower secondary schools (excluding special) are better and better equipped with computers for students usage, and majority of computers have Internet access. In the school year 2008/09 nearly 95% of primary and 84% of lower secondary schools possessed personal computers used by pupils. There were 17 and 18 computers respectively to 1 establishment on average, of which 14 and 17 with Internet access. Better and better availability of computers is reflected by decreasing number of pupils per one computer. While in the school year 2002/03 in primary schools were 30 pupils per 1 computer, in 2008/09 – 11, in lower secondary schools – 24 and 12 respectively. Pupils of primary schools in urban areas had more limited access to computers than pupils of schools located in rural areas; availability of computers in lower secondary schools was similar regardless of school location.

DOSTĘPNOŚĆ KOMPUTERÓW PRZEZNACZONYCH DO UŻYTKU UCZNIÓW W SZKOŁACH^a PODSTAWOWYCH I GIMNAZJACH
AVAILABILITY OF PERSONAL COMPUTERS FOR PUPILS USAGE IN PRIMARY AND LOWER SECONDARY SCHOOLS^a

SZKOŁY PODSTAWOWE PRIMARY SCHOOLS



GIMNAZJA LOWER SECONDARY SCHOOLS



^a Bez specjalnych.

U w a g a. W przypadku wspólnego użytkowania komputerów przez kilka szkół – wykazane tylko raz.

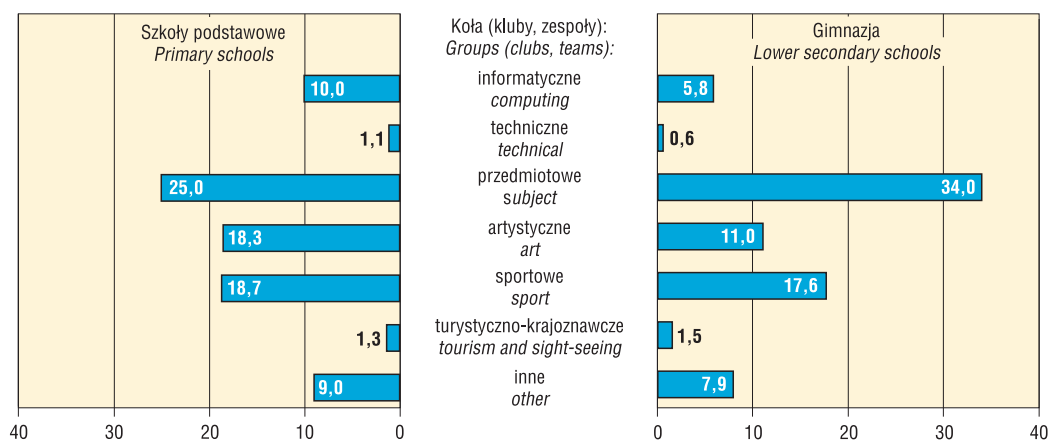
^a Excluding special.

N o t e. In case of commonly use of computers by a few schools – presented only once.

Po wypełnieniu obowiązków szkolnych dzieci i młodzież mogą pożytecznie spędzać czas wolny uczestnicząc w zajęciach pozalekcyjnych i nadobowiązkowych organizowanych przez szkołę. W roku szkolnym 2008/09 w szkołach podstawowych i gimnazjach województwa mazowieckiego działało odpowiednio 16,2 tys. i 9,1 tys. kół, klubów i zespołów, które zapewniały uczniom kształcenie i pogłębianie wiedzy z poszczególnych dziedzin, rozwój zainteresowań i uzdolnień indywidualnych lub doskonalenie umiejętności w dziedzinie sportu. We wszystkich formach zajęć uczestniczyło 257,1 tys. uczniów szkół podstawowych i 140,3 tys. uczniów gimnazjów. Największym zainteresowaniem cieszą się zajęcia związane z wiedzą ogólną w zakresie przedmiotów szkolnych oraz zajęcia sportowe i artystyczne.

After fulfilling school obligations children and youths can usefully spend their leisure time by participating in extra and optional activities organized by school. In the 2008/09 school year in primary and lower secondary schools of mazowieckie voivodship operated 16,2 thous. and 9,1 thous. respectively groups, clubs and teams, which provided pupils with educating and broadening of their knowledge from particular fields, development of interests and individual skills or improving their sports skills. In all types of such classes 257,1 thous. pupils of primary schools and 140,3 thous. pupils of lower secondary schools were participating. The most popular are general knowledge classes within school subjects and sports and art classes.

ODSETEK UCZNIÓW BIORĄCYCH UDZIAŁ W ZAJĘCIACH POZALEKCYJNYCH I NADOBOWIĄZKOWYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH I GIMNAZJACH W ROKU SZKOLNYM 2008/09
SHARE OF PUPILS PARTICIPATING IN EXTRA CLASSES AND OPTIONAL ACTIVITIES IN PRIMARY AND LOWER SECONDARY SCHOOLS IN 2008/09 SCHOOL YEAR



Reforma oświaty wprowadziła nowy system oceniania postępów w nauce osiągniętych przez uczniów na poszczególnych etapach kształcenia. Przeprowadzany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną ogólnopolski sprawdzian bądź egzamin ma na celu wskazanie poziomu osiągniętych kompetencji w zakresie wybranej wiedzy i umiejętności zawartych w Podstawie programowej.

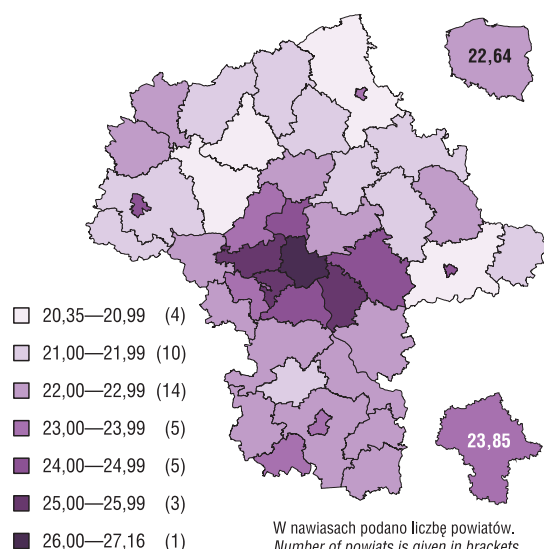
Według danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie w 2009 r. do sprawdzianu dla uczniów szóstej klasy szkoły podstawowej przystąpiło w województwie mazowieckim 53,6 tys. uczniów. Z ogólnej ich liczby 98,4% rozwiązywało arkusz standardowy, a pozostali – ze względu na posiadane dysfunkcje – arkusze odpowiednio dostosowane. W województwie mazowieckim uczeń rozwiązujący arkusz standardowy uzyskał na sprawdzianie przeciętnie 23,85 punktów, co stanowiło 59,6% punktów możliwych do zdobycia. Jest to wynik nieco wyższy od średniego wyniku w kraju (22,64 punktów; 56,6%). Analizując wyniki sprawdzianu według płci piszących oraz według lokalizacji szkół można stwierdzić, że dziewczęta uzyskały więcej punktów niż chłopcy (średnio 24,50 wobec 23,21), a wyniki w miastach były lepsze niż na wsi.

Education reform has introduced new system of evaluating the progress achieved by pupils in particular stages of education. Conducted by the Central Commission of Examination Poland-wide test or exam aims at determining the level of achieved skills within selected knowledge and skills included in Programme Base.

According to the District Commission of Examination in Warsaw in 2009 53,6 thous. pupils sat the exam for pupils of 6th grade of primary school in mazowieckie voivodship. 98,4% of its total number wrote standard exam paper and the rest – because of possessed dysfunctions – suitably adjusted exam papers. In mazowieckie voivodship pupil who wrote standard exam paper gained 23,85 points on average, which amounted to 59,6% of points possible to gain. This result is slightly higher than the average result in the country (22,64 points; 56,6%). Analysing results of the exam by sex of pupils and school location it can be stated that girls gained more points than boys (24,50 to 23,21 on average) and results in urban areas were better than in rural areas.

ŚREDNIE WYNIKI SPRAWDZIANU (w pkt) UCZNIÓW KOŃCZĄCYCH SZKOŁĘ PODSTAWOWĄ W 2009 R.
AVERAGE RESULTS (in pts) OF PUPILS EXAM ENDING PRIMARY EDUCATION IN 2009

		Mazowieckie	Polska Poland
Poziom opanowania umiejętności: Level of skill:	max ^a		
czytanie reading	10	7,84	7,62
pisanie writing	10	5,45	4,99
rozumowanie thinking	8	4,04	3,79
korzystanie z informacji using of information	4	2,54	2,44
wykorzystywanie wiedzy w praktyce knowledge using in practice	8	3,98	3,81
	Σ	23,85	22,64



^a Maksymalna liczba punktów możliwych do uzyskania.

U w a g a. Dane dotyczą uczniów bez dysfunkcji oraz uczniów z dysleksją rozwojową.

Ź r ó d ł o: dane Centralnej Komisji Egzaminacyjnej [4] i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie [7].

^a Maximum possible number of points.

N o t e. Data concern pupils without dysfunctions as well as pupils with developmental dislexion.

S o u r c e: data of the Central Commission of Examination [4] and District Commission of Examination in Warsaw [7].

W 2009 r. w województwie mazowieckim do egzaminu gimnazjalnego przystąpiło 59,7 tys. uczniów, z których ponad 98% pisało arkusz standardowy. Egzamin obejmował część humanistyczną i matematyczno-przyrodniczą oraz po raz pierwszy egzamin z języka obcego nowożytnego. Za każdą część egzaminu uczeń mógł otrzymać maksymalnie 50 punktów. Zarówno z części humanistycznej, jak i matematyczno-przyrodniczej uczniowie województwa mazowieckiego uzyskali najwyższe wyniki w kraju. Średni wynik za część humanistyczną to 32,81 (w kraju 31,67), a za matematyczno-przyrodniczą – 27,53 (w kraju 26,03). Obie części tego egzaminu lepiej napisały dziewczęta niż chłopcy – za część humanistyczną uzyskały przeciętnie 35,10 pkt, a za matematyczno-przyrodniczą 27,99 pkt, natomiast chłopcy odpowiednio 30,57 i 27,06. Uczniowie szkół w miastach uzyskali wyższe wyniki niż na wsi.

Większość zdających egzamin z języka obcego jako przedmiot egzaminu wybrała język angielski (86,1%) – średni wynik to 31,48 (w kraju 30,63).

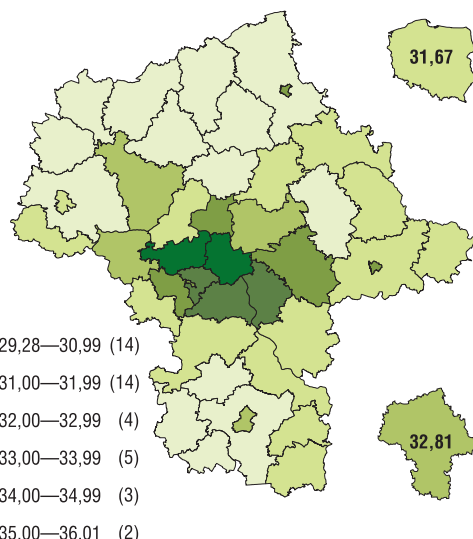
In 2009, in mazowieckie voivodship the exam ending lower secondary school was taken by 59,7 thous. pupils, of whom over 98% were writing standard exam paper. The exam included humanistic and mathematics-nature part and for the first time exam of modern foreign language. From each exam part pupil could get maximum of 50 points. Both from humanistic and mathematics-nature part pupils of mazowieckie voivodship gained the best results in the country. Average result of humanistic part was 32,81 (in the country 31,67) and mathematics-nature part – 27,53 (in the country 26,03). Girls had better results than boys from both exam parts – in humanistic part they gained an average of 35,10 points and from mathematics-nature part 27,99, while boys 30,57 and 27,06 points respectively. Pupils of schools in urban areas gained better results than those in rural areas.

Majority of pupils taking exam of foreign language as an exam subject chose English (86,1%) – average result was 31,48 (in the country 30,63).

ŚREDNIE WYNIKI (w pkt) EGZAMINU UCZNIÓW KOŃCZĄCYCH GIMNAZJUM W 2009 R.
AVERAGE RESULTS (in pts) OF PUPILS EXAM ENDING LOWER SECONDARY EDUCATION IN 2009

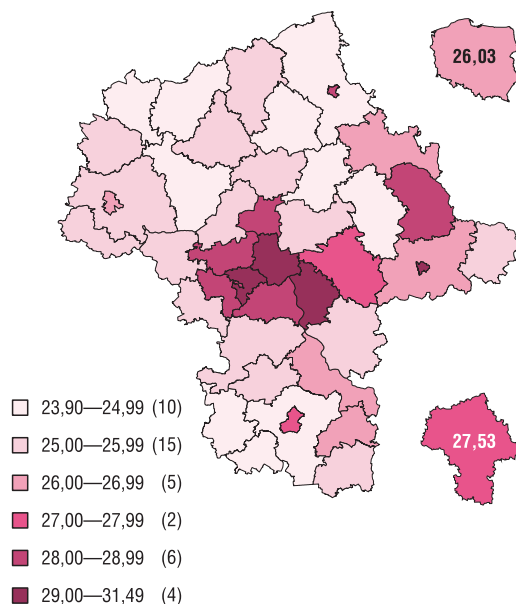
CZĘŚĆ HUMANISTYCZNA
HUMANISTIC PART

		Mazowieckie	Polska Poland
Poziom opanowania umiejętności: Level of skill:	max ^a		
czytanie i odbiór tekstów kultury reading and understanding text of culture	25	18,80	18,33
tworzenie własnego tekstu creating own text	25	14,01	13,34
	Σ	32,81	31,67



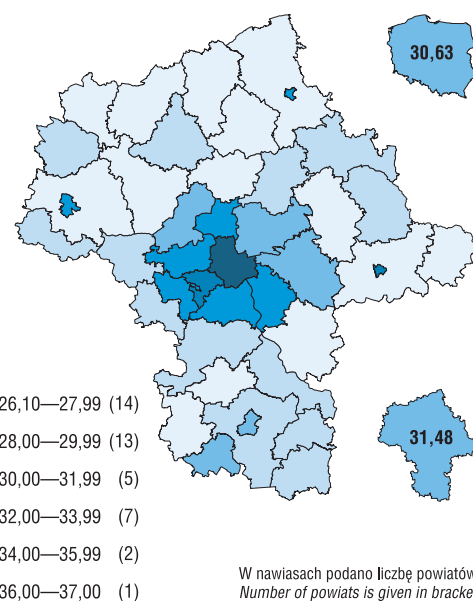
CZĘŚĆ MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZA
MATHEMATICS-NATURE PART

		Mazowieckie	Polska Poland
Poziom opanowania umiejętności: Level of skill:	max ^a		
umiejętne stosowanie terminów, pojęć i procedur niezbędnych w praktyce życiowej i dalszym kształceniu using of terms, definitions and procedures required in life practice and further education	15	8,18	7,74
wyszukiwanie i stosowanie informacji searching and using information	12	8,46	8,22
wskazywanie i opisywanie faktów, związków i zależności, w szczególności przyczynowo-skutkowych, funkcjonalnych, przestrzennych i czasowych pointing and describing facts, relations and dependencies, especially reasons followed by effects, functional, dimensional and timed	15	7,80	7,22
stosowanie zintegrowanej wiedzy i umiejętności do rozwiązywania problemów using of integrated knowledge and skills for problem solving	8	3,09	2,85
	Σ	27,53	26,03



JĘZYK ANGIELSKI
ENGLISH LANGUAGE

		Mazowieckie	Polska Poland
Poziom opanowania umiejętności: Level of skill:	max ^a		
odbiór tekstu słuchanego listening	10	6,67	6,52
odbiór tekstu czytanego reading	20	12,38	11,98
redagowanie językowe writing	20	12,43	12,14
	Σ	31,48	30,63



^a Maksymalna liczba punktów możliwych do uzyskania.
U w a g a. Dane dotyczą uczniów bez dysfunkcji oraz uczniów z dysleksją rozwojową.
Ź r ó d ł o: dane Centralnej Komisji Egzaminacyjnej [5] i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie [8].
^a Maximum possible number of points.
N o t e. Data concern pupils without dysfunctions as well as pupils with developmental dyslexia.
S o u r c e: data of the Central Commission of Examination [5] and District Commission of Examination in Warsaw [8].

W nawiasach podano liczbę powiatów.
Number of powiats is given in brackets.

W roku szkolnym 2008/09 w województwie mazowieckim działały 1024 szkoły ponadgimnazjalne dla młodzieży (łącznie ze szkołami specjalnymi). Do liceów ogólnokształcących (łącznie z uzupełniającymi) uczęszczało 103,0 tys. uczniów, tj. o 7,4% mniej niż w roku szkolnym 2002/03, a do szkół zawodowych dla młodzieży – 92,4 tys., tj. o 19,4% mniej.

Analizując strukturę uczniów klas pierwszych szkół ponadgimnazjalnych (bez szkół specjalnych) według typów szkół można stwierdzić, że wśród absolwentów gimnazjów od wielu lat największą popularnością cieszą się licea ogólnokształcące – uczęszcza do nich ponad połowa ogółu pierwszoklasistów. Od trzech lat obserwuje się wzrost zainteresowania szkołami umożliwiającymi naukę zawodu – w roku szkolnym 2008/09 udział uczniów klas pierwszych techników oraz zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży był większy niż w roku 2005/06 odpowiednio o 7,3 pkt proc. i o 2,4 pkt proc. Natomiast nabór do liceów profilowanych, które dają wykształcenie ogólne i jedynie orientację zawodową, jest z roku na rok coraz niższy. W roku szkolnym 2008/09 do tych szkół przyjęto o 9,9 pkt proc. mniej absolwentów gimnazjów niż w roku 2002/03.

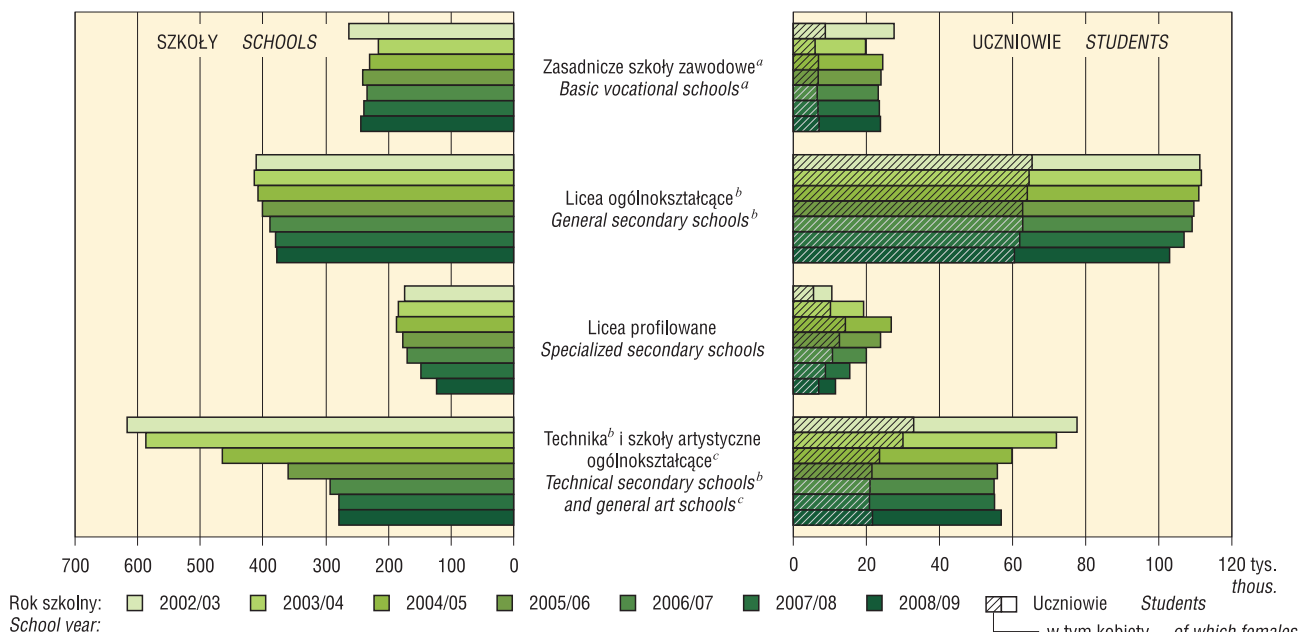
Preferowanie przez młodzież liceów ogólnokształcących względem pozostałych szkół znajduje odzwierciedlenie we współczynnikach skolaryzacji dla poszczególnych typów szkół ponadgimnazjalnych. [patrz tablica na str. 38]

In the 2008/09 school year, in mazowieckie voivodship there were 1024 upper secondary schools for youth (including special schools). General secondary schools (including supplementary) were attended by 103,0 thous. students, i.e. by 7,4% less than in the 2002/03 school year, and vocational schools for youth – 92,4 thous., i.e. by 19,4% less.

Considering the structure of students of 1st grades of upper secondary schools (excluding special schools) by types of school it can be stated that among graduates of lower secondary schools, for many years the most popular have been general secondary schools – attended by over the half of total students of 1st grades. For three years growth of interest in schools which provide job training has been observed – in the 2008/09 school year share of students of 1st grades of technical secondary and basic vocational schools for youth was higher by 7,3 and 2,4 percentage points respectively, than in 2005/06. Still, enrolment at specialized secondary schools, which provide general education and merely some work orientation is lower year by year. In the school year 2008/09, by 9,9 percentage points less graduates of lower secondary schools were enrolled at these schools than in 2002/03.

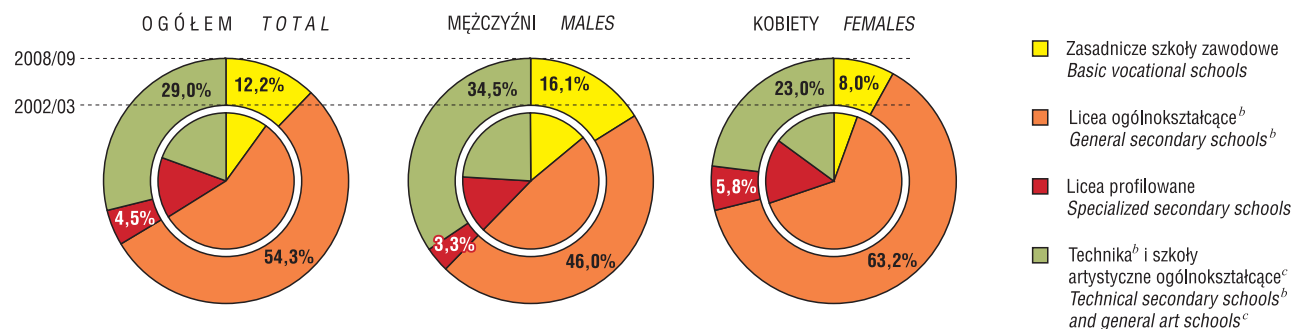
The fact of preferring general secondary schools by youth to the rest of schools is reflected in enrolment rates for particular types of upper secondary schools. [see table on page 38]

SZKOŁY I UCZNIOWIE SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH SCHOOLS AND STUDENTS OF UPPER SECONDARY SCHOOLS



^a Łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy. ^b Łącznie z uzupełniającymi. ^c Dające uprawnienia zawodowe.
a Including special job-training schools. b Including supplementary. c Leading to professional certification.

STRUKTURA UCZNIÓW KLAS PIERWSZYCH SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH^a WEDŁUG TYPÓW SZKÓŁ STRUCTURE OF STUDENTS OF 1st GRADE OF UPPER SECONDARY SCHOOLS^a BY TYPE OF SCHOOLS



^a Bez specjalnych. ^b Łącznie z uzupełniającymi. ^c Dające uprawnienia zawodowe.

U w a g a. Dane dotyczą uczniów, którzy świadectwo ukończenia szkoły niższego szczebla otrzymali w poprzednim roku szkolnym.

a Excluding special. b Including supplementary. c Leading to professional certification.

Note. Data concerning students which have receive certificate of school with lower grade in previous school year.

WYBRANE WSKAŹNIKI CHARAKTERYZUJĄCE WARUNKI NAUCZANIA W SZKOŁACH PONADGIMNAZJALNYCH^a
SELECTED INDICES CONCERNING TEACHING CONDITIONS IN UPPER SECONDARY SCHOOLS^a

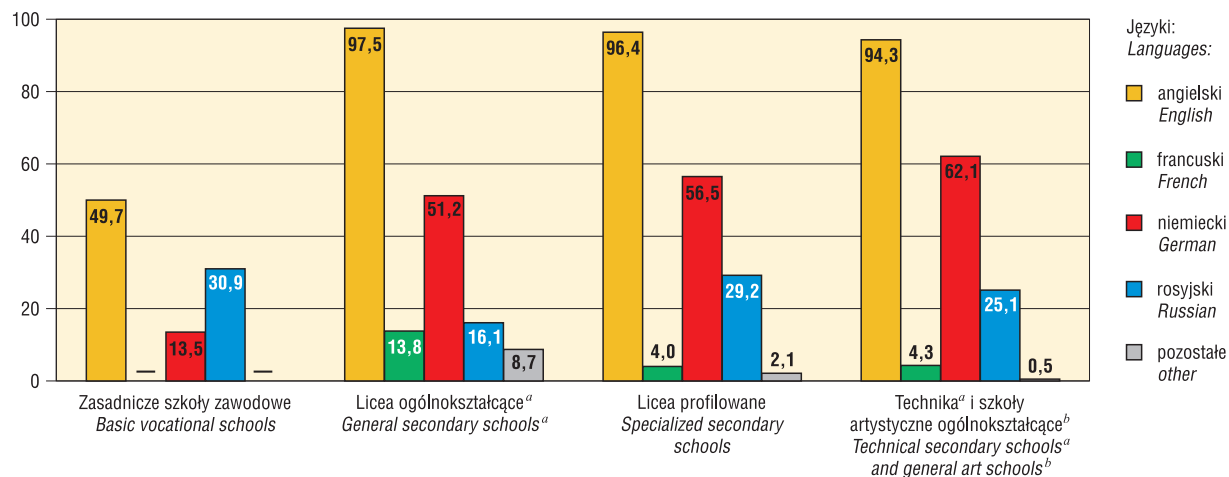


^a Bez specjalnych. ^b Łącznie z uzupełniającymi. ^c Dające uprawnienia zawodowe.
^a Excluding special. ^b Including supplementary. ^c Leading to professional certification.

W szkołach ponadgimnazjalnych, poza zasadniczymi zawodowymi, najbardziej powszechnym językiem obcym nauczonym w ramach zajęć obowiązkowych jest angielski, a na drugim miejscu niemiecki. W roku szkolnym 2008/09 języka angielskiego uczyło się 94–97% ogółu uczniów, a niemieckiego 51–62%. W szkołach zasadniczych zawodowych odsetek uczących się języka angielskiego był prawie 2-krotnie mniejszy i wynosił 49,7%, natomiast drugim co do powszechności nauczania językiem był rosyjski – uczyło się go 30,9% ogółu uczniów.

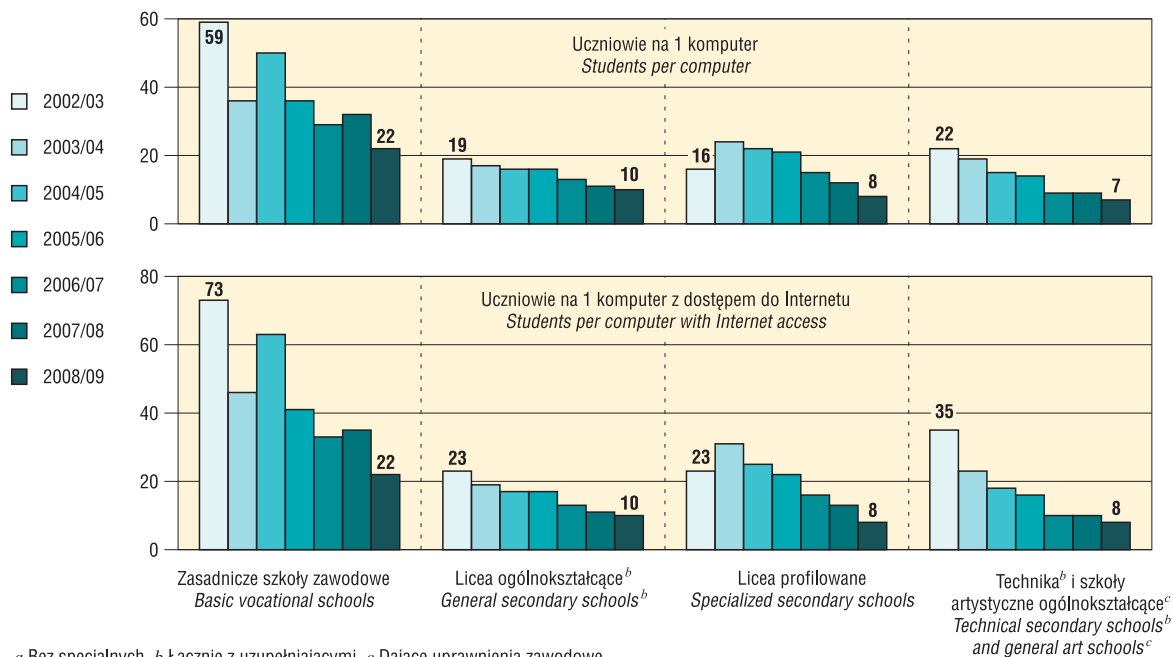
In upper secondary schools, apart from basic vocational, the most popular foreign language within obligatory classes is English and the second is German. In the 2008/09 school year, 94–97% of total students were studying English and German 51–62%. In basic vocational schools percentage of students studying English was nearly two times lower and amounted to 49,7%, whereas the second, as of popularity, was Russian – studied by 30,9% of the total number of students.

ODSETEK UCZNIÓW SZKOŁ PONADGIMNAZJALNYCH UCZĄCYCH SIĘ JĘZYKÓW OBCYCH W RAMACH ZAJĘĆ OBOWIĄZKOWYCH W ROKU SZKOLNYM 2008/09
SHARE OF STUDENTS OF UPPER SECONDARY SCHOOLS STUDYING FOREIGN LANGUAGES WITHIN OBLIGATORY CLASSES IN 2008/09 SCHOOL YEAR



^a Łącznie z uzupełniającymi. ^b Dające uprawnienia zawodowe.
U w a g a. W roku szkolnym 2008/09 uczniowie szkół specjalnych przysposabiających do pracy nie uczyli się języków obcych.
^a Including supplementary. ^b Leading to professional certification.
N o t e. In 2008/09 school year students of special job-training schools did not study foreign languages.

DOSTĘPNOŚĆ KOMPUTERÓW PRZEZNACZONYCH DO UŻYTKU UCZNIÓW W SZKOŁACH PONADGIMNAZJALNYCH^a
AVAILABILITY OF PERSONAL COMPUTERS FOR STUDENTS USAGE IN UPPER SECONDARY SCHOOLS^a

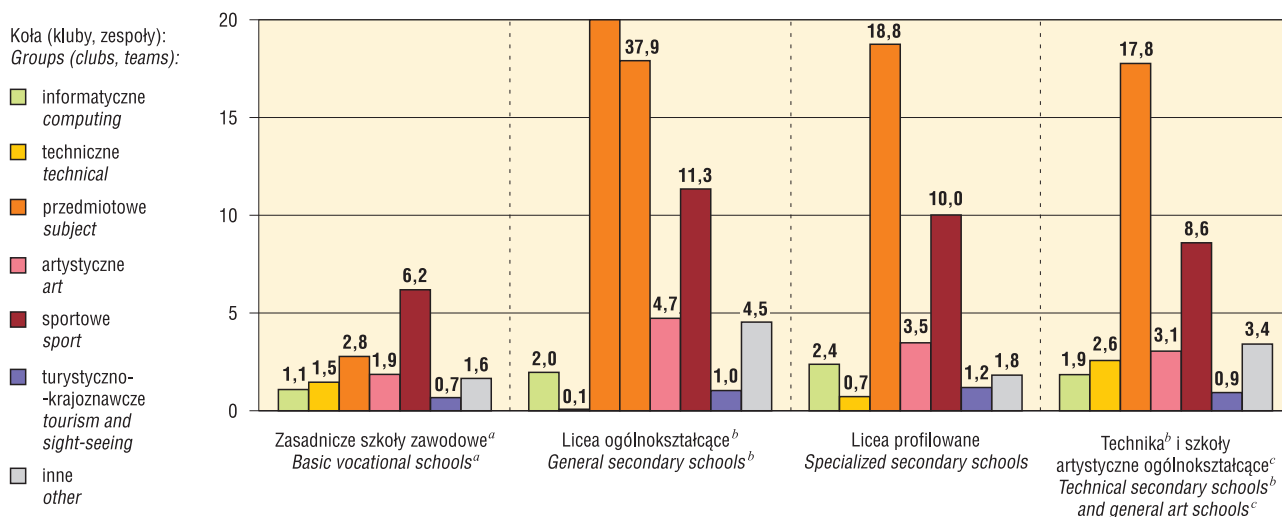


^a Bez specjalnych. ^b Łącznie z uzupełniającymi. ^c Dające uprawnienia zawodowe.
 U w a g a. W przypadku wspólnego użytkowania komputerów przez kilka szkół – wykazane tylko raz.
^a Excluding special. ^b Including supplementary. ^c Leading to professional certification.
 N o t e. In case of commonly use of computers by a few schools – presented only once.

W roku szkolnym 2008/09 komputery z przeznaczeniem do użytku uczniów posiadało 82,8% liceów ogólnokształcących (łącznie z uzupełniającymi; bez specjalnych). Średnio na 1 placówkę przypadło 29 komputerów, z czego 97,3% miało dostęp do Internetu. Poprawia się dostępność komputerów – o ile w roku szkolnym 2002/03 na 1 komputer przypadło 19 uczniów, to w roku 2008/09 o 9 mniej. W szkołach zawodowych (bez specjalnych) można zaobserwować znaczne zróżnicowanie w dostępności komputerów – najlepsza jest w technikach (łącznie z uzupełniającymi) i liceach profilowanych, a zdecydowanie gorsza w zasadniczych szkołach zawodowych. Jednak niska liczba uczniów przypadających na 1 komputer w liceach profilowanych w znacznym stopniu wynika z malejącej populacji uczniów tego typu szkół, przy względnie niezmiennym zapleczu technicznym. Należy również wziąć pod uwagę, że szkoły zawodowe najczęściej zorganizowane są w zespoły szkół i posiadają wiele wspólnych pracowni i elementów wyposażenia, przez co trudno je porównać ze szkołami działającymi jako jednostki samodzielne.

In the 2008/09 school year, 82,8% of general secondary schools (including supplementary; without special) possessed personal computers for students usage. There were 29 computers on average per 1 facility, of which 97,3% with Internet access. Availability of computers is improving – while in the 2002/03 school year, there were 19 students per 1 computer, in 2008/09 by 9 less. In vocational schools (excluding special) considerable diversity in availability of computers can be observed – the best is in technical secondary schools (including supplementary) and specialized secondary schools, and definitely worse in basic vocational schools. But the small number of students per 1 computer in specialized secondary schools mainly results from decreasing population of students of these types of schools, with relatively unchanging technical base. It should be also taken into consideration that vocational schools are most often organized in school complexes and have many commonly used laboratories and pieces of equipment, and that is why it is difficult to compare them to schools operating independently.

ODSETEK UCZESTNIKÓW ZAJĘĆ POZALEKCYJNYCH I NADOBOWIĄZKOWYCH W SZKOŁACH PONADGIMNAZJALNYCH W ROKU SZKOLNYM 2008/09
SHARE OF PARTICIPANTS IN EXTRA CLASSES AND OPTIONAL ACTIVITIES IN UPPER SECONDARY SCHOOLS IN 2008/09 SCHOOL YEAR

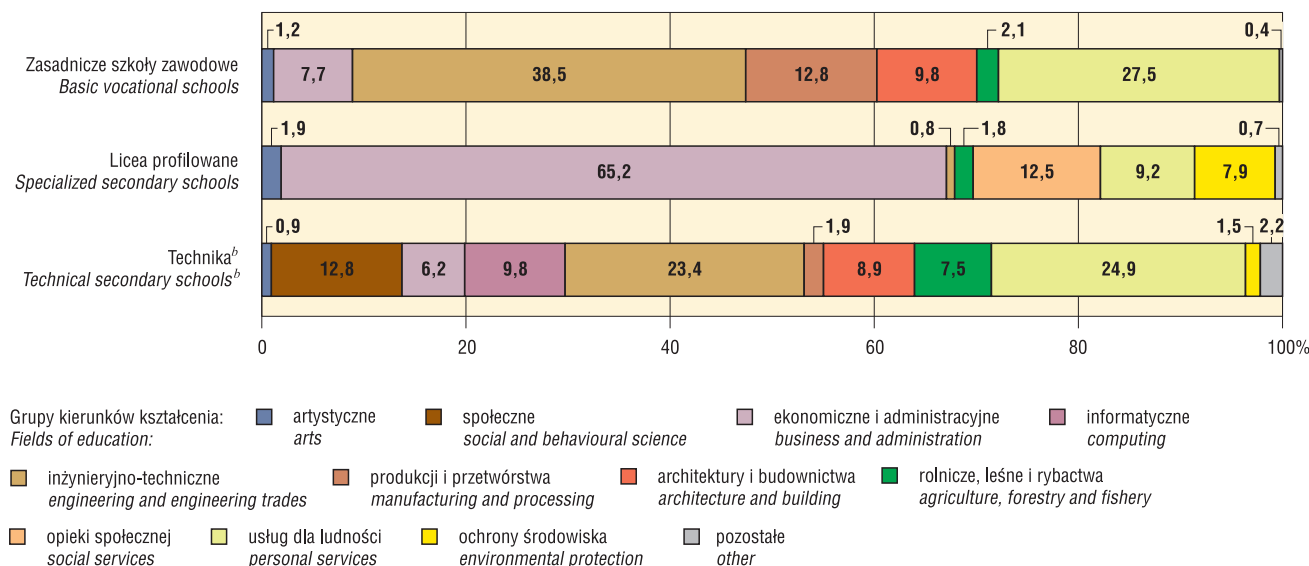


^a Łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy. ^b Łącznie z uzupełniającymi. ^c Dające uprawnienia zawodowe.
^a Including special job-training schools. ^b Including supplementary. ^c Leading to professional certification.

W szkołach ponadgimnazjalnych województwa mazowieckiego w roku szkolnym 2008/09 zajęcia pozalekcyjne i nadobowiązkowe prowadzone były przez 6016 kół, klubów i zespołów. We wszystkich formach zajęć uczestniczyło 93,3 tys. uczniów. Młodzież najczęściej wybierała zajęcia przedmiotowe oraz sportowe.

In upper secondary schools of mazowieckie voivodship in the school year 2008/09, extra classes and optional activities were conducted by 6016 groups, clubs and teams. In all forms of classes 93,3 thous. students were participating. Youths most often chose subject and sports classes.

STRUKTURA UCZNIÓW SZKÓŁ ZAWODOWYCH^a WEDŁUG GRUP KIERUNKÓW KSZTAŁCENIA W ROKU SZKOLNYM 2008/09
STRUCTURE OF STUDENTS OF VOCATIONAL^a SCHOOLS BY FIELDS OF EDUCATION IN 2008/09 SCHOOL YEAR



^a Bez szkół artystycznych ogólnokształcących dających uprawnienia zawodowe. ^b Łącznie z uzupełniającymi.
^a Excluding general art schools leading to professional certification. ^b Including supplementary.

Szkoły ponadgimnazjalne dają absolwentom możliwość uzyskania wykształcenia na poziomie zasadniczym zawodowym lub średnim, natomiast trzyletnie specjalne szkoły przysposabiające do pracy dają jedynie możliwość uzyskania świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy. Specjalne szkoły przysposabiające do pracy przeznaczone są dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi; po ukończeniu takiej szkoły nie przewiduje się kontynuowania nauki.

Upper secondary schools give their graduates possibility of obtaining education on basic vocational or secondary level, while 3-year special job-training schools give possibility of obtaining job-training certificate only. Special job-training schools are intended for students with moderate or severe intellectual disability and for students associated with defects; after finishing such a school continuing of education is not anticipated.

Zasadnicze szkoły zawodowe umożliwiają, po zdaniu egzaminu, uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. W województwie mazowieckim uczniowie tych szkół najczęściej wybierają zawody z grupy kierunków inżynieryjno-technicznych oraz usług dla ludności, przy czym mężczyźni najczęściej kształcą się w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych (30,4% w roku szkolnym 2008/09), a kobiety – fryzjer (36,1%). Technika oraz technika uzupełniające są szkołami, które umożliwiają uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe oraz, po zdaniu egzaminu maturalnego, świadectwa dojrzałości. Spośród zawodów jakie oferowały te szkoły mężczyźni najczęściej wybierali naukę w zawodzie technik mechanik (15,2%) i technik informatyk (12,5%), a kobiety – technik ekonomista (23,3%). Odrębną grupę szkół stanowią ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe, w których kształcą się poniżej 1% ogółu uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W szkołach tego typu najwięcej osób kształciło się w zawodzie plastyka – 50,3%, zaś muzyki i tanecznego stanowili odpowiednio 37,2% i 12,5%.

Basic vocational schools allow, after passing the exam, to receive certificate of profession. In mazowieckie voivodship, students of such schools mostly choose engineering and engineering trades and personal services, but males much more often train to become motor vehicle mechanic (30,4% in the 2008/09 school year), and females – hair stylist (36,1%). Technical secondary schools and technical supplementary schools enable to receive certificate of profession and, after passing the general secondary education exam, general certificate of secondary education. From occupations that were offered by schools, males most often chose studying for mechanic (15,2%) and IT technician (12,5%), and females – economic technician (23,3%). Separate group of schools are general art schools leading to professional certification, in which below 1% of total students of upper secondary schools were studying. In schools of such type, most people were studying for visual artist occupation – 50,3%, while musicians and dancers amounted to 37,2% and 12,5% respectively.

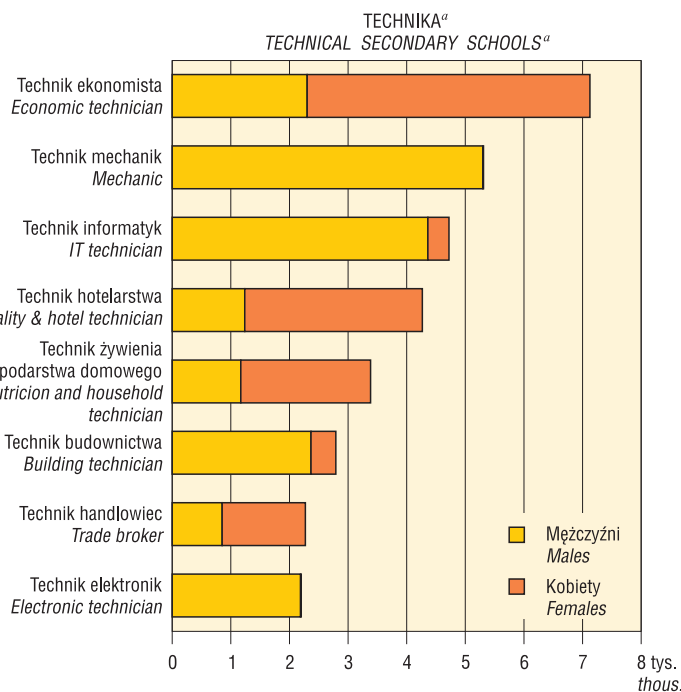
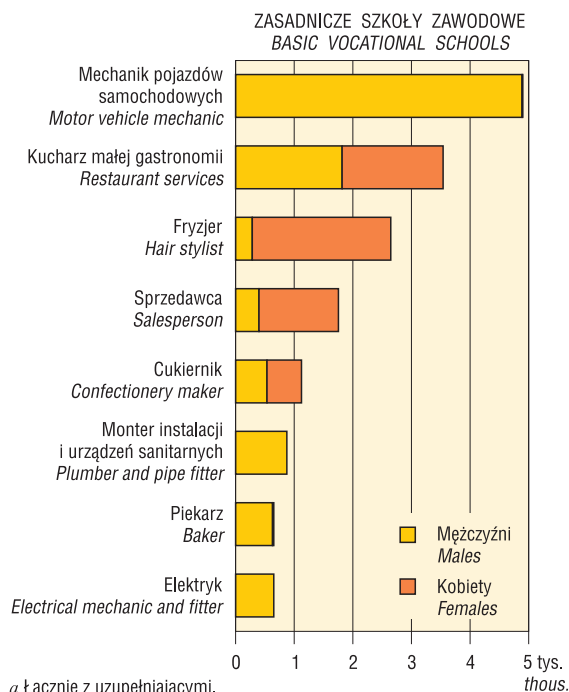
Licea profilowane są szkołami ogólnozawodowymi, których uczniowie w roku szkolnym 2008/09 mogli kształcić się w ramach 13 profili (w kraju w 15). Najczęściej wybierano kształcenie w kierunku ekonomicznym i administracyjnym, przy czym w klasach o profilu zarządzanie informacją uczyło się 35,5% ogółu uczniów, a w klasach o profilu ekonomiczno-administracyjnym 29,7%. Absolwenci liceów profilowanych mają możliwość uzyskania świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego.

Specialized secondary schools are general vocational schools whose students, in the school year 2008/09, were educated within 13 profiles (15 in the country). Most often they chose business and administration, whereas 35,5% of total students were studying in classes of information management profile, and in classes of economy-administration profile – 29,7%. Graduates of specialized secondary schools have the opportunity to receive general secondary education certificate after passing the exam.

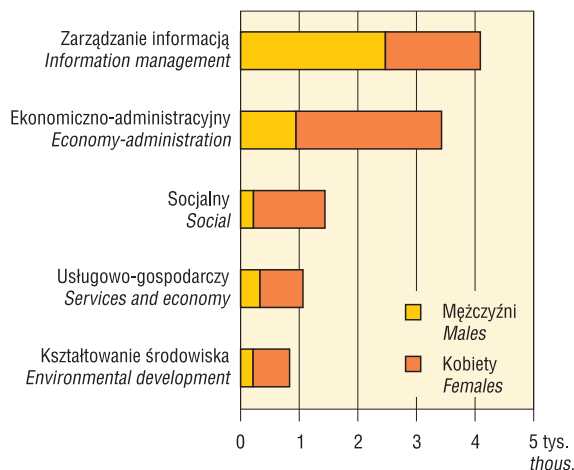
Licea ogólnokształcące są szkołami, których ukończenie umożliwia, po zdaniu egzaminu maturalnego, uzyskanie świadectwa dojrzałości. Absolwenci po ukończeniu klasy programowo najwyższej uzyskują wykształcenie średnie, co daje im możliwość ubiegania się o przyjęcie do szkół policealnych, a po zdaniu egzaminu maturalnego – na studia wyższe, w celu uzyskania odpowiedniego tytułu zawodowego.

General secondary schools are the ones, whose completion enables, after passing general secondary education exam, to receive general certificate of secondary education. Graduates, after completing the highest grade, obtain secondary education, which enables them to apply for admission to post-secondary schools, and after passing general secondary education exam – to tertiary education establishments, in order to obtain suitable profession.

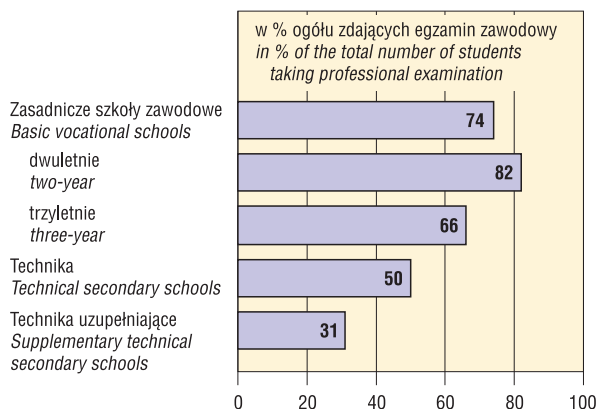
UCZNIOWIE ZASADNICZYCH SZKÓŁ ZAWODOWYCH I TECHNIKÓW WEDŁUG WYBRANYCH ZAWODÓW W ROKU SZKOLNYM 2008/09
STUDENTS OF BASIC VOCATIONAL SCHOOLS AND TECHNICAL SECONDARY SCHOOLS BY SELECTED JOB TYPES IN 2008/09 SCHOOL YEAR



UCZNIOWIE LICEÓW PROFILOWANYCH WEDŁUG WYBRANYCH PROFILÓW KSZTAŁCENIA W ROKU SZKOLNYM 2008/09
STUDENTS OF SPECIALIZED SECONDARY SCHOOLS BY SELECTED PROFILES OF EDUCATION IN 2008/09 SCHOOL YEAR



ABSOLWENCI SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH, KTÓRZY OTRZYMALI DYPLOM ZAWODOWY W 2009 R.
GRADUATES OF UPPER SECONDARY SCHOOLS, WHO HAVE RECEIVED CERTIFICATE OF PROFESSION IN 2009



Źródło: dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie [9].
 Source: data of the District Commission of Examination in Warsaw [9].

Celem egzaminu maturalnego jest sprawdzenie opanowania przez zdających wiadomości i umiejętności, które poświadczą ogólne wykształcenie. W 2009 r. każdy maturzysta musiał obowiązkowo zdać ustny i pisemny egzamin z języka polskiego i wybranego języka obcego nowożytnego oraz pisemny egzamin z jednego przedmiotu do wyboru. Egzamin można było zdawać na poziomie podstawowym lub rozszerzonym. Według danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie w województwie mazowieckim do egzaminu maturalnego przystąpiło 61,8 tys. osób. Absolwenci z 2009 r. przystępujący do egzaminu (52,6 tys.) stanowili 85,2% abiturientów; spośród nich 81,4% uzyskało świadectwo dojrzałości. Osiągnięcia absolwentów liceów ogólnokształcących były wyraźnie większe niż absolwentów pozostałych typów szkół.

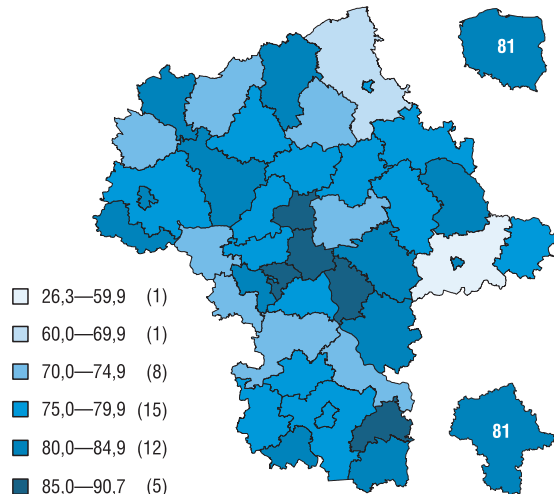
The aim of general secondary education exam is testing the knowledge and skills of students taking the exam, which will confirm their general education. In 2009, each student taking the general secondary education exam was obligated to take Polish oral and writing exam, selected modern foreign language exam, and also writing exam in one selected subject. Exams can be taken on basic or advanced level. According to the data of the District Commission of Examination in Warsaw, in mazowieckie voivodship 61,8 thous. people sat the general secondary education exam. Graduates of 2009 taking the exam (52,6 thous.) amounted to 85,2% of students about to take the exam; among them 81,4% received general secondary education certificate. Achievements of graduates of general secondary schools were distinctly higher than those of other school types.

ODSETEK ABSOLWENTÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH Z 2009 R., KTÓRZY OTRZYMALI ŚWIADECTWO DOJRZAŁOŚCI
SHARE OF GRADUATES OF UPPER SECONDARY SCHOOLS IN 2009, WHO HAVE RECEIVED GENERAL CERTIFICATE OF SECONDARY EDUCATION

Typy szkół School type	Mazowieckie	Polska Poland
Licea ogólnokształcące General secondary schools	90	90
Uzupelniające licea ogólnokształcące Supplementary general secondary schools	39	41
Licea profilowane Specialized secondary schools	66	65
Technika Technical secondary schools	67	70
Technika uzupełniająca Supplementary technical secondary schools	30	31
Ogółem Total	81	81

Źródło: dane Centralnej Komisji Egzaminacyjnej [6] i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie [10].

Source: data of the Central Commission of Examination [6] and District Commission of Examination in Warsaw [10].

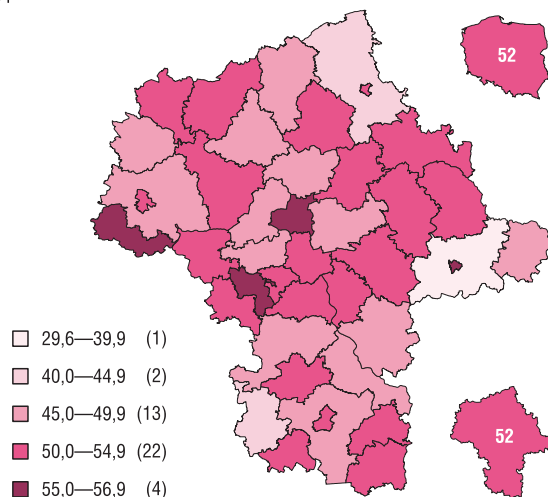


W nawiasach podano liczbę powiatów.
Number of powiats is given in brackets.

ŚREDNIE WYNIKI (w %) PISEMNEGO EGZAMINU MATURALNEGO Z JĘZYKA POLSKIEGO W 2009 R.
AVERAGE RESULTS (in %) OF POLISH LANGUAGE WRITING EXAM IN 2009

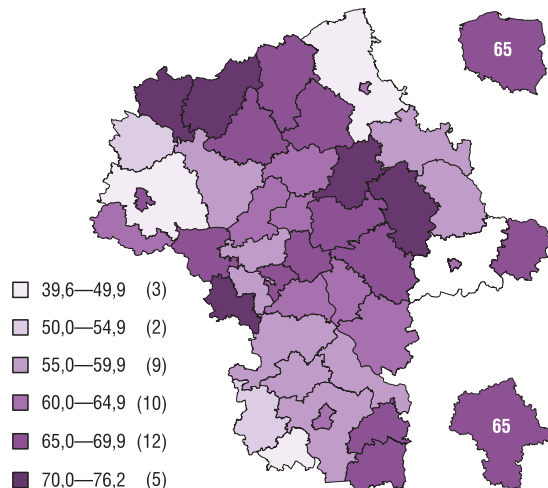
POZIOM PODSTAWOWY
BASIC LEVEL

Typy szkół School type	Mazowieckie	Polska Poland
Licea ogólnokształcące General secondary schools	56	57
Uzupelniające licea ogólnokształcące Supplementary general secondary schools	37	38
Licea profilowane Specialized secondary schools	45	46
Technika Technical secondary schools	44	46
Technika uzupełniająca Supplementary technical secondary schools	33	34
Ogółem Total	52	52



POZIOM ROZSZERZONY
ADVANCED LEVEL

Typy szkół School type	Mazowieckie	Polska Poland
Licea ogólnokształcące General secondary schools	65	65
Uzupelniające licea ogólnokształcące Supplementary general secondary schools	46	39
Licea profilowane Specialized secondary schools	57	53
Technika Technical secondary schools	44	54
Technika uzupełniająca Supplementary technical secondary schools	—	53
Ogółem Total	65	65



Źródło: dane Centralnej Komisji Egzaminacyjnej [6] i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie [10].

Source: data of the Central Commission of Examination [6] and District Commission of Examination in Warsaw [10].

□ zjawisko nie wystąpiło (1)
magnitude zero

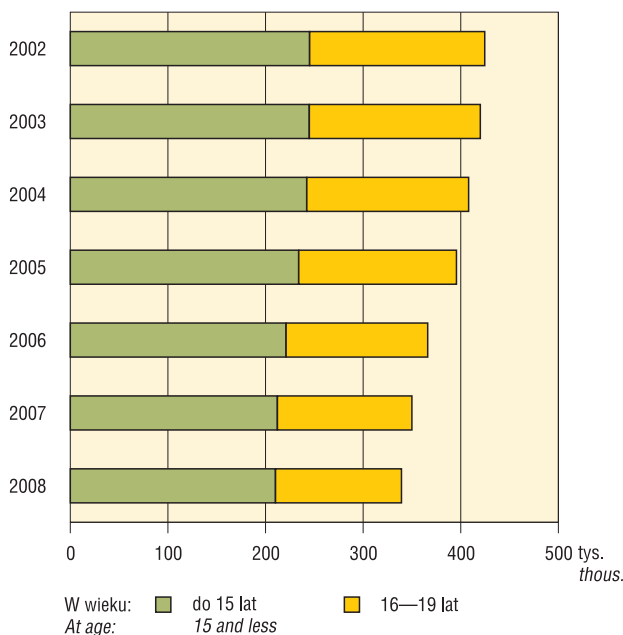
W nawiasach podano liczbę powiatów.
Number of powiats is given in brackets.

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	SPECIFICATION
Uczniowie będący czytelnikami bibliotek publicznych ^a	437766	434419	424465	410818	384955	363172	353135	<i>Pupils who are borrowers in public libraries^a</i>
w % ogółu uczniów.....	53,8	54,7	54,8	54,9	53,2	51,2	51,8	<i>in % of total pupils</i>
Młodzież szkolna zwiedzająca muzea w zorganizowanych grupach.....	869449	963904	854357	876965	901077	903177	927287	<i>Primary and secondary school students visiting museums in organized groups</i>
Uczestnicy lekcji muzealnych.....	468235	498451	487880	468995	500175	537412	467576	<i>Participants in museum classes</i>
Dzieci i młodzież w wieku poniżej 15 lat w domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach: członkowie zespołów artystycznych ^b	12618	.	17965	.	15541	.	<i>members of art ensembles^b</i>
członkowie kół (klubów) ^b	4984	.	9176	.	12535	.	<i>members of groups^b</i>
absolwenci kursów.....	.	5864	.	4845	.	5051	.	<i>course graduates</i>
Uczestnicy kół zainteresowań w placówkach wychowania pozaszkolnego ^c	145369	120728	112709	99623	104247	78606	73806	<i>Participants in extracurricular activities in extracurricular education institutions^c</i>
Ćwiczący ^b w wieku do 18 lat w klubach sportowych ^d	41253	.	51883	.	88173	.	78305	<i>Exercisers^b up to age 18 in sports clubs^d</i>

^a Łącznie z punktami bibliotecznymi. ^b Stan w dniu 31 XII. ^c Biorący systematyczny udział w pracy kół w okresie od 1 X roku poprzedzającego rok badany do 30 IX roku badanego; w latach 2002—2006 odpowiednio – od 1 XI do 31 X. ^d Łącznie z uczniowskimi klubami sportowymi UKS i wyznaniowymi klubami sportowymi.

^a Including library service points. ^b As of 31 XII. ^c Taking systematic participation in extracurricular activities in period from 1 X of the year preceding the surveyed year to 30 IX of the surveyed year; in 2002—2006 – respectively from 1 XI to 31 X. ^d Including Students Sports Clubs UKS and Religious Sports Clubs.

DZIECI I MŁODZIEŻ BĘDĄCY CZYTELNIKAMI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH^a CHILDREN AND YOUTH WHICH ARE BORROWERS OF PUBLIC LIBRARIES^a

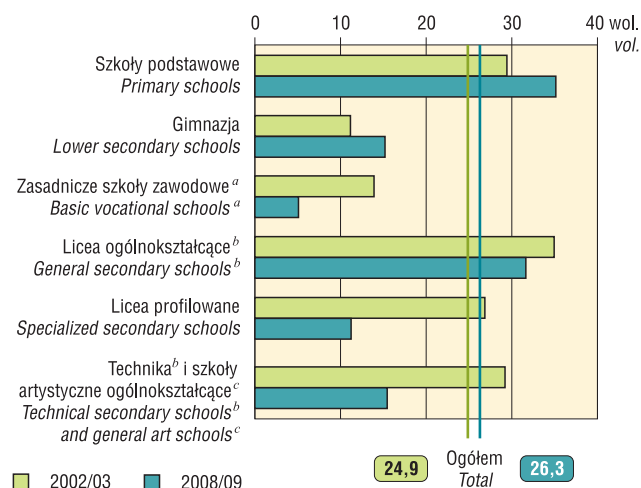


^a Łącznie z punktami bibliotecznymi.
^a Including library service points.

Dziecko ma prawo do wypoczynku, zabawy i udziału w zajęciach kulturalnych i artystycznych. Uczestnictwo dzieci i młodzieży w kulturze mierzy się udziałem w poszczególnych jej dziedzinach, nie ma bowiem badań, które by pozwalały na ustalenie zachodzących współzależności między np. czytaniem książek a zwiedzaniem muzeów. Instytucje kultury oferujące dzieciom różne formy spędzania czasu wolnego to m.in. biblioteki, muzea, domy i ośrodki kultury.

W województwie mazowieckim w 2008 r. działało 995 bibliotek publicznych i ich filii, w tym 15 bibliotek publiczno-szkolnych oraz 65 filii bibliotecznych dla dzieci i młodzieży; działało również 57 oddziałów dla dzieci. Uczniowie szkół wszystkich poziomów kształcenia mogli ponadto korzystać z zasobów bibliotek szkolnych. W 2008 r. dzieci i młodzież w wieku do lat 19 stanowili 38,9% ogółu czytelników bibliotek publicznych, a uczniowie szkół – 40,5%. W filiach bibliotecznych, których oferta skierowana jest specjalnie do dzieci, udziały te były wyższe i wynosiły ponad 76%.

KSIĘGOZBIÓR BIBLIOTEK SZKOLNYCH NA 1 UCZNIĄ WEDŁUG TYPÓW SZKÓŁ COLLECTION OF SCHOOL LIBRARIES PER STUDENT BY TYPE OF SCHOOLS



^a Łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy. ^b Łącznie z uzupełniającymi. ^c Dające uprawnienia zawodowe.

U w a g a. W przypadku wspólnego użytkowania bibliotek przez kilka szkół – księgozbiór wykazano tylko raz.

^a Including special job-training schools. ^b Including supplementary. ^c Leading to professional certification.

Note. In case of commonly use of libraries by a few schools – collection is presented only once.

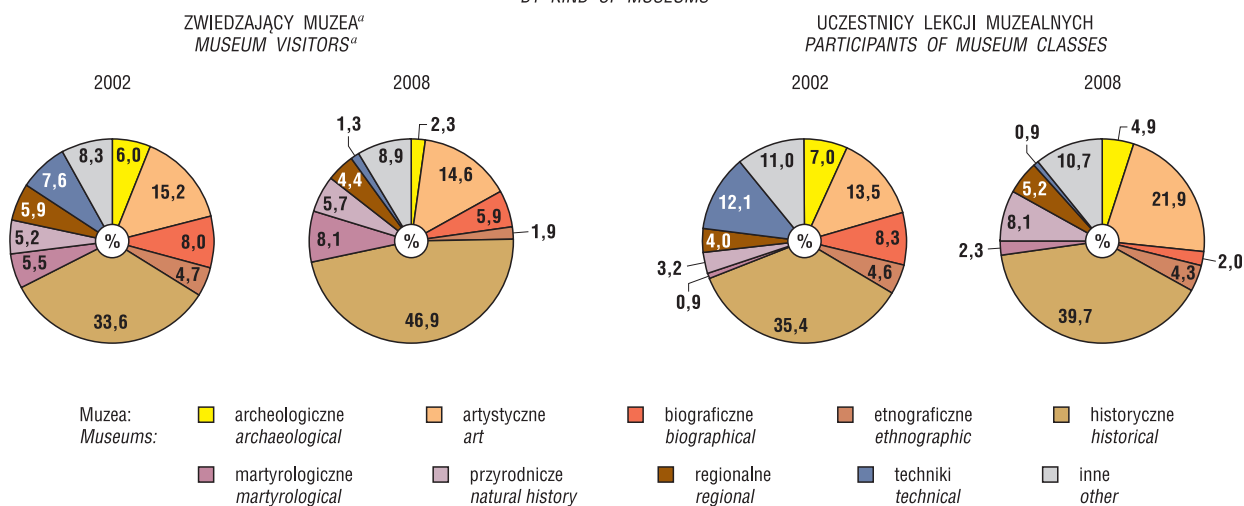
A child has a right to leisure, play and participation in cultural and art activities. Participation of children and youth in culture is measured by share in its individual fields, since there are no surveys, which would allow to establish relations between e.g. reading books and visiting museums. Culture institutions offering children different forms of spending their free time are, among others, libraries, museums, cultural centres and establishments.

In mazowieckie voivodship, in 2008 there were 995 public libraries and their branches, including 15 public-school libraries and 65 library branches for children and youth; there were also 57 sections for children. Pupils of schools of all education levels could also use the collection of school libraries. In 2008, children and youth up to age 19 amounted to 38,9% of total borrowers of public libraries, and pupils of schools – 40,5%. In library branches, whose offer was intended particularly for children, these shares were higher and amounted to 76%.

W województwie mazowieckim w 2008 r. działały 102 muzea i oddziały muzealne, których wystawy obejrzało w zorganizowanych grupach 927,3 tys. młodzieży szkolnej (o 6,7% więcej w porównaniu z 2002 r.). Największym zainteresowaniem cieszyły się muzea o profilu historycznym (46,9% zwiedzającej młodzieży) i artystycznym (14,6%). Spośród wielu zadań jakie realizują muzea, a także instytucje paramuzealne (ogrody zoologiczne, botaniczne itp.) szczególną rolę odgrywa działalność edukacyjna. W ofercie adresowanej do przedszkoli, szkół, świetlic znajdują się lekcje muzealne, których tematyka dostosowana jest do programów nauczania na poszczególnych poziomach kształcenia. Zajęcia przeprowadzane w formie wykładów, prelekcji, pokazów, warsztatów wzbogacane są m.in. filmami video, slajdami, eksponatami muzealnymi, prezentacjami multimedialnymi. W 2008 r. muzea przeprowadziły 19,3 tys. lekcji muzealnych w ramach 1107 tematów; w lekcjach tych udział wzięło 467,6 tys. uczniów. Największą ofertę przygotowały muzea historyczne – 396 tematów; w 8,0 tys. lekcji muzealnych uczestniczyło 185,7 tys. uczniów. Ponadto jednostki paramuzealne przeprowadziły 1510 lekcji (w ramach 99 tematów), w których uczestniczyło 43,6 tys. uczniów.

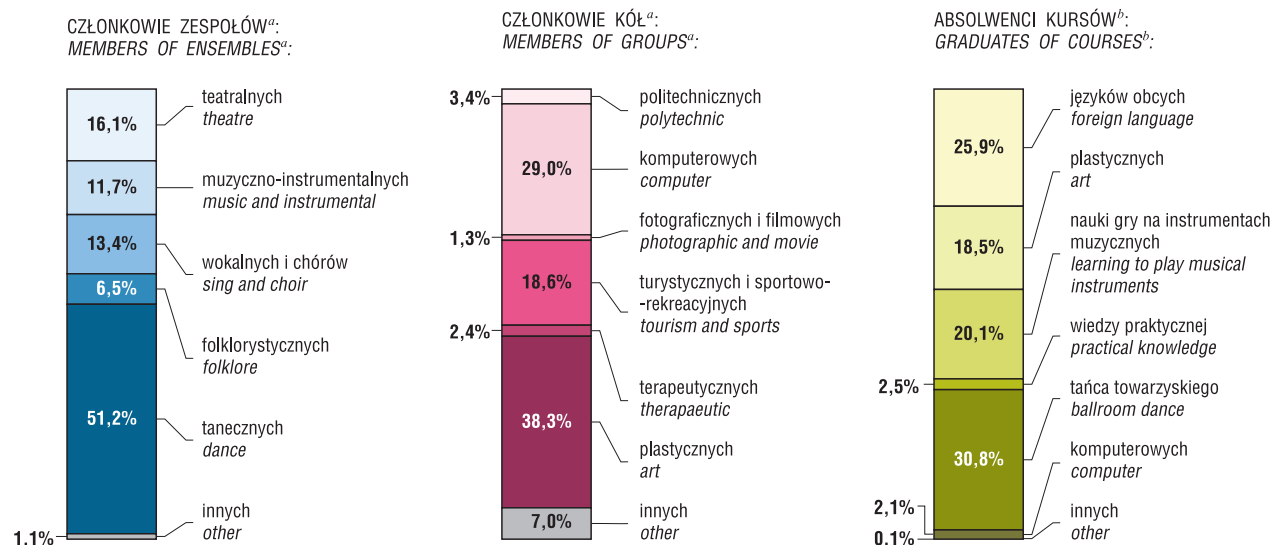
In mazowieckie voivodship, in 2008 there were 102 museums and museum sections, whose exhibitions saw 927,3 thous. (by 6,7% more compared to 2002) school youths in organized groups. Most popular were historical museums (46,9% of visiting youths) and art museums (14,6%). Among many objectives which are implemented by museums and 'paramuseum' institutions (zoological, botanical gardens etc.) education plays special role. The offer addressed to nursery schools, schools, community centres includes museum classes, whose scope of subject is adapted to education programmes on particular education levels. Classes are conducted in the form of lectures, talks, displays, workshops enriched by, among others, video films, slides, museum exhibits, multimedia displays. In 2008, museums conducted 19,3 thous. museum classes within 1107 subjects; in these lessons 467,6 thous. pupils were participating. The most extensive offer was prepared by historical museums-396 subjects; in 8,0 thous. museum classes 185,7 thous. pupils were participating. Moreover, 'paramuseum' units conducted 1510 classes (within 99 subjects), in which 43,6 thous. pupils were participating.

STRUKTURA MŁODZIEŻY SZKOLNEJ ZWIEDZAJĄCEJ MUZEA ORAZ UCZESTNICZĄCEJ W LEKCJACH MUZEALNYCH WEDŁUG RODZAJÓW MUZEÓW
STRUCTURE OF PRIMARY AND SECONDARY SCHOOL STUDENTS VISITING MUSEUM AS WELL AS PARTICIPATING IN MUSEUM CLASSES
BY KIND OF MUSEUMS



a W zorganizowanych grupach.
a In organized groups.

STRUKTURA DZIECI I MŁODZIEŻY W WIEKU PONIŻEJ 15 LAT W DOMACH I OŚRODKACH KULTURY, KLUBACH I ŚWIETLICACH W 2007 R.
STRUCTURE OF CHILDREN AND YOUTH AGED 15 AND LESS IN CULTURAL CENTRES AND ESTABLISHMENTS, CLUBS AND COMMUNITY CENTRES IN 2007



a Stan w dniu 31 XII. b W ciągu roku.
a As of 31 XII. b During the year.

Aktywny udział w działalności kulturalnej umożliwiają m.in. domy i ośrodki kultury, kluby oraz świetlice, których oferta skierowana jest do lokalnych społeczności. W województwie mazowieckim w amatorskich zespołach artystycznych prowadzonych przez te placówki w 2007 r. działało 15,5 tys. dzieci i młodzieży w wieku do lat 15 (58,8% wszystkich członków), a w kotach organizujących zajęcia tematyczne – 12,5 tys. dzieci (40,3%). Najwięcej dzieci i młodzieży rozwijało swoje zainteresowania w ramach zajęć tanecznych i plastycznych.

Działalność ukierunkowaną na pozaszkolną pracę z dziećmi i młodzieżą prowadzą ponadto placówki oświatowo-wychowawcze, takie jak: pałace młodzieży, młodzieżowe domy kultury, ogniska pracy pozaszkolnej, międzyszkolne ośrodki sportowe, ogrody jordanowskie i inne placówki o charakterze specjalistycznym (artystyczne, politechniczne, naukowe itp.). W 2008 r. w różnych formach zajęć prowadzonych przez te jednostki uczestniczyło 73,8 tys. dzieci i młodzieży, w tym 40,0 tys. w zajęciach artystycznych, a 19,1 tys. w zajęciach sportowych.

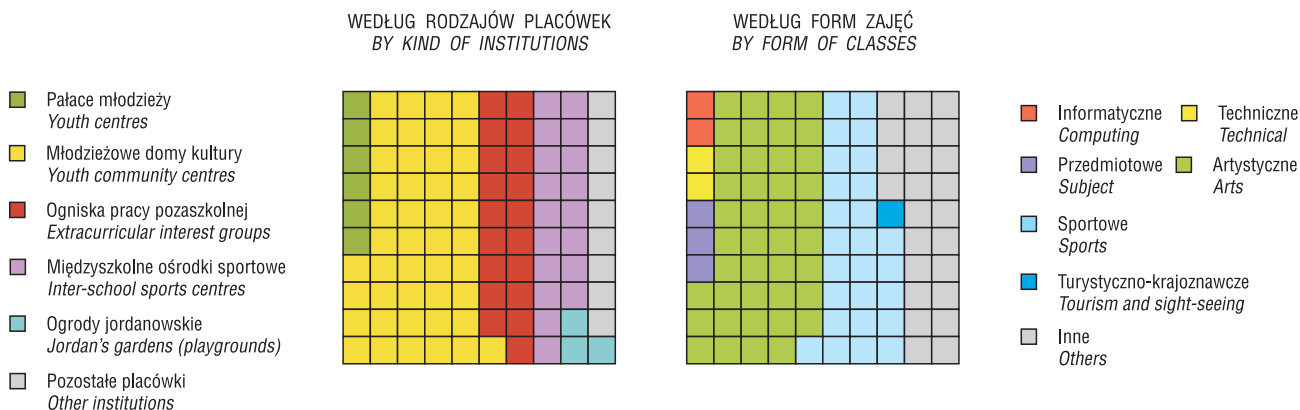
W ramach międzyresortowego programu edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży w 2007 r. przeprowadzono 2525 zajęć z dziedziny muzyki, teatru i plastyki oraz 1184 imprezy, w których łącznie wzięło udział 101,3 tys. osób. Zorganizowano 592 różnorodne kursy, które ukończyło 5,1 tys. dzieci w wieku poniżej 15 lat.

Active participation in cultural activities is enabled, among others, by cultural centres and establishments, clubs and community centres whose offer is intended for local communities. In mazowieckie voivodship in amateur artistic ensembles conducted by these establishments in 2007, there were 15,5 thous. children and youths up to age 15 (58,8% of all members), and in groups organizing subject classes – 12,5 thous. children (40,3%). Majority of children and youth were developing their interest within dance and art classes.

Activity intended for extracurricular work with children and youth is also conducted by educational establishments, such as: youth centres, youth community centres, extracurricular centres, inter-school sports centres, Jordan's gardens (playgrounds) and other special institutions (art, polytechnic, science etc.). In 2008, in different forms of classes conducted by these units 73,8 thous. children and youths were participating, of which 40,0 thous. in art classes and 19,1 thous. in sports classes.

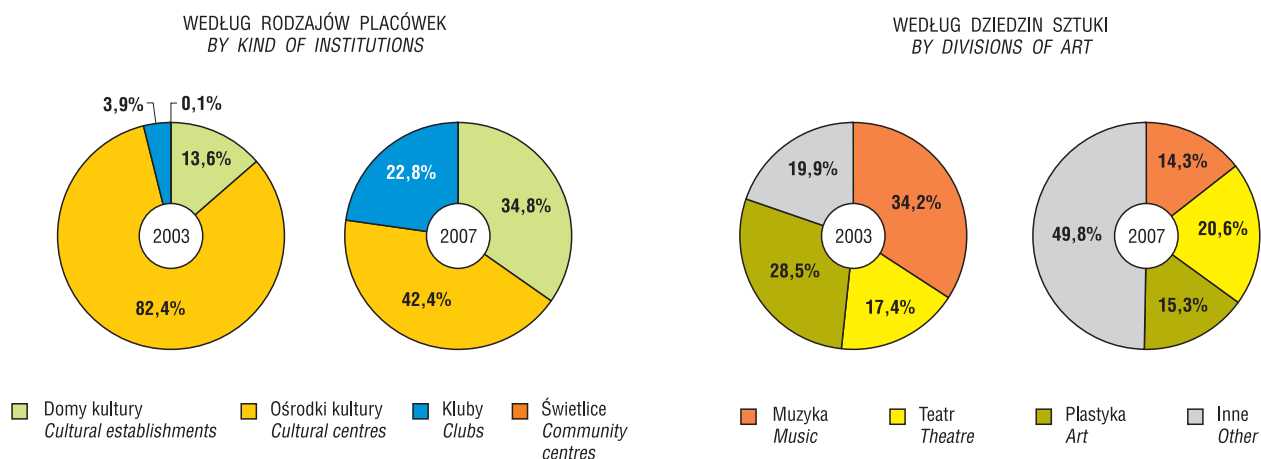
As part of inter-department cultural education programme for children and youth in 2007, there were 2525 music, theatre and art classes and 1184 events conducted, in which total of 101,3 thous. persons took part. There were 592 various courses organized, which were completed by 5,1 thous. children aged under 15.

STRUKTURA UCZESTNIKÓW KÓŁ ZAINTERESOWAŃ W PLACÓWKACH WYCHOWANIA POZASZKOLNEGO W 2008 R.^a
STRUCTURE OF PARTICIPANTS IN EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN EXTRACURRICULAR INSTITUTIONS IN 2008^a



^a Biorących systematyczny udział w pracy kół w okresie od 1 X 2007 r. do 30 IX 2008 r.
^a Taking systematic participation in extracurricular activities in period from 1 X 2007 to 30 IX 2008.

STRUKTURA UCZESTNIKÓW MIĘDZYRESORTOWEGO PROGRAMU EDUKACJI KULTURALNEJ DZIECI I MŁODZIEŻY
STRUCTURE OF PARTICIPANTS OF INTER-DEPARTMENT CULTURAL EDUCATION PROGRAMME FOR CHILDREN AND YOUTH



Jednym ze sposobów na aktywne spędzanie czasu wolnego jest sport. W 2008 r. w województwie mazowieckim w klubach sportowych ćwiczyło 78,3 tys. dzieci i młodzieży w wieku do 18 lat, co stanowiło 7,5% ogółu tej populacji. Sportem bardziej interesują się chłopcy niż dziewczęta; spośród ogółu chłopców aktywnie uprawiali sport 9,9%, a spośród ogółu dziewcząt – 4,9%. Większość (64,7%) ćwiczyła w uczniowskich i wyznaniowych klubach sportowych, których podstawową działalnością jest rekreacja ruchowa.

W sekcjach sportowych poszczególne dyscypliny trenowało 92,3 tys. juniorów i junierek (osoby uprawiające kilka dyscyplin są liczone wielokrotnie). Największym powodzeniem cieszyły się gry zespołowe: piłka nożna (27,7% ogółu ćwiczących), siatkówka (12,3%), a także koszykówka (7,0%) i piłka ręczna (5,8%), natomiast z dyscyplin indywidualnych – lekkoatletyka (9,5%), tenis stołowy (6,2%), pływanie (3,7%).

One of the ways of spending free time is sport. In 2008, in mazowieckie voivodship 78,3 thous. children and youths up to age 18 were practising in sports clubs, which amounted to 7,5% of total population. Boys are more interested in sport than girls; among the total number of boys, 9,9% were practising sport, and among the total number of girls – 4,9%. Majority of them (64,7%) were practicing in students and religious sports clubs, whose main activity is active recreation.

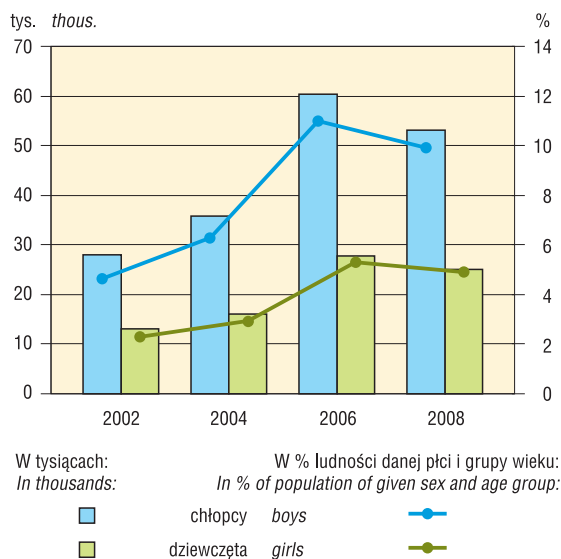
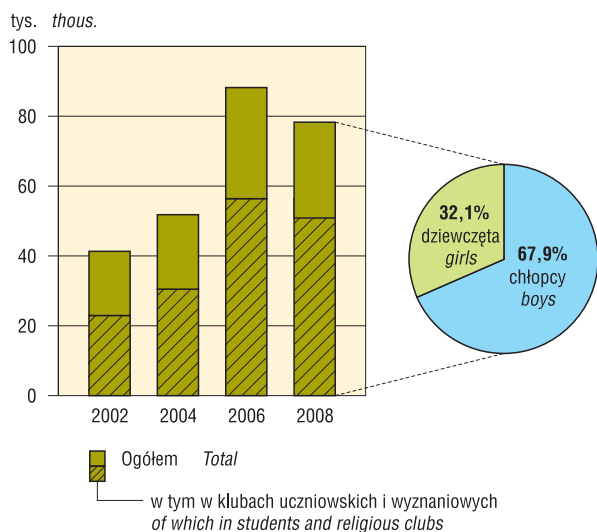
In sports sections, individual disciplines were practised by 92,3 thous. male and female juniors (persons practising several disciplines are counted many times). The most popular were team sports: football (27,7% of total exercisers), volleyball (12,3%), and also basketball (7,0%) and handball (5,8%), and among individual disciplines – athletics (9,5%), table tennis (6,2%), swimming (3,7%).

ĆWICZĄCY W WIEKU DO 18 LAT W KLUBACH SPORTOWYCH^a

Stan w dniu 31 XII

EXERCISERS UP TO AGE 18 IN SPORT CLUBS^a

As of 31 XII



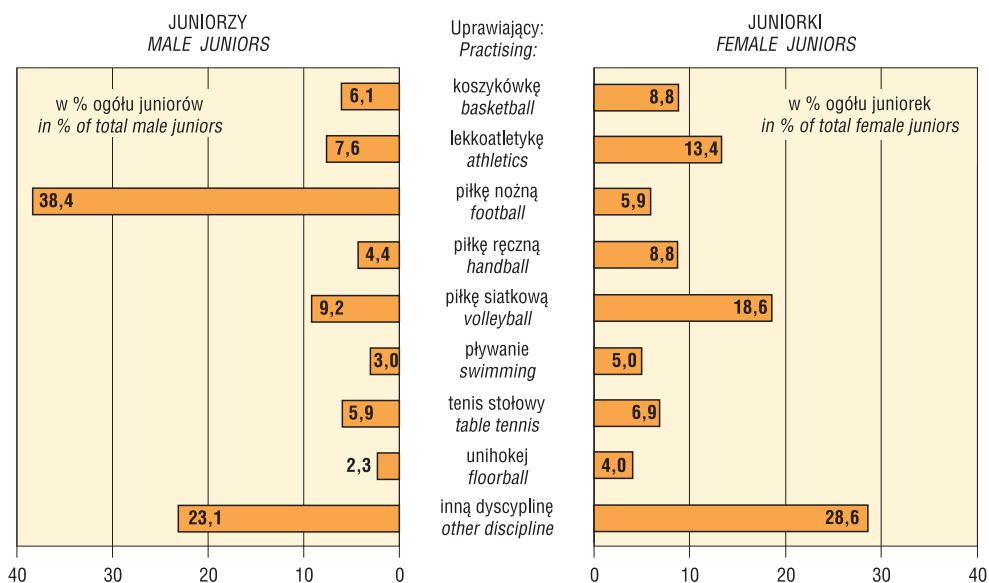
^a Łącznie z uczniowskimi klubami sportowymi UKS i wyznaniowymi klubami sportowymi.
^a Including Students Sports Clubs UKS and Religious Sports Clubs.

JUNIORZY I JUNIORKI^a W KLUBACH SPORTOWYCH^b WEDŁUG UPRAWIANYCH DYSCYPLIN W 2008 R.

Stan w dniu 31 XII

JUNIORS^a IN SPORT CLUBS^b BY DISCIPLINES IN 2008

As of 31 XII



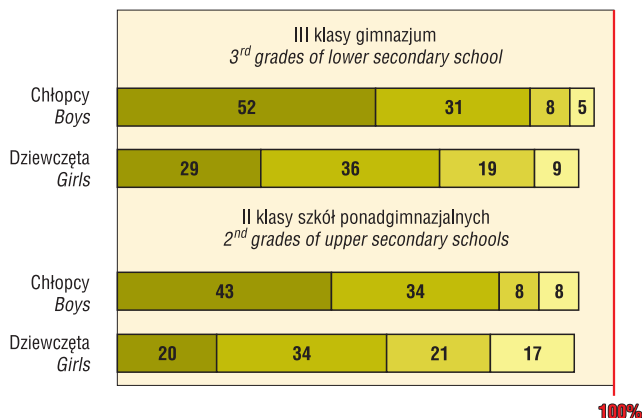
^a Dane obejmują: młodzieżowców, juniorów i juniorów młodszych; dla tej kategorii zawodników nie ma jednoznacznej granicy wieku, gdyż w poszczególnych dyscyplinach może ona być inna. ^b Łącznie z uczniowskimi klubami sportowymi UKS i wyznaniowymi klubami sportowymi.

^a Data covers: youths, juniors and younger juniors; for this category there is no exact age boundary, because in individual disciplines it could be different. ^b Including Students Sports Clubs UKS and Religious Sports Clubs.

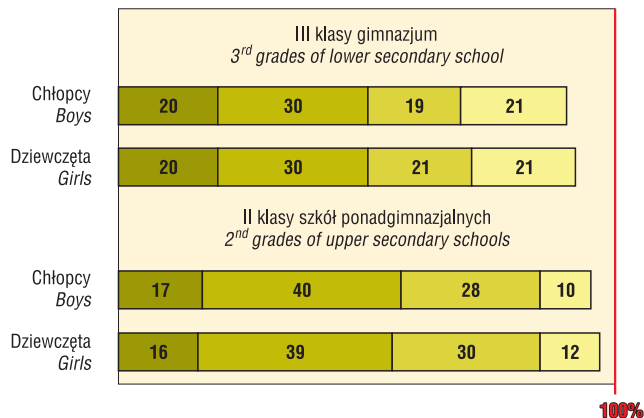
STYLE WYPOCZYNKU MŁODZIEŻY SZKOLNEJ (w ciągu 12 miesięcy przed badaniem; w % badanej populacji)
TYPES OF RECREATION OF SCHOOL YOUTH (during 12 months before survey; in % of population surveyed)

Częstotliwość: ■ prawie codziennie ■ co najmniej raz na tydzień ■ raz lub dwa razy w miesiącu ■ kilka razy w roku
 Frequency: ■ almost daily ■ at least once per week ■ once or twice per month ■ few times in year

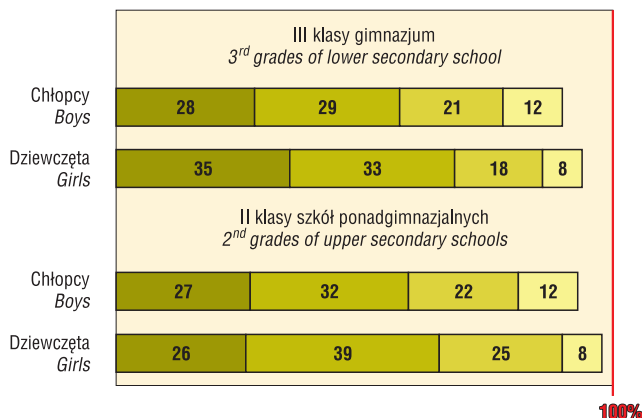
AKTYWNE UPRAWIANIE SPORTU
ACTIVE SPORTING



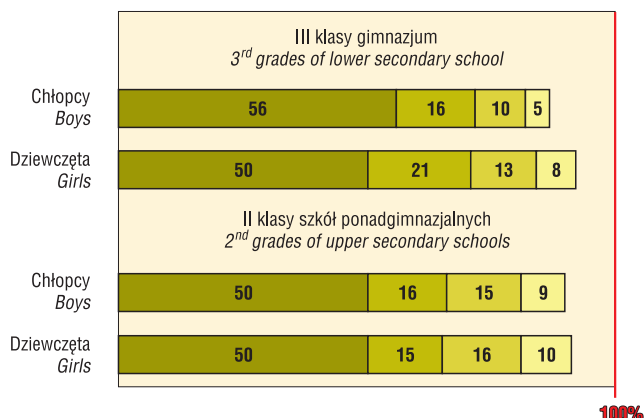
WYCHODZENIE Z PRZYJACIÓŁMI WIECZOREM
WALKING WITH FRIENDS AT EVENING



CHODZENIE ZE ZNAJOMYMI DO CENTRUM HANDLOWEGO
WALKING WITH FRIENDS TO MARKET CENTER



UŻYWANIE INTERNETU DLA PRZYJEMNOŚCI
USING INTERNET FOR PLEASURE



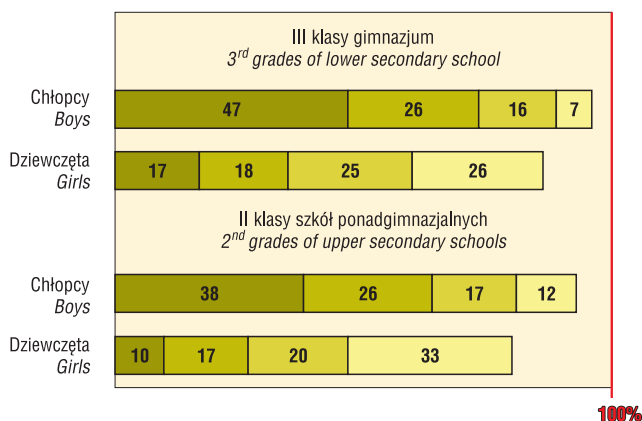
W badaniu przeprowadzonym w 2007 r. na zlecenie Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej starano się określić jak często (jeśli w ogóle) młodzież szkolna oddaje się kilku różnym stylom wypoczynku; zbadano 8 form wypoczynku. Okazało się, że najpopularniejszym sposobem spędzania czasu wolnego przez uczniów szkół ponadpodstawowych jest aktywne uprawianie sportu – w ten właśnie sposób spędza czas od 92% do 96% uczniów (w zależności od płci i wieku). Chłopcy znacznie częściej niż dziewczęta aktywnie uprawiają sport. Systematycznie (nie rzadziej niż raz w tygodniu) uprawia go 83% chłopców z III klas gimnazjów oraz 77% chłopców z II klas szkół ponadgimnazjalnych, natomiast wśród dziewcząt udziały te wynoszą odpowiednio 65% i 54%. Prawie codziennie uprawia sport 52% chłopców z III klas gimnazjów i 43% chłopców z II klas szkół ponadgimnazjalnych.

The survey conducted in 2007 commissioned by the Mazovian Centre of Social Policy tried to define how often (if ever) school youths devote themselves to several different types of recreation; 8 forms of recreation were surveyed. It turned out that the most popular way of spending leisure time by students of upper primary schools is active sporting – in this manner between 92% to 96% of students spend time (depending on sex and age). Boys much more often than girls practice active sporting. Systematically (not less than once per week) practice sport 83% of boys of 3rd grades of lower secondary schools and 77% of boys of 2nd grades of upper secondary schools, whereas among girls these shares amount to 65% and 54% respectively. Almost daily 52% of boys of 3rd grades of lower secondary schools and 43% of boys of 2nd grades of upper secondary schools practice sport.

STYLE WYPOCZYNKU MŁODZIEŻY SZKOLNEJ (dok.)
 TYPES OF RECREATION OF SCHOOL YOUTH (cont.)

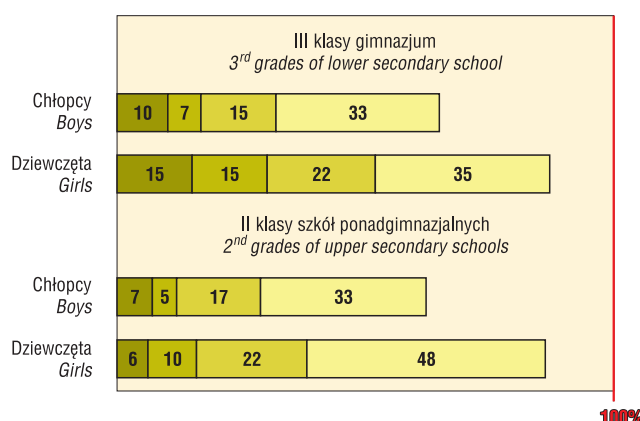
Częstotliwość: prawie codziennie co najmniej raz w tygodniu raz lub dwa razy w miesiącu kilka razy w roku
 Frequency: almost daily at least once per week once or twice per month few times in year

GRANIE W GRY KOMPUTEROWE
 PLAYING VIDEOGAMES



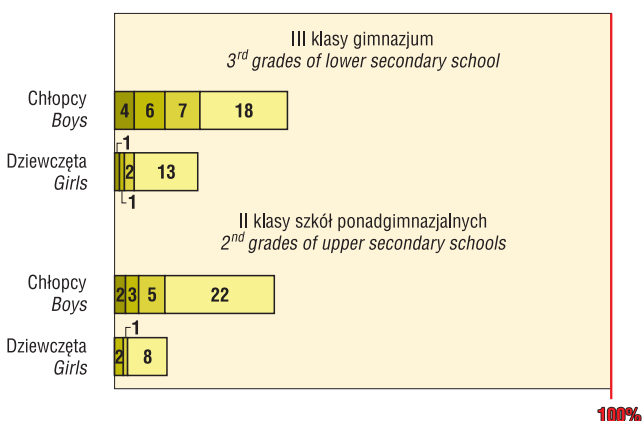
100%

CZYTANIE KSIĄŻEK DLA PRZYJEMNOŚCI
 READING BOOKS FOR PLEASURE



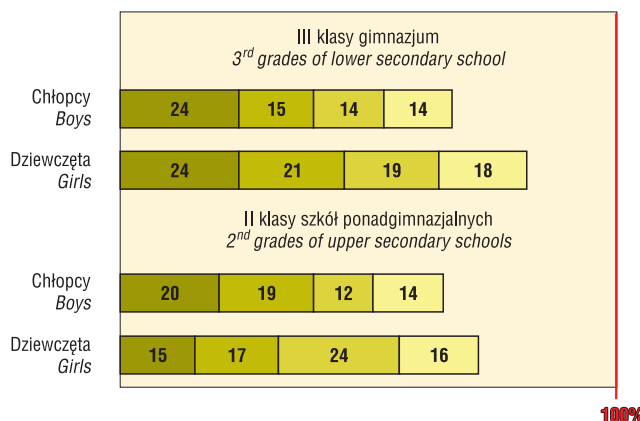
100%

GRANIE NA AUTOMATACH DO GIER
 PLAYING ARCADE CABINETS



100%

INNE HOBBY
 OTHER HOBBIES



100%

Bardzo popularne wśród młodzieży jest wychodzenie z przyjaciółmi wieczorem oraz chodzenie ze znajomymi do centrum handlowego; te style wypoczynku (w zależności od płci i typu szkoły) deklaruje od 90% do 98% ankietowanych. Podobnie wyglądają dane dotyczące używania Internetu dla przyjemności; tak spędza czas 87–92% uczniów, przy czym połowa z nich robi to prawie codziennie. Inne hobby posiada od 65% do 82% ankietowanych.

Niepokojący jest niski odsetek uczniów czytających książki dla przyjemności. Analizując wyniki badania można również stwierdzić, że dziewczęta znacznie częściej niż chłopcy spędzają wolny czas w ten właśnie sposób. Raz na tydzień lub częściej sięgało po książkę dla przyjemności 30% dziewcząt i 17% chłopców z III klas gimnazjów oraz 16% dziewcząt i 12% chłopców z II klas szkół ponadgimnazjalnych. Bez względu na rodzaj szkoły około 70% chłopców czytało sporadycznie (kilka razy w roku) lub nie czytało wcale.

Highly popular among youths is walking with friends at evenings and walking with friends to market centre; these types of recreation (depending on sex and type of school) declared between 90% to 98% of respondents. Data concerning using of Internet for pleasure looks similar; this is a way of spending time by 87–92% of students, and half of them do this almost daily. Between 65% to 82% of respondents have different hobbies.

Alarming is a small percentage of students reading books for pleasure. Considering the results of the survey it can be stated that girls much more frequently than boys spend their leisure time in this manner. 30% of girls and 17% of boys of 3rd grades of lower secondary schools and 16% of girls and 12% of boys of 2nd grades of upper secondary schools reached for book for pleasure once per week or more. Regardless of type of school about 70% of boys read occasionally (few times a year) or did not read at all.

Zagrożenia. Bezpieczeństwo

Threats. Safety



WYSZCZEGÓLNIENIE	Uczniowie III klas gimnazjum <i>Students of 3rd grades of lower secondary school</i>		Uczniowie II klas szkół ponadgimnazjalnych <i>Students of 2nd grades of upper secondary schools</i>		SPECIFICATION
	chłopcy <i>boys</i>	dziewczeta <i>girls</i>	chłopcy <i>boys</i>	dziewczeta <i>girls</i>	
	w % badanej populacji		in % of population surveyed		
Palenie tytoniu:					Smoking of tobacco:
Kiedykolwiek w życiu	61	49	75	70	<i>Anytime in life</i>
W ciągu 30 dni przed badaniem	28	23	40	30	<i>During 30 days before survey</i>
Picie napojów alkoholowych:					Drinking of alcohol beverages:
Kiedykolwiek w życiu	90	82	94	96	<i>Anytime in life</i>
W ciągu 12 miesięcy przed badaniem	81	71	91	93	<i>During 12 months before survey</i>
W ciągu 30 dni przed badaniem	68	57	88	82	<i>During 30 days before survey</i>
wybrane napoje:					<i>selected beverages:</i>
piwo	60	51	83	76	<i>beer</i>
alkopop ^a	17	10	14	13	<i>alcopop^a</i>
wino	27	24	24	31	<i>wine</i>
wódka	40	27	59	46	<i>vodka</i>
Przekraczanie progu nietrzeźwości (upijanie się):					Crossing inebriation step (falling drunk):
Kiedykolwiek w życiu	53	35	77	59	<i>Anytime in life</i>
W ciągu 12 miesięcy przed badaniem	43	26	63	42	<i>During 12 months before survey</i>
W ciągu 30 dni przed badaniem	24	15	34	18	<i>During 30 days before survey</i>
Używanie alkoholu razem z tabletkami (lekami) w celu odurzenia					Using of alcohol with pills (medicines) for intoxication
Kiedykolwiek w życiu	12	6	8	8	<i>Anytime in life</i>
Używanie wybranych narkotyków:					Using of selected drugs:
Kiedykolwiek w życiu:					<i>Anytime in life:</i>
marihuana lub haszysz (konopie)	31	13	41	21	<i>marihuana or hashish (cannabis)</i>
amfetamina	15	5	14	9	<i>amphetamine</i>
ecstasy	16	5	13	4	<i>ecstasy</i>
substancje wziewne	13	5	7	4	<i>inhaled substances</i>
LSD lub inne środki halucynogenne	11	5	7	4	<i>LSD or other hallucinogenic substances</i>
kokaina	12	4	7	3	<i>cocaine</i>
heroina	10	3	7	2	<i>heroin</i>
grzyby halucynogenne	11	3	8	2	<i>hallucinogenic mushrooms</i>
sterydy anaboliczne	14	3	9	1	<i>anabolic steroids</i>
W ciągu 12 miesięcy przed badaniem:					<i>During 12 months before survey:</i>
marihuana lub haszysz (konopie)	25	9	33	11	<i>marihuana or hashish (cannabis)</i>
amfetamina	14	5	10	4	<i>amphetamine</i>
ecstasy	12	5	9	1	<i>ecstasy</i>
substancje wziewne	11	4	7	2	<i>inhaled substances</i>
W ciągu 30 dni przed badaniem:					<i>During 30 days before survey:</i>
marihuana lub haszysz (konopie)	14	6	17	3	<i>marihuana or hashish (cannabis)</i>
amfetamina	13	4	5	3	<i>amphetamine</i>
ecstasy	12	4	8	2	<i>ecstasy</i>
substancje wziewne	12	4	5	2	<i>inhaled substances</i>

^a Napój owocowy z dodatkiem alkoholu.
^a Fruit drink with addition of alcohol.

Do głównych problemów dotyczących dzieci i młodzieży należy alkoholizm i narkomania. Jak wynika z badania przeprowadzonego w 2007 r. na zlecenie Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej, prawie wszyscy uczniowie szkół ponadpodstawowych (niezależnie od płci i typu szkoły) chociaż raz w życiu próbowali jakiegos rodzaju alkoholu — przyznało się do tego od 82% do 96% ankietowanych. Najczęściej też ci, którzy pili kiedykolwiek w życiu alkohol, pili go także w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. Dotyczy to zwłaszcza uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych; w przypadku uczniów III klas gimnazjum odsetki te są nieco niższe.

Uczniowie najczęściej sięgają po piwo lub wódkę, w dalszej kolejności po wino lub napój owocowy z dodatkiem alkoholu (tzw. alcopop). Niezależnie od typu alkoholu, chłopcy znacznie wcześniej niż dziewczęta przechodzą inicjację związaną z pićm alkoholu. Połowa chłopców po raz pierwszy napita się piwa w wieku 13 lat lub mniej, a więc jeszcze w szkole podstawowej. W tak młodym wieku po raz pierwszy spróbowało wódki około 1/3 chłopców.

Major problems concerning children and youth include alcoholism and drug addiction. According to the survey conducted in 2007, commissioned by the Mazovian Centre of Social Policy, nearly all students of post-primary schools (regardless of sex and type of school) at least once in their lives tried any type of alcohol — admitted to this from 82% to 96% of respondents. Most frequently those who have ever drunk alcohol, also drank it during last 30 days before the survey. It refers especially to students of 2nd grades of lower secondary schools; in case of students of 3rd grades these percentages are vaguely smaller.

Students most frequently reach for beer or vodka, then wine and fruit drink with addition of alcohol (so-called alcopop). Regardless of type of alcohol, boys significantly more often than girls go through initiation into drinking alcohol. Half of boys drank alcohol for the first time at 13 years of age or less, which means that they were still in primary school. At such young age approximately 1/3 of boys drank vodka for the first time.

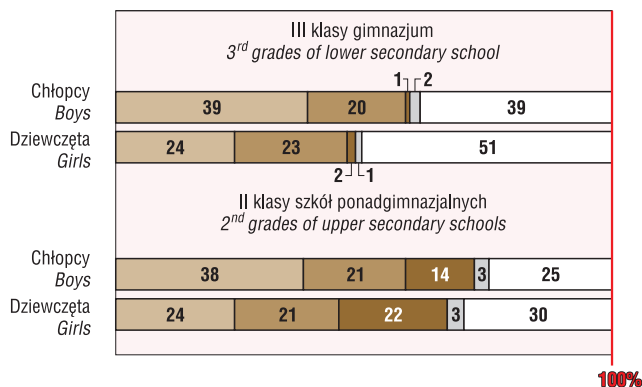
Analizując wyniki badania można stwierdzić wysoki poziom rozpowszechnienia wśród młodzieży tak ryzykownego zachowania, jakim jest upijanie się. W III klasach gimnazjum 53% chłopców i 35% dziewcząt ma już za sobą pierwsze upicie się; w II klasach szkół ponadgimnazjalnych udziały te wyraźnie się zwiększają i wynoszą 77% dla chłopców i 59% dla dziewcząt. Zarówno wiek, jak i płeć respondenta znacząco wpływa na częstotliwość upijania się – starsi uczniowie upijają się częściej niż młodsi, a chłopcy znacznie częściej niż dziewczęta. W ciągu 30 dni poprzedzających badanie 13% chłopców i 5% dziewcząt w gimnazjach oraz 15% chłopców i 4% dziewcząt w szkołach ponadgimnazjalnych było pijanych wielokrotnie (3 lub więcej razy). Na podstawie zebranych danych można postawić tezę, iż alkohol jest powszechnie obecny w życiu większości badanych uczniów.

Analysing the results of the survey it can be stated that such risk behaviour as falling drunk is highly popular among young people. In 3rd grades of lower secondary school 53% of boys and 35% of girls have already had the first episode of falling drunk behind them; in 2nd grades of upper secondary schools these shares are distinctly increasing and amount to 77% for boys and 59% for girls. Age of respondent as well as sex significantly influence the frequency of falling drunk – older students tend to fall drunk more often than younger ones and boys considerably more often than girls. During 30 days preceding the survey 13% of boys and 5% of girls in lower secondary schools and 15% of boys and 4% of girls in upper secondary schools had repeatedly fallen drunk (3 times and more). On the basis of collected data the thesis can be proposed that alcohol is commonly present in lives of most surveyed students.

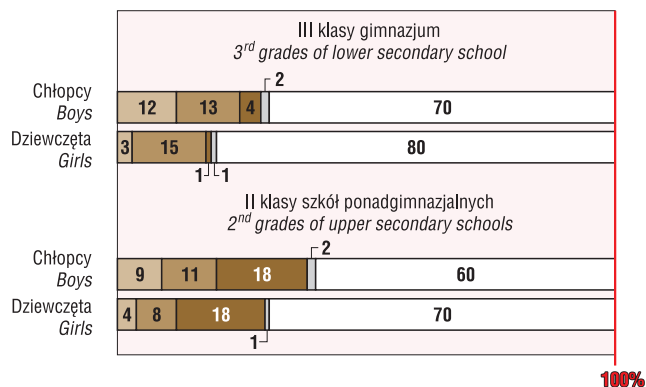
STRUKTURA UCZNIÓW WEDŁUG WIEKU INICJACJI ZWIĄZANEJ Z PALENIEM PAPIEROSÓW I PICIEM ALKOHOLU
STRUCTURE OF STUDENTS BY AGE OF INITIATION CONNECTED WITH SMOKING AND ALCOHOL DRINKING

Wiek: 13 lat lub mniej 14–15 lat 16 lat lub więcej nie podał wieku inicjacji nigdy nie palił / nie pił
 Age: or less or more initiation age was not given never smoked / drank

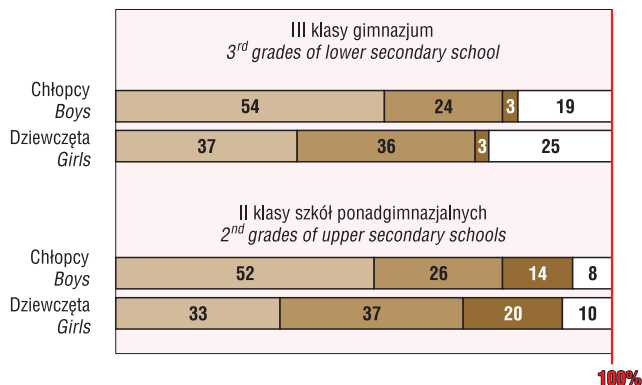
PALENIE PAPIEROSÓW
SMOKING



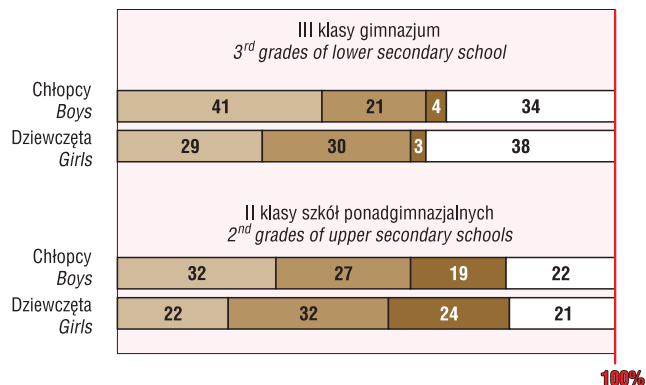
CODZIENNE PALENIE PAPIEROSÓW
DAILY SMOKING



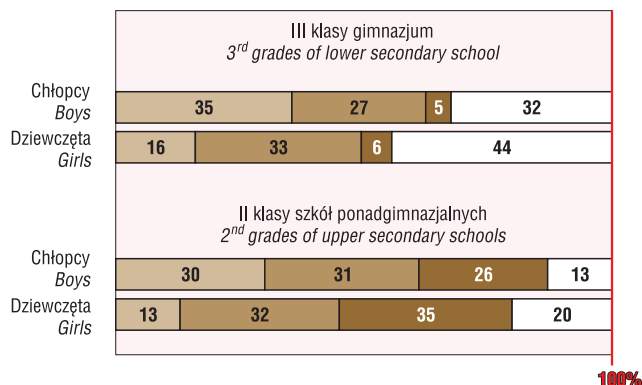
PICIE PIWA
BEER DRINKING



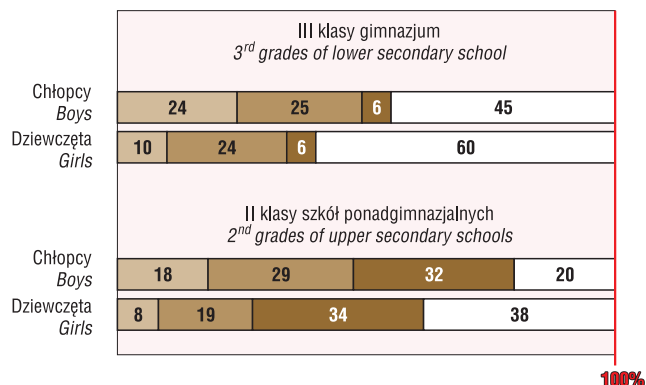
PICIE WINA
WINE DRINKING



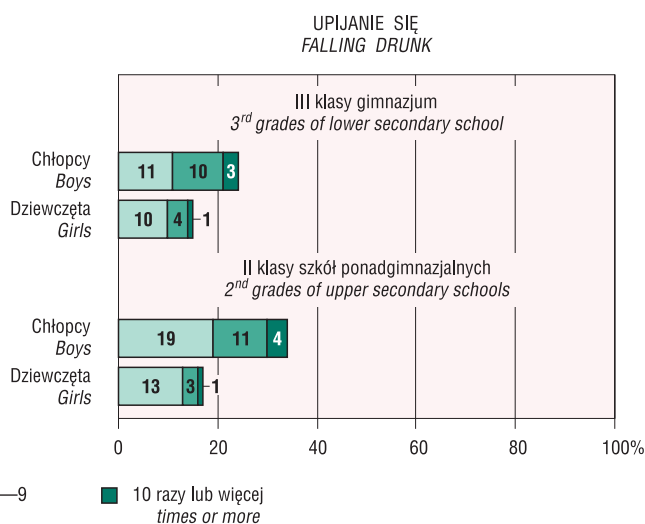
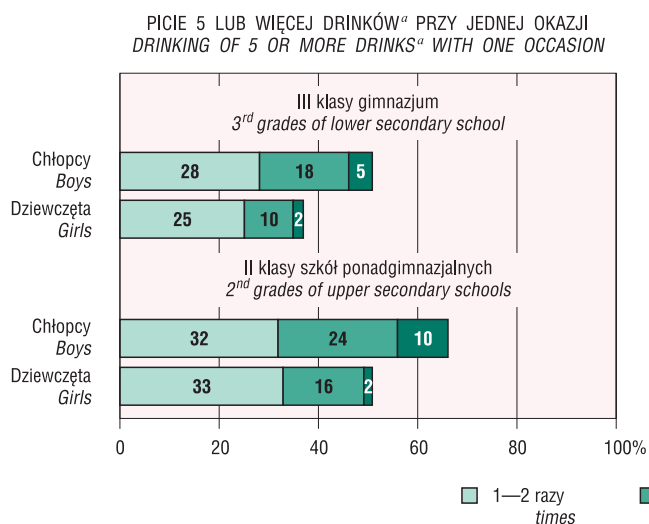
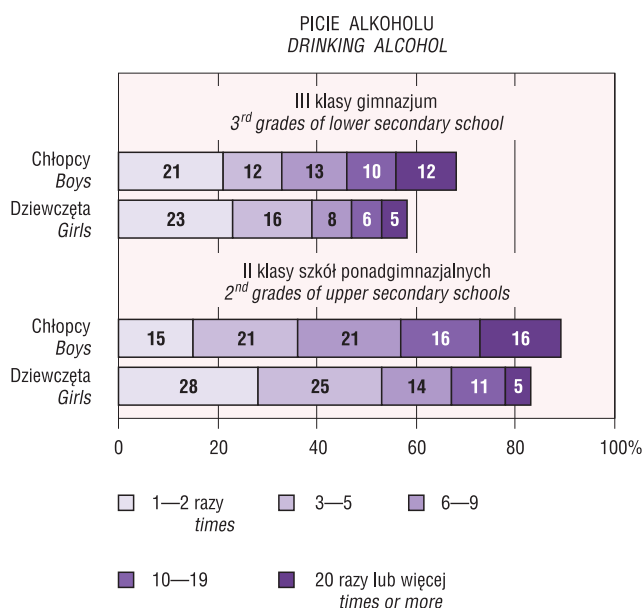
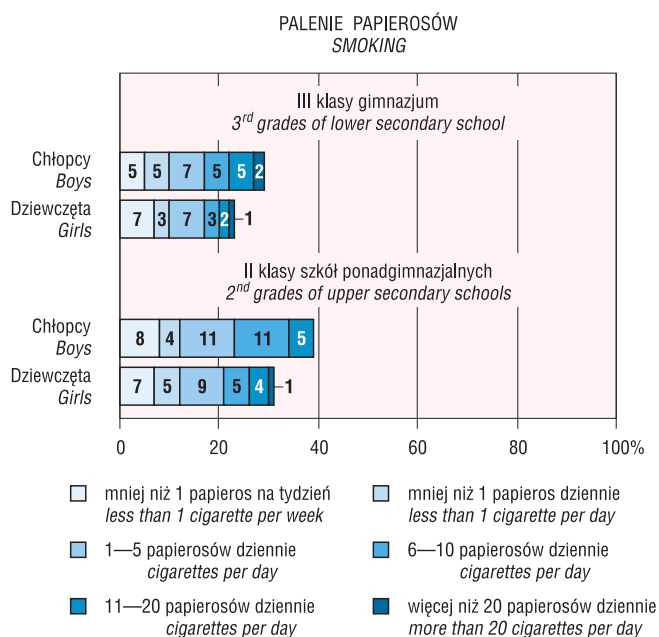
PICIE WÓDKI
VODKA DRINKING



PRZEKROCZENIE PRUGU NIETRZEŻWOŚCI (UPICIE SIĘ)
CROSSING INEBRIATION STEP (FALLING DRUNK)



CZĘSTOTLIWOŚĆ PALENIA PAPIEROSÓW, PICIA ALKOHOLU I UPIJANIA SIĘ (w ciągu 30 dni przed badaniem)
FREQUENCY OF SMOKING, ALCOHOL DRINKING AND FALLING DRUNK (during 30 days before the survey)



^a Jest to: szklanka / butelka / puszka piwa (ok. 0,5 l), szklanka / butelka / puszka cydru (ok. 0,5 l), dwie szklanki / butelki alkopopu (ok. 0,5 l), kieliszek wina (ok. 15 cl), kieliszek wódki lub innego napoju spirytusowego (ok. 5 cl) lub szklanka koktajlu.
^a This is: glass / bottle / can of beer (about 0,5 l), glass / bottle / can of cider (about 0,5 l), two glasses / bottles of alcopop (about 0,5 l), glass of wine (about 15 cl), glass of vodka or other spirtus based drink (about 5 cl) or glass of cocktail.

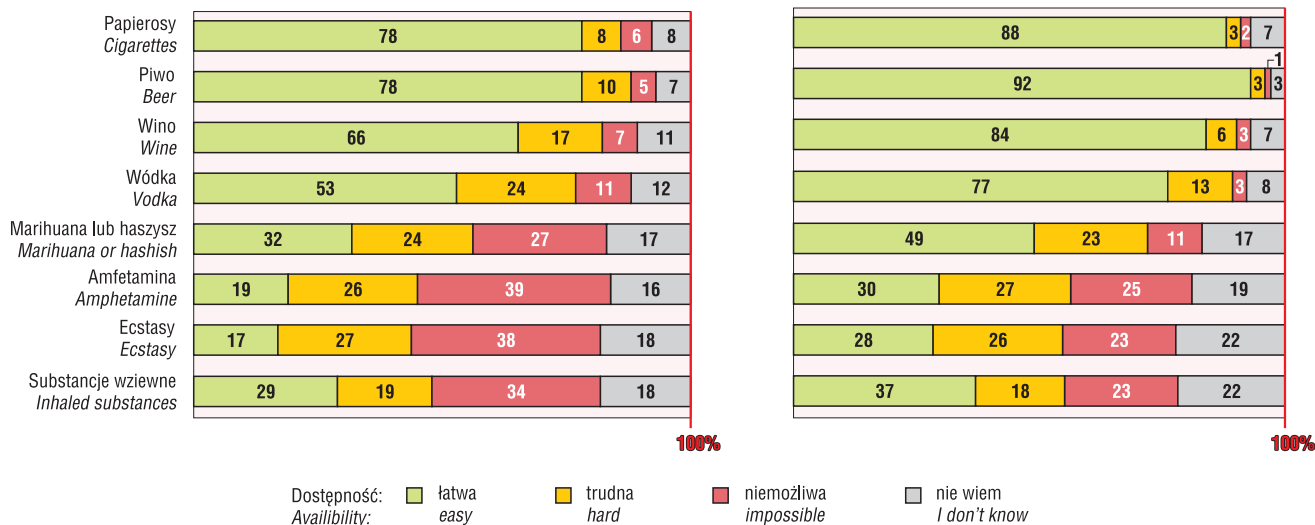
Przeprowadzone badanie wskazuje na znaczne (choć mniejsze niż w przypadku alkoholu) upowszechnienie używania substancji psychotropowych, zarówno tych powszechnie dostępnych na rynku (leki przeciwbólowe i nasenne, sterydy anaboliczne, substancje wziewne), jak i tych, które mają status środków nielegalnych (narkotyki). Najbardziej rozpowszechnioną wśród młodzieży nielegalną substancją psychotropową są przetwory konopi indyjskich, czyli marihuana lub haszysz. Należy podkreślić, że do w miarę regularnego używania niektórych substancji (czego wskaźnikiem jest branie w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem) przyznało się od kilku do kilkunastu procent ankietowanych uczniów. Niepokój budzą wypowiedzi dotyczące dostępności do „twardych” narkotyków. Niemal co trzeci (30%) uczeń II klas szkół ponadgimnazjalnych i co piąty (19%) uczeń III klas gimnazjum zadeklarował, iż zdobycie amfetaminy byłoby dla niego łatwe. Podobne wyniki uzyskano w pytaniu o dostępność ecstasy (odpowiednio 28% i 17%).

Conducted survey indicates considerable (however lesser than in case of alcohol) spread of use of psychotropic substances like those widely available on the market (sedatives, hypnotics, anabolic steroids and inhaled substances) and those which have the status of illegal substances (drugs). The most popular, among young people, illegal psychotropic substances are cannabinoids, that is marihuana or hashish. It should be stressed that to relatively regular use of some substances (that is consumption of illegal substances during last 30 days before the survey) admitted several or a dozen or so per cent of surveyed students. Statements of youths concerning easy availability to hard drugs are a matter of concern. Nearly one in every three students (30%) of 2nd grade of upper secondary school and one in every five students (19%) of 3rd grade of lower secondary school declared that it would not be difficult for them to obtain amphetamine. Similar results were received in the question about the availability of ecstasy (28% and 17% respectively).

OPINIA UCZNIÓW NA TEMAT DOSTĘPNOŚCI WYBRANYCH SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH
FEEDBACK FROM STUDENTS ABOUT AVAILABILITY OF SELECTED PSYCHOACTIVE SUBSTANCES

III KLASY GIMNAZJUM
 3rd GRADES OF LOWER SECONDARY SCHOOL

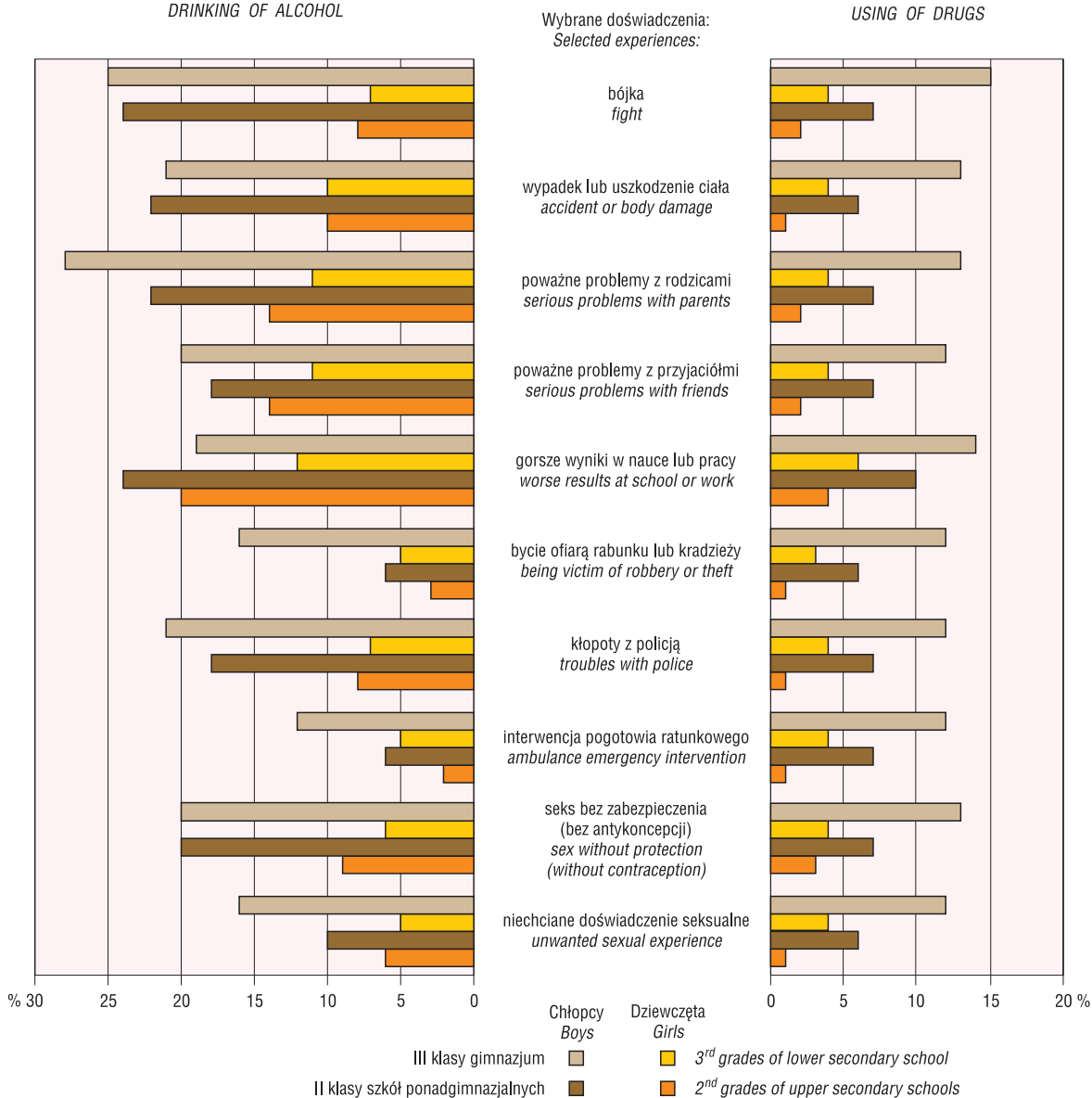
II KLASY SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH
 2nd GRADES OF UPPER SECONDARY SCHOOLS



PRZYKRE DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z PICIEM ALKOHOLU I UŻYCIEM NARKOTYKÓW (w ciągu 12 miesięcy przed badaniem)
SAD EXPERIENCES CONNECTED WITH DRINKING OF ALCOHOL AND USING OF DRUGS (during 12 months before survey)

PICIE ALKOHOLU
 DRINKING OF ALCOHOL

UŻYCIEM NARKOTYKÓW
 USING OF DRUGS



DANE KOMENDY GŁÓWNEJ POLICJI
DATA OF THE NATIONAL POLICE HEADQUARTERS

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	SPECIFICATION
Liczba ujawnionych nietrzeźwych małoletnich	2112	2532	2745	2774	<i>Number of exposed drunk underages</i>
W tym dowiezionych do izb trzeźwień	63	235	164	201	<i>Of which brought to drunk-pound</i>
Czyny zabronione popełnione przez dzieci^a	323	378	459	532	495	402	385	<i>Forbidden acts committed by children^a</i>
Czyny karalne popełnione przez nieletnich^b	8754	8292	9475	9837	10474	8205	6619	<i>Punishable acts committed by juveniles^b</i>
w tym:								<i>of which:</i>
uszczerbek na zdrowiu	309	374	412	376	441	325	326	<i>damage to health</i>
udział w bójce lub pobiciu	194	231	242	311	401	484	427	<i>participation in violence or assault</i>
rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze	1019	1158	932	985	1012	818	635	<i>robbery, theft with assault, criminal coercion</i>
kradzież rzeczy	1025	930	1104	1159	1065	1114	986	<i>property theft</i>
kradzież z włamaniem	869	710	888	749	500	644	560	<i>theft with burglary</i>
przestępstwa narkotykowe	1990	1753	1913	1419	1728	878	803	<i>drug crimes</i>
W % ogółu przestępstw stwierdzonych	4,5	4,0	4,5	4,8	5,5	5,4	4,6	<i>In % of total ascertained crimes</i>
Nieletni podejrzani o popełnienie czynów karalnych	5659	5520	6265	6703	7305	7014	6367	<i>Juveniles suspected of committing punishable acts</i>
W % ogółu podejrzanych o popełnienie przestępstwa	8,4	8,0	8,4	8,0	8,4	9,3	9,4	<i>In % of total suspected of committing crime</i>
Na 10 tys. ludności w wieku 13–17 lat	151	152	179	196	219	216	203	<i>Per 10 thous. population at age 13–17</i>
Małoletnie ofiary przemocy domowej	4402	5066	5659	7266	8212	6093	6944	<i>Underage victims of domestic violence</i>
w wieku: do 13 lat	2696	3043	3623	4848	5473	4112	4669	<i>at age: up to 13</i>
13 do 18 lat	1706	2023	2036	2418	2739	1981	2275	<i>13 to 18</i>
W % ogółu ofiar przemocy domowej	29,8	30,1	31,6	33,4	35,3	35,3	34,4	<i>In % of total victims of domestic violence</i>
Na 10 tys. ludności w wieku 0–18 lat	37	44	50	66	77	57	66	<i>Per 10 thous. population at age 0–18</i>
Wypadki drogowe z udziałem małoletnich	1402	1272	1136	1142	1193	1163	1158	<i>Road traffic accidents with participation of underage</i>
W wieku: do 14 lat	832	753	694	663	707	744	692	<i>At age: up to 14</i>
15–17 lat	570	519	442	479	486	419	466	<i>15–17</i>
Małoletnie ofiary wypadków drogowych	1384	1202	1087	1130	1204	1200	1200	<i>Underage casualties of road traffic accidents</i>
Zabici	76	54	57	47	48	64	45	<i>Fatalities</i>
Ranni	1308	1148	1030	1083	1156	1136	1155	<i>Injured</i>
Wypadki drogowe spowodowane przez małoletnich:								<i>Road traffic accidents committed by underage:</i>
Kierujących	247	200	158	156	160	174	156	<i>Drivers</i>
Pieszonych	284	269	217	192	212	224	192	<i>Pedestrians</i>

^a Osoby, które w chwili popełnienia czynu nie miały ukończonych 13 lat; czyny tych osób nie są zaliczane do przestępstw stwierdzonych. ^b Osoby, które w chwili popełnienia czynu miały ukończone 13 lat, ale nie ukończyły 17 lat.

^a Persons who were under 13 years of age at the moment of committing the act; acts of these persons are not included in ascertained crimes. ^b Persons who were over 13, but were under 17 years of age at the moment of committing the act.

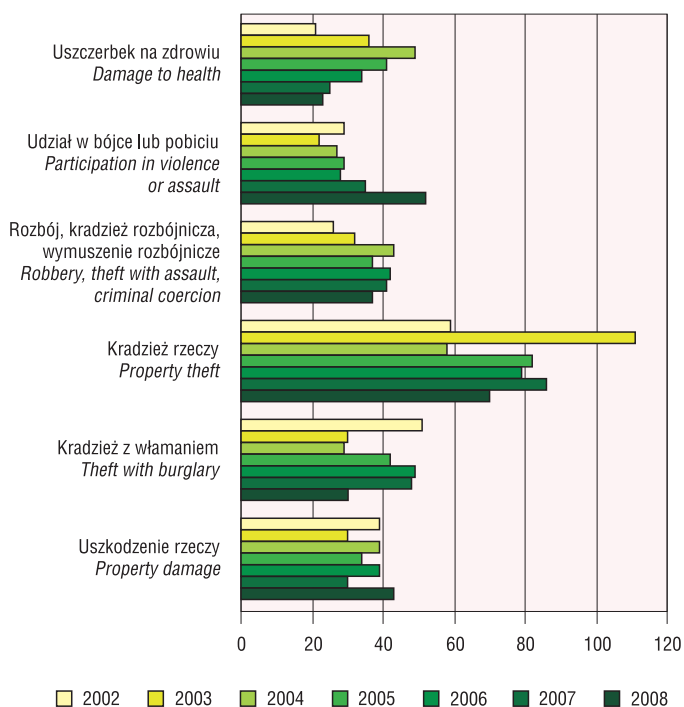
Według danych Komendy Głównej Policji z ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych na terenie województwa mazowieckiego około 4,7% stanowią czyny karalne popełnione przez nieletnich, tj. osoby, które w chwili popełnienia czynu miały ukończone 13 lat, ale nie ukończyły lat 17. Na podstawie statystyk z lat 2002–2008 można powiedzieć, że nieletni popełniają co roku średnio 8808 czynów karalnych; najczęściej odnotowano ich w 2006 r. – 10474, a najmniej w 2008 r. – 6619. Wśród czynów karalnych popełnianych przez nieletnich większość (około 55%) stanowią czyny z sześciu kategorii. Najwięcej popełniono przestępstw narkotykowych (stanowią średnio 17,0% ogółu), kradzieży rzeczy (12,0%) oraz rozbójów, kradzieży rozbójniczych i wymuszeń rozbójniczych (10,6%). Nieco mniej popełniono takich przestępstw, jak: kradzież z włamaniem (8,0% ogółu), uszczerbek na zdrowiu (4,2%) oraz udział w bójce lub pobiciu (3,7%).

Niepokojącym zjawiskiem jest stosunkowo duża liczba osób małoletnich wchodzących w konflikt z prawem przed ukończeniem 13 lat (osoby takie nie ponoszą za swoje czyny odpowiedzialności karnej). Co roku odnotowuje się średnio 425 czynów zabronionych popełnionych przez dzieci; najczęściej popełniono ich w 2005 r. – 532, a najmniej w 2002 r. – 323.

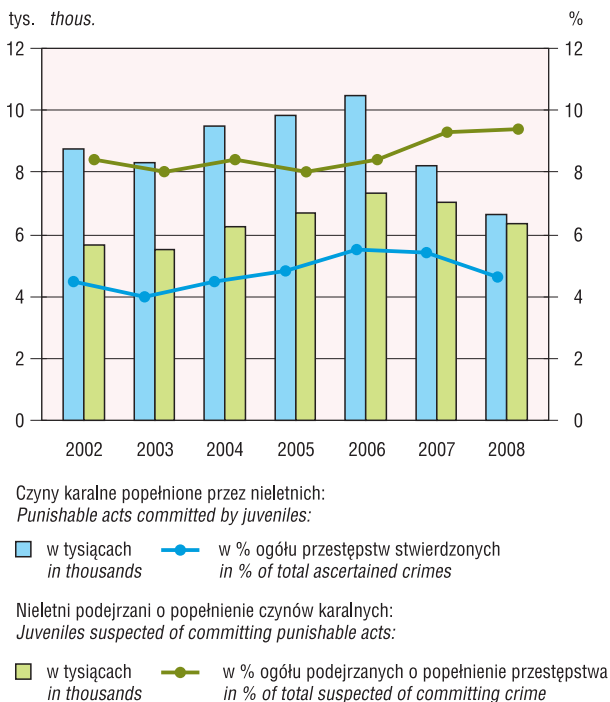
According to the data of the National Police Headquarters from the total number of crimes ascertained in mazowieckie voivodship about 4,7% were punishable acts committed by juveniles, i.e. persons who were over 13, but were under 17 years of age at the moment of committing the act. On the basis of the statistics from 2002–2008 it can be stated that juveniles commit on average 8808 punishable acts every year; majority of them were recorded in 2006 – 10474 and minority in 2008 – 6619. Among punishable acts committed by juveniles most (about 55%) were acts from six categories. The majority were drug crimes (17,0% of the total number on average), property theft (12%) and robbery, theft with assault and criminal coercion (10,6%). Vaguely less were such crimes as: theft with burglary (8,0% of the total number), damage to health (4,2%) and participation in violence or assault (3,7%).

Disquieting phenomenon is the relatively large number of underage persons breaking the law who were under 13 years of age (such persons are not held legally responsible for their acts). On average 425 forbidden acts committed by children are recorded each year; most were committed in 2005 – 532, and least in 2002 – 323.

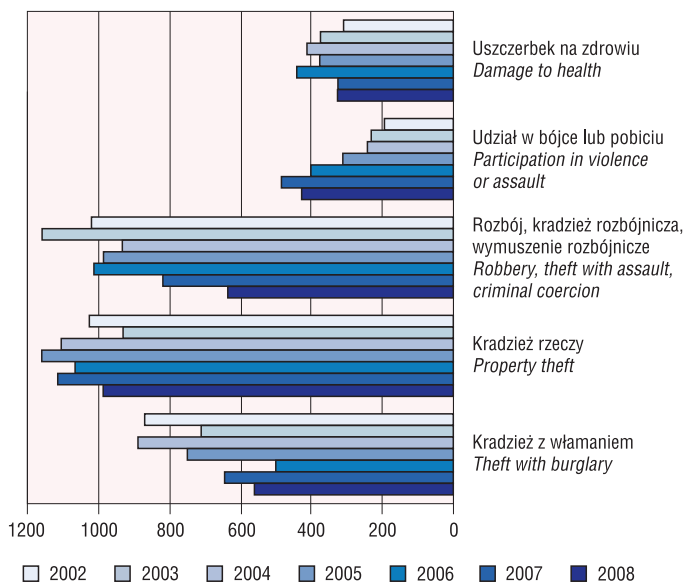
WYBRANE RODZAJE CZYNÓW ZABRONIONYCH POPEŁNIONYCH PRZEZ DZIECI
SELECTED TYPES OF FORBIDDEN ACTS COMMITTED BY CHILDREN



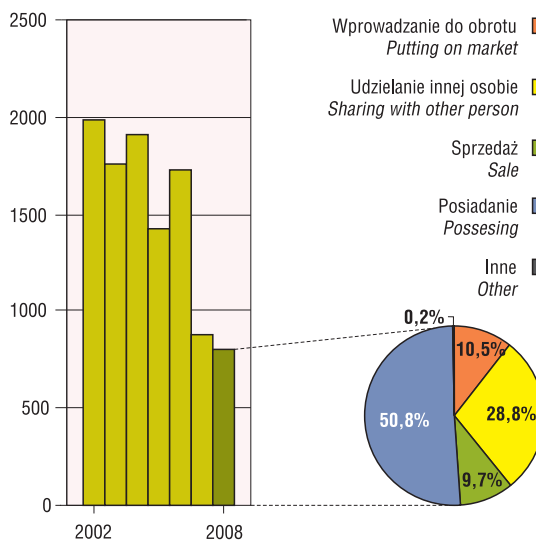
PRZESTĘPCZOŚĆ NIELETNICH
JUVENILE CRIME



WYBRANE RODZAJE CZYNÓW KARALNYCH POPEŁNIONYCH PRZEZ NIELETNICH
SELECTED TYPES OF PUNISHABLE ACTS COMMITTED BY JUVENILES



PRZESTĘPSTWA NARKOTYKOWE POPEŁNIONE PRZEZ NIELETNICH
DRUG CRIMES COMMITTED BY JUVENILES



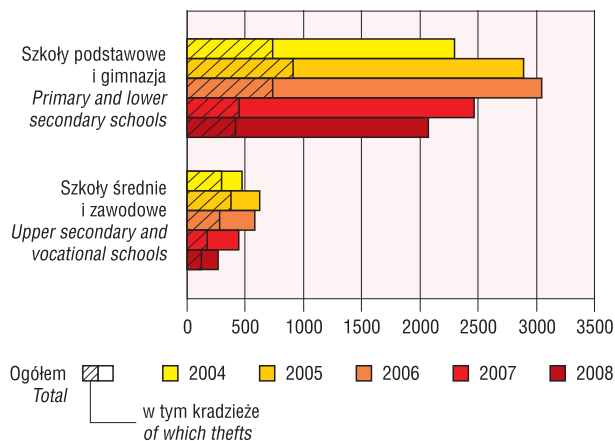
Poważnym problemem jest przestępczość w szkołach, przy czym należy pamiętać, że w obiektach tych poza nieletnimi popełniają przestępstwa również osoby dorosłe. Wiele dzieci i młodzieży nie może czuć się bezpiecznie również w domu – co roku przeciętnie 6235 małoletnich jest ofiarami przemocy domowej (4066 dzieci do 13 lat i 2168 – w wieku 13–18 lat). Najwięcej małoletnich ofiar przemocy domowej zarejestrowano w 2006 r. – ogółem 8212, a najmniej w 2002 r. – 4402.

Analizując dane z lat 2002–2008 można stwierdzić, że na drogach województwa mazowieckiego dochodzi co roku średnio do 1209 wypadków drogowych z udziałem dzieci i młodzieży, w których 56 małoletnich ponosi śmierć, a 1145 zostaje rannych. Dzieci i młodzież były najbardziej zagrożone w ruchu drogowym w roku 2002, kiedy to odnotowano najwięcej wypadków i ich skutków; najmniej wypadków i rannych odnotowano w 2004 r. (odpowiednio 1136 i 1030), a najmniej ofiar śmiertelnych w 2008 r. (45).

Crime in schools is a serious problem, but it should be borne in mind that in these facilities not only juveniles commit crimes, but also adult persons. A lot of children and youths cannot feel safe at home as well – each year 6235 underage children on average are victims of domestic violence (4066 children up to 13 years of age and 2168 aged between 13–18). The largest number of underage victims of domestic violence were recorded in 2006 – 8212 altogether and the smallest in 2002 – 4402.

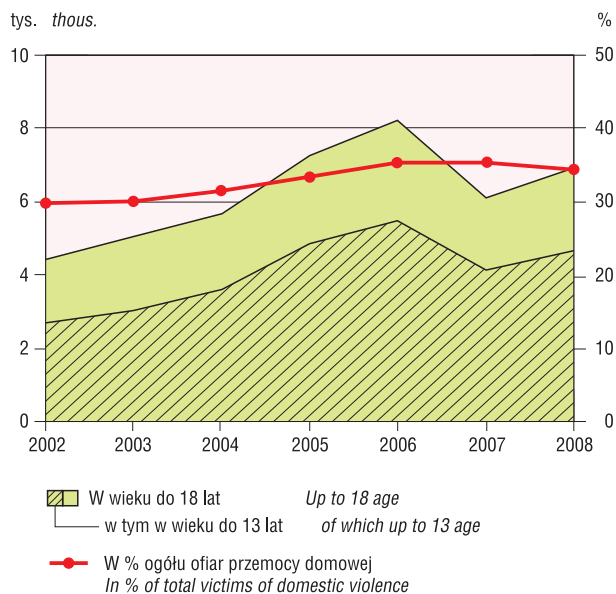
Considering the data from the period between 2002 and 2008 it can be ascertained that every year on the roads of mazowieckie voivodship occur on average 1209 traffic accidents with participation of children and youths, in which 56 underage children were killed and 1145 were injured. Children and youths were the most at risk in road traffic in 2002, when the largest number of traffic accidents and their consequences were recorded; the smallest number of traffic accidents and injured persons were recorded in 2004 (1136 and 1030 respectively) and the smallest number of fatalities in 2008 (45).

PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE POPEŁNIONE NA TERENIE SZKOŁY
ASCERTAINED CRIMES COMMITTED ON SCHOOL AREA



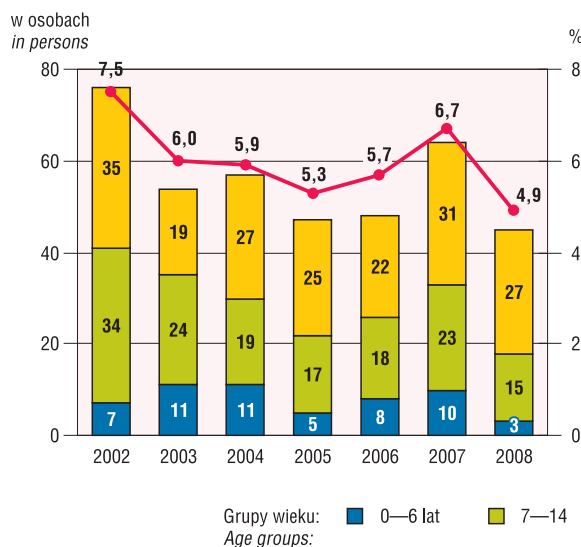
U w a g a. Dane dotyczą wszystkich przestępstw popełnionych we wskazanym miejscu, niezależnie od osoby pokrzywdzonego lub sprawcy (może to być uczeń, nauczyciel lub jakakolwiek inna osoba przebywająca w tym miejscu).
N o t e. Data concern all crimes committed at given place, regardless of it is person being a victim or delinquent (it could be a pupil, teacher or anyone else at this place).

MAŁOLETNI OFIARY PRZEMOCY DOMOWEJ
UNDERAGE VICTIMS OF DOMESTIC VIOLENCE

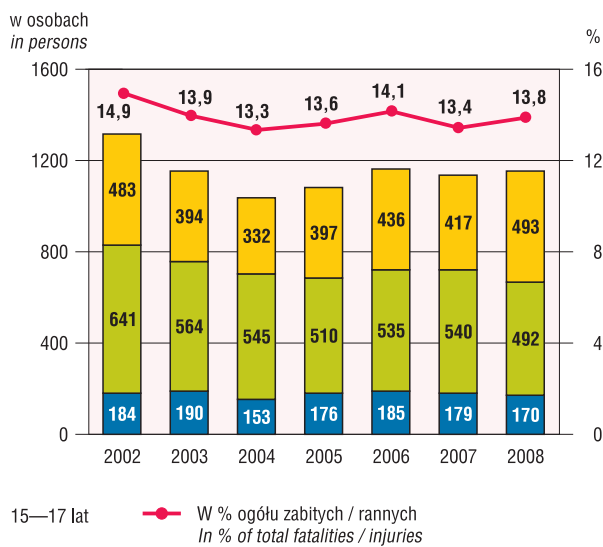


MAŁOLETNI OFIARY WYPADKÓW DROGOWYCH
UNDERAGE CASUALTIES OF ROAD TRAFFIC ACCIDENTS

ZABICI FATALITIES

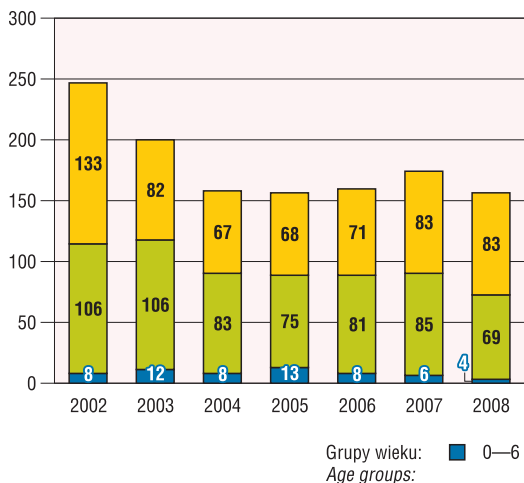


RANNI INJURIES

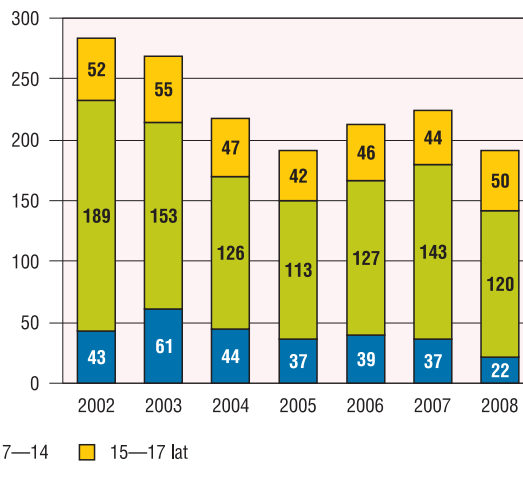


WYPADKI DROGOWE SPOWODOWANE PRZEZ MAŁOLETNI
ROAD TRAFFIC ACCIDENTS COMMITTED BY UNDERAGE

KIERUJĄCYCH DRIVERS

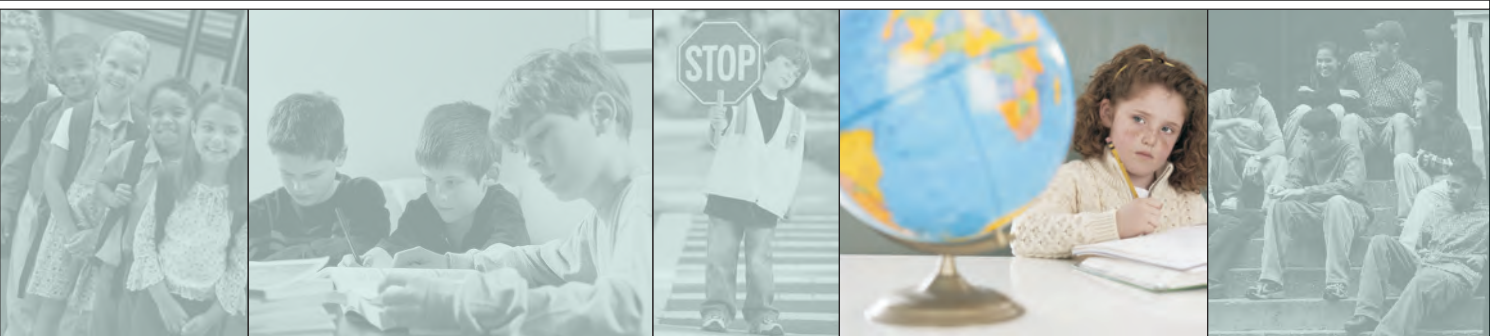


PIESZYCH PEDESTRIANS



Województwo mazowieckie na tle państw Unii Europejskiej

*Mazowieckie voivodship on the background
of the European Union countries*



DANE EUROSTATU [12]
EUROSTAT DATA [12]

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Dzieci w wieku 0—14 lat <i>Children at age 0—14</i>	Młodzież w wieku 15—19 lat <i>Youth at age 15—19</i>	Urodzenia żywe <i>Live births</i>		Współ- czynnik dzietności ogólnej <i>Total fertility rate</i>	Średni wiek matek rodzą- cych dzieci <i>Mean age of women at child- bearing</i>	Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych <i>Infant deaths per 1000 live births</i>	Przeciętne trwanie życia noworodka <i>Live expectancy at birth</i>	
	w % ogółu ludności <i>in % of total population</i>		na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>	pozamał- żeńskie w % <i>illegitimate births in %</i>				chłopcy <i>males</i>	dziew- czynki <i>females</i>
	1 I 2008		2008	2007					
MAZOWIECKIE	15,2	6,5	11,3	15,1	1,43	.	4,9	71,7	80,6
Austria <i>Austria</i>	15,4	6,0	9,3	38,3	1,41	29,5	3,7	77,8	83,3
Belgia <i>Belgium</i>	16,9	6,1	11,7	39,0	1,76 ^a	29,8 ^b	3,4	77,1 ^b	82,6 ^b
Bułgaria <i>Bulgaria</i>	13,4	6,2	10,2	50,2	1,48	26,8	8,6	69,8	77,0
Cypr <i>Cyprus</i>	17,4	7,2	11,6	8,7	1,46	30,4	5,3	78,5	83,1
Dania <i>Denmark</i>	18,4	6,1	11,8	46,1	1,89	30,4	4,0	76,5	81,0
Estonia <i>Estonia</i>	14,8	7,3	12,0	57,8	1,65	28,8	5,0	68,7	79,5
Finlandia <i>Finland</i>	16,9	6,3	11,2	40,6	1,85	30,1	2,6	76,5	83,3
Francja <i>France</i>	18,5	6,4	13,0	51,7	2,00	29,9	3,7 ^b	77,6 ^b	84,8 ^b
Grecja <i>Greece</i>	14,3	5,2	10,3	5,8	1,51	30,9	3,5	77,7	82,3
Hiszpania <i>Spain</i>	14,6	5,0	11,4	28,4 ^c	1,46	30,8	3,5	78,0	84,3
Irlandia <i>Ireland</i>	20,6	6,5	16,9	33,2 ^c	2,10	31,1	3,1 ^b	77,5	82,3
Litwa <i>Lithuania</i>	15,4	7,8	10,4	29,2	1,47	28,2	4,9	66,3	77,6
Luksemburg <i>Luxembourg</i>	18,2	5,9	11,5	29,2	1,61	31,1	1,8	78,1	83,1
Łotwa <i>Latvia</i>	13,8	7,4	10,6	43,0	1,44	28,3	6,7	67,0	77,8
Malta <i>Malta</i>	16,2	7,0	10,0	24,9	1,44	28,6	9,9	77,1	82,3
Niderlandy <i>Netherlands</i>	17,9	6,1	11,1 ^b	39,5	1,77	27,7	3,8	78,4	82,5
Niemcy <i>Germany</i>	13,7	5,6	8,3	30,8	1,38	30,3	3,5	77,6	82,7
Polska <i>Poland</i>.....	15,5	7,1	10,9	19,5	1,39	28,1	5,6	71,3	80,0
Portugalia <i>Portugal</i>	15,3	5,5	9,8	33,6	1,37	30,2	3,3	76,2	82,4
Republika Czeska <i>Czech Republic</i>	14,2	6,2	11,5	34,5	1,50	29,3	2,8	74,1	80,5
Rumunia <i>Romania</i>	15,2	6,9	10,3	26,7	1,35	27,1	11,0	69,7	77,2
Słowacja <i>Slovakia</i>	15,8	7,2	10,6	28,8	1,32	28,3	5,9	70,8	79,0
Słowenia <i>Slovenia</i>	13,9	5,7	10,5	50,8	1,53	29,9	2,1	75,5	82,6
Szwecja <i>Sweden</i>	16,8	6,9	11,9	54,8	1,91	30,9 ^b	2,5	79,2	83,3
Węgry <i>Hungary</i>	15,0	6,2	9,9	37,5	1,35	29,3	5,6	70,0	78,3
Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>	17,6	6,5	12,9	43,7 ^c	1,84 ^c	.	4,7	77,6 ^b	81,8 ^b
Włochy <i>Italy</i>	14,0	5,0	9,6	20,7	1,37 ^b	31,1	3,7	78,7 ^b	84,2 ^b

a W 2005 r. b W 2007 r. c W 2006 r.
a In 2005. b In 2007. c In 2006.

WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE ORAZ POLSKA W PORÓWNIANIU Z PAŃSTWAMI UNII EUROPEJSKIEJ
ZAJMUJĄCYMI SKRAJNE POZYCJE DLA WYBRANYCH WSKAŹNIKÓW

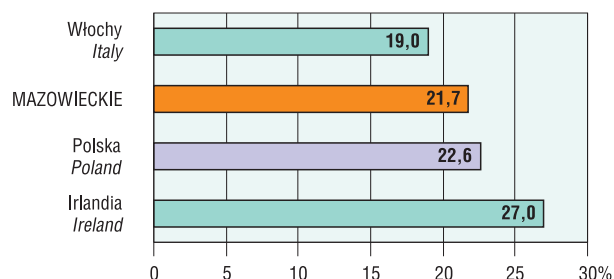
MAZOWIECKIE VOIVODSHIP AND POLAND AGAINST EUROPEAN UNION COUNTRIES WITH POLAR POSITIONS OF SELECTED INDICES

Dzieci i młodzież w wieku 0—19 lat w % ogółu ludności w 2008 r.

Stan w dniu 1 I

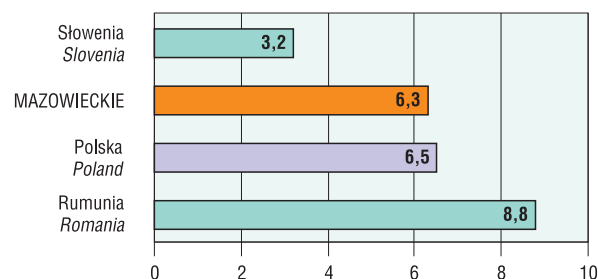
Children and youth at age 0—19 in % of total population in 2008

As of 1 I



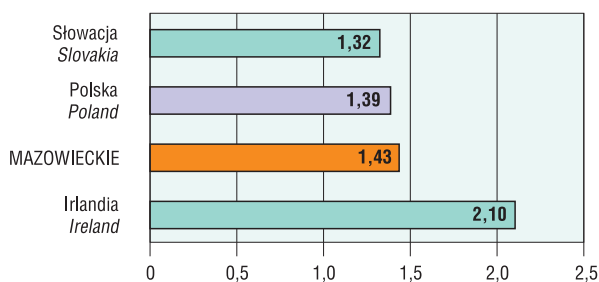
Małżeństwa na 1000 ludności w 2007 r.

Marriages per 1000 population in 2007

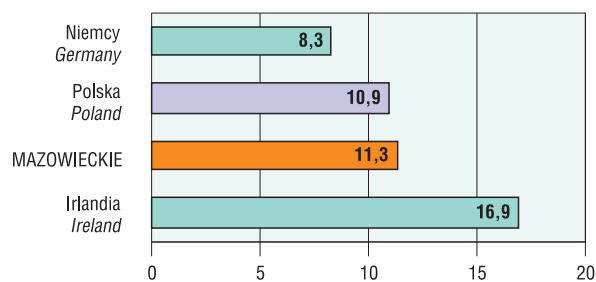


**WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE ORAZ POLSKA W PORÓWNANIU Z PAŃSTWAMI UNII EUROPEJSKIEJ
ZAJMUJĄCYMI SKRAJNE POZYCJE DLA WYBRANYCH WSKAŹNIKÓW (dok.)**
MAZOWIECKIE VOIVODSHIP AND POLAND AGAINST EUROPEAN UNION COUNTRIES WITH POLAR POSITIONS OF SELECTED INDICES (cont.)

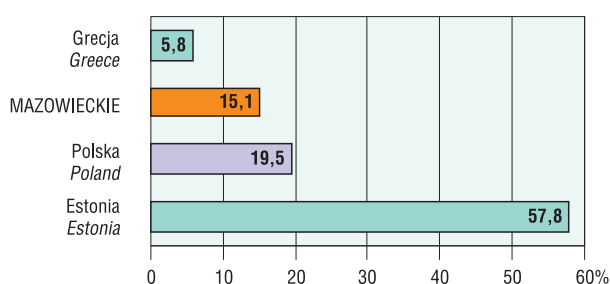
Współczynnik dzietności ogólnej w 2008 r.
Total fertility rate in 2008



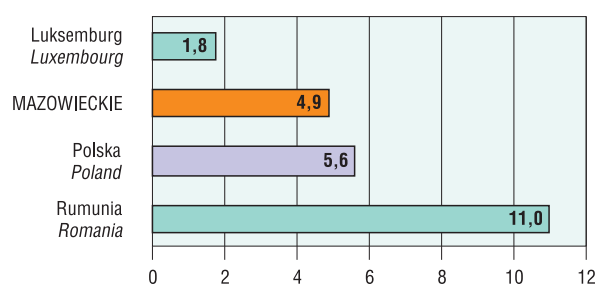
Urodzenia żywe na 1000 ludności w 2008 r.
Live births per 1000 population in 2008



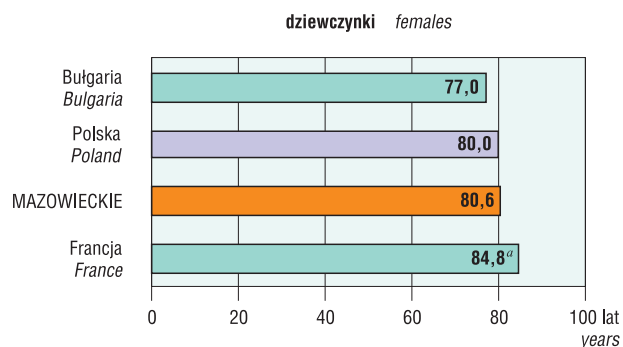
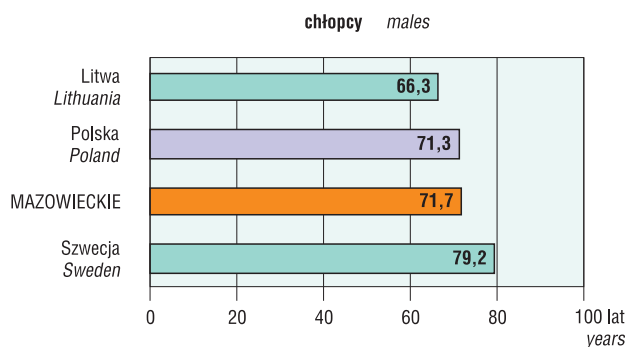
Urodzenia pozamałżeńskie w % urodzeń żywych w 2007 r.
Illegitimate births in % of live births in 2007



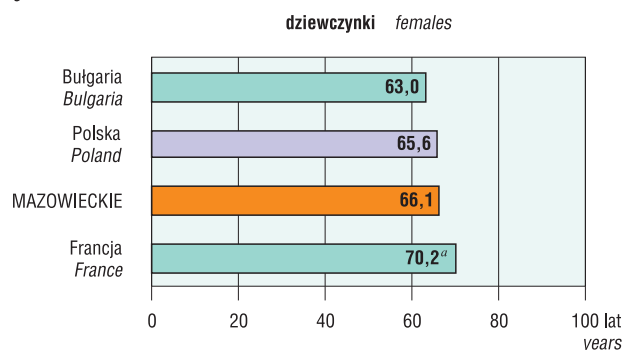
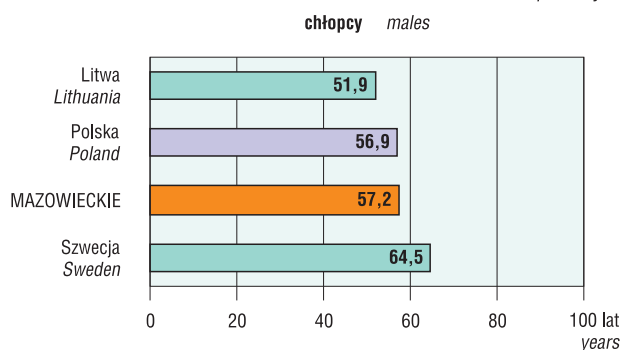
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych w 2008 r.
Infant deaths per 1000 live births in 2008



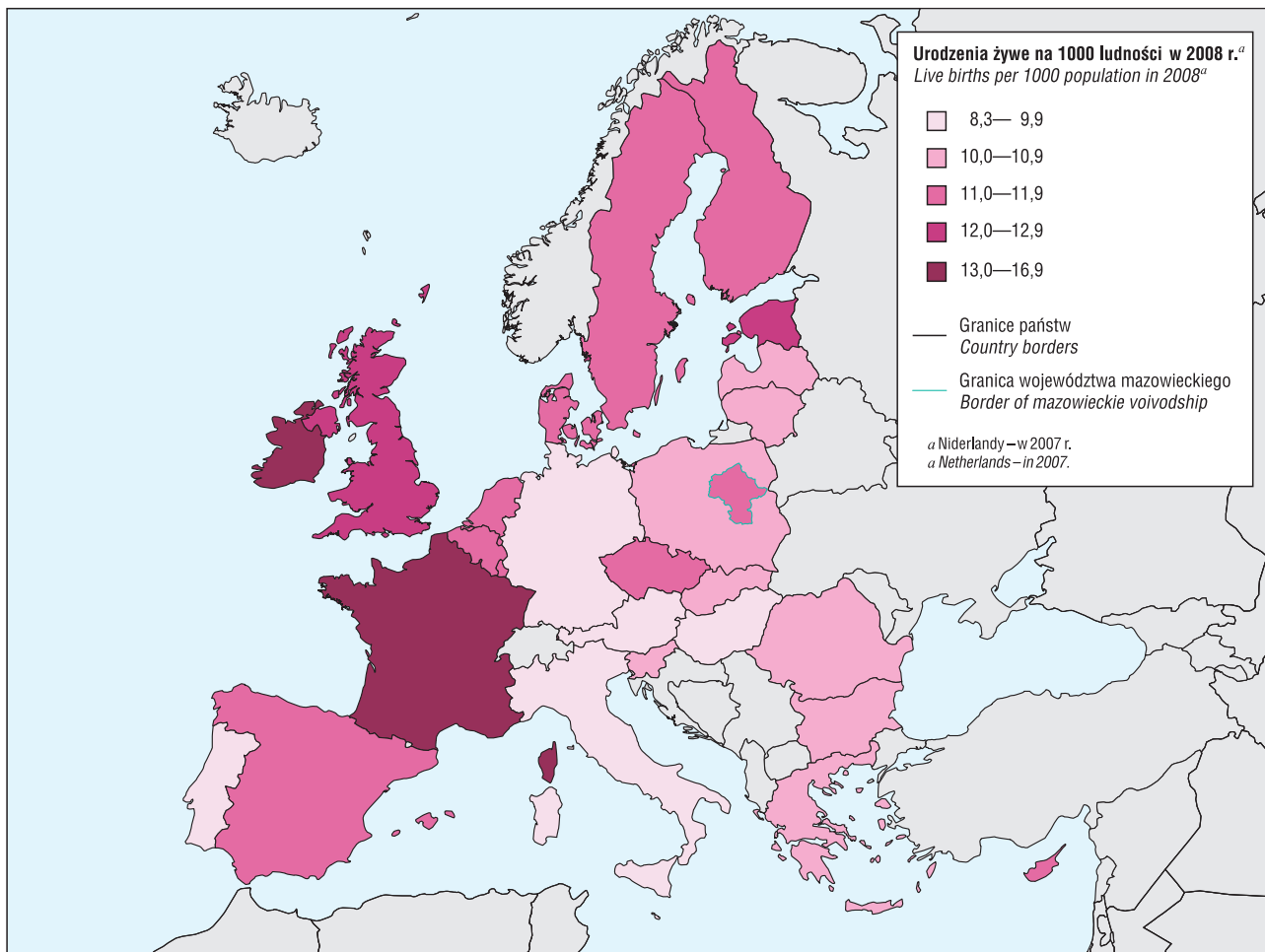
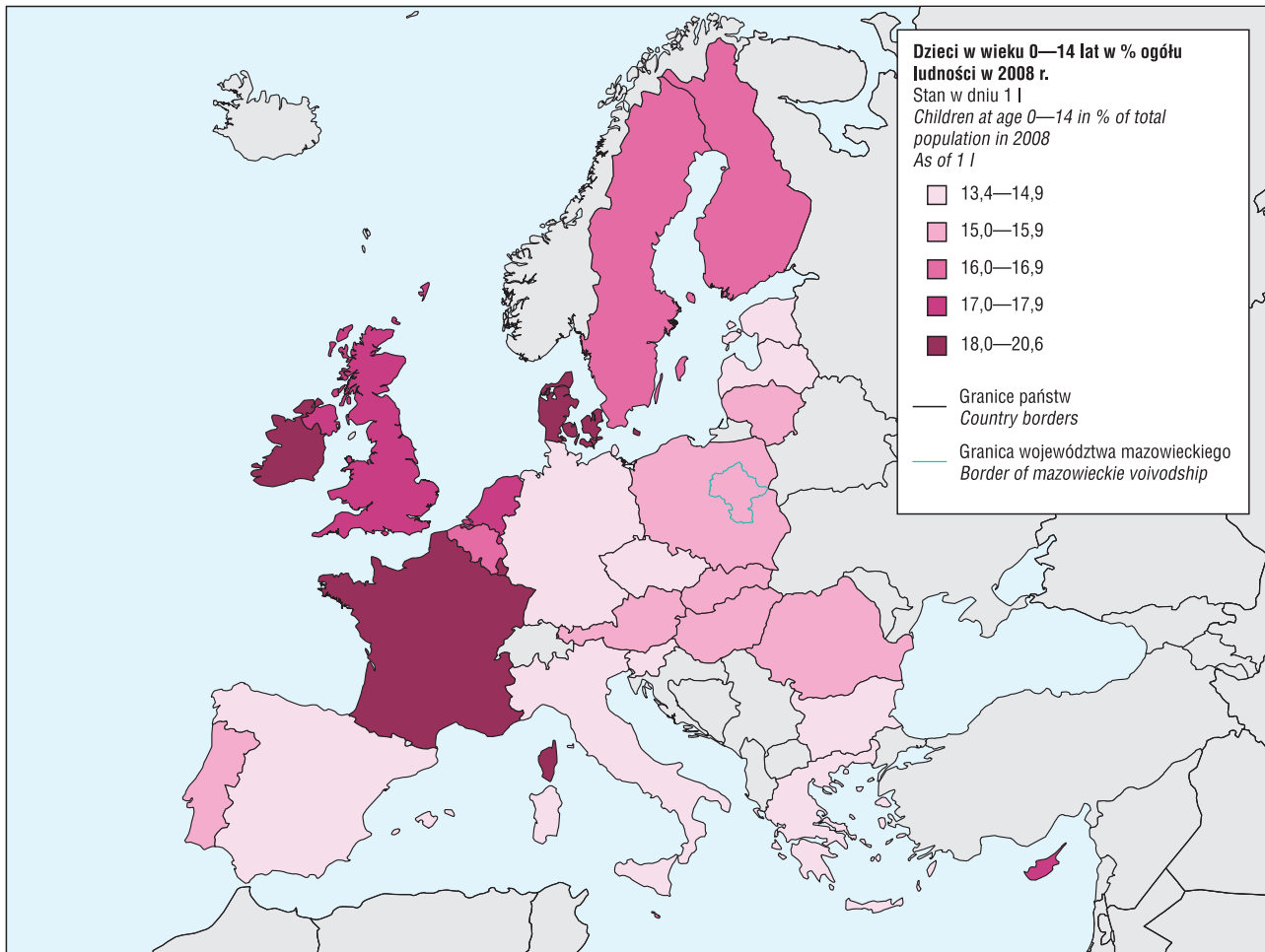
Przeciętne trwanie życia noworodka urodzonego w 2008 r.
Life expectancy at birth in 2008



Przeciętne dalsze trwanie życia dziecka w wieku 15 lat w 2008 r.
Life expectancy of child at age 15 in 2008



^a W 2007 r.
^a In 2007.



Aneks

Annex



Prognoza ludności województwa mazowieckiego do 2035 r. *Population projection of mazowieckie voivodship until 2035*

Podstawą obliczeń był stan ludności według płci i wieku w dniu 31 XII 2007 r. (w obowiązującym wówczas podziale administracyjnym) oraz założenia dotyczące przewidywanych tendencji w dzietności, umieralności, a także w kierunkach i rozmiarach ruchów migracyjnych definitywnych. Dla lat 2007 i 2008 publikuje się dane rzeczywiste.

Calculations were based on population by sex and age as of 31 XII 2007 (in administrative division as of that time) and on assumption concerning fertility, mortality trends and also tendencies and extent of definitive migrations. For years 2007 and 2008 actual data are published.

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2015	2020	2025	2030	2035	SPECIFICATION
	stan w dniu 31 XII as of 31 XII						
LUDNOŚĆ W WIEKU 0—18 LAT..	1034762	1043303	1077590	1085949	1024512	947278	POPULATION AT 0—18 AGE
chłopcy.....	530263	535927	554144	558937	527371	487653	males
dziewczeta.....	504499	507376	523446	527012	497141	459625	females
Miasta	615976	648052	690215	703253	670645	629394	Urban areas
Wieś.....	418786	395251	387375	382696	353867	317884	Rural areas
Dzieci (0—14 lat)	792121	835660	877871	848936	779151	715177	Children (0—14 years)
chłopcy	406600	429631	451915	437171	401283	368365	males
dziewczeta.....	385521	406029	425956	411765	377868	346812	females
miasta	481076	529514	565058	550644	510851	477142	urban areas
wieś.....	311045	306146	312813	298292	268300	238035	rural areas
W wieku:							At age:
0— 4 lata	283638	298069	283725	254558	228242	220027	0— 4
w tym 0 lat	58453	58624	54079	47902	43746	43808	of which 0
5— 9	246389	288745	303205	288759	259573	233054	5— 9
10—14 lat	262094	248846	290941	305619	291336	262096	10—14
Młodzież (15—18 lat)	242641	207643	199719	237013	245361	232101	Youth (15—18 years)
chłopcy	123663	106296	102229	121766	126088	119288	males
dziewczeta.....	118978	101347	97490	115247	119273	112813	females
miasta	134900	118538	125157	152609	159794	152252	urban areas
wieś.....	107741	89105	74562	84404	85567	79849	rural areas
W wieku:							At age:
15—17 lat	178562	154410	151121	179874	183787	172490	15—17
18 lat	64079	53233	48598	57139	61574	59611	18
DZIECI I MŁODZIEŻ W % OGÓŁU LUDNOŚCI	19,7	19,5	19,8	19,8	18,7	17,3	CHILDREN AND YOUTH IN % OF TOTAL POPULATION
miasta	18,1	18,6	19,5	19,6	18,5	17,3	urban areas
wieś.....	22,6	21,0	20,5	20,3	19,0	17,3	rural areas
Dzieci (0—14 lat)	15,1	15,6	16,2	15,5	14,2	13,1	Children (0—14 years)
Młodzież (15—18 lat).....	4,6	3,9	3,7	4,3	4,5	4,2	Youth (15—18 years)
ZMIANY W LICZBIE DZIECI I MŁODZIEŻY W %							CHANGES IN NUMBERS OF CHILDREN AND YOUTH IN %
W stosunku do 2007 r.	-2,12	-1,31	1,93	2,72	-3,09	-10,40	In relation to 2007
miasta	0,03	5,23	12,08	14,20	8,90	2,20	urban areas
wieś.....	-5,12	-10,45	-12,23	-13,29	-19,83	-27,98	rural areas
Dzieci (0—14 lat)	0,26	5,77	11,11	7,45	-1,38	-9,48	Children (0—14 years)
Młodzież (15—18 lat).....	-9,17	-22,27	-25,23	-11,27	-8,15	-13,11	Youth (15—18 years)
W stosunku do poprzedniego okresu	x	0,83	3,29	0,78	-5,66	-7,54	In relation to previous period
LUDNOŚĆ W WIEKU 0—24 LATA	1460491	1411671	1393617	1392683	1379722	1316746	POPULATION AT 0—24 AGE
W wieku żłobkowym (0—2 lata)	174030	177871	166547	148246	133843	131525	Nursery age (0—2)
Według edukacyjnych grup wieku ..	1286461	1233800	1227070	1244437	1245879	1185221	By educational age groups
3— 6 lat	210456	239369	237670	218349	194070	179100	3— 6
7—12	299016	320042	361921	359719	331547	295698	7—12
13—15	165573	149662	163788	183371	180598	165196	13—15
16—18	185687	156359	147664	176264	184454	175759	16—18
19—24 lata	425729	368368	316027	306734	355210	369468	19—24

Zgodnie z założeniami prognozy ludności na lata 2008–2035 województwo mazowieckie będzie się zaludniać. W końcowym roku prognozy – w stosunku do 2007 r. – liczba ludności ogółem zwiększy się o 281,1 tys. (w kraju zmniejszy się o 2122,6 tys.). Istotne zmiany zajdą w strukturze ludności według wieku. Udział generacji najmłodszej (w wieku 0–18 lat) w ogólnej liczbie ludności zmniejszy się z 20,4% do 17,3% (w tym dzieci poniżej 15 lat – z 15,2% do 13,1%), a odsetek populacji najstarszej, tj. w wieku powyżej 64 lat – zwiększy się z 14,5% do 22,1%. Obserwowane rozkłady potwierdzają postępowanie procesu starzenia się społeczeństwa. Rozwój tego procesu wyraża również wzrost wskaźnika relacji międzypokoleniowej, czyli liczby osób w wieku 65 lat i więcej przypadającej na 1000 dzieci, który do 2035 r. zwiększy się o 77% (z 954 do 1690).

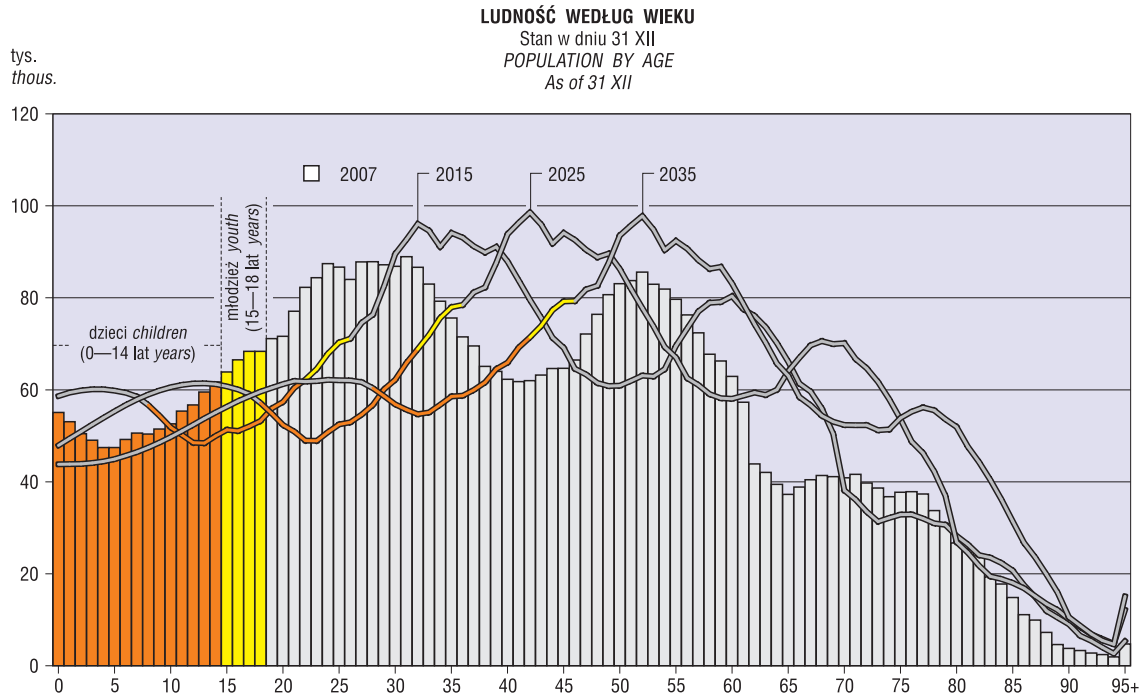
Pomiędzy skrajnymi latami okresu 2007–2035 liczba dzieci i młodzieży zmniejszy się o 109,9 tys. (o 10,4%), w miastach notowany będzie przyrost o 13,6 tys. (o 2,2%), a na wsi ubytek o 123,5 tys. (o 28,0%). Zmiany ogólnej liczebności tej populacji będą zróżnicowane w czasie: do 2016 r. przewiduje się ubytek (największy w 2012 r. – o 25,2 tys.), następnie przyrost do 2027 r. (największy w 2023 r. – o 34,1 tys.) i ponowny stały ubytek do końca okresu objętego prognozą. Jest to związane z założonym w pierwszych latach prognozy (do 2013 r.) wzrostem urodzeń oraz odnotowanym w przeszłości przemianym układem wyżów i niżów demograficznych.

In accordance with assumptions of population projection for 2008–2035 mazowieckie voivodship will populate. In the final year of the projection – compared to 2007 – the total population will increase by 281,1 thous. (in the country it will decrease by 2122,6 thous.). Relevant changes will take place in the structure of population by age. The share of the youngest generation (0–18 years) in the total number of population will decrease from 20,4% to 17,3% (of which children under 15 years – from 15,2% to 13,1%) and proportion of the elderly i.e. aged over 64 will rise from 14,5% to 22,1%. Observed distributions confirm progressing of the process of ageing of society. Development of this process also represents the growth of the old and young age dependency ratio, i.e. the number of persons aged 65 and more per 1000 children, which will grow by 77% (from 954 to 1690) by 2035.

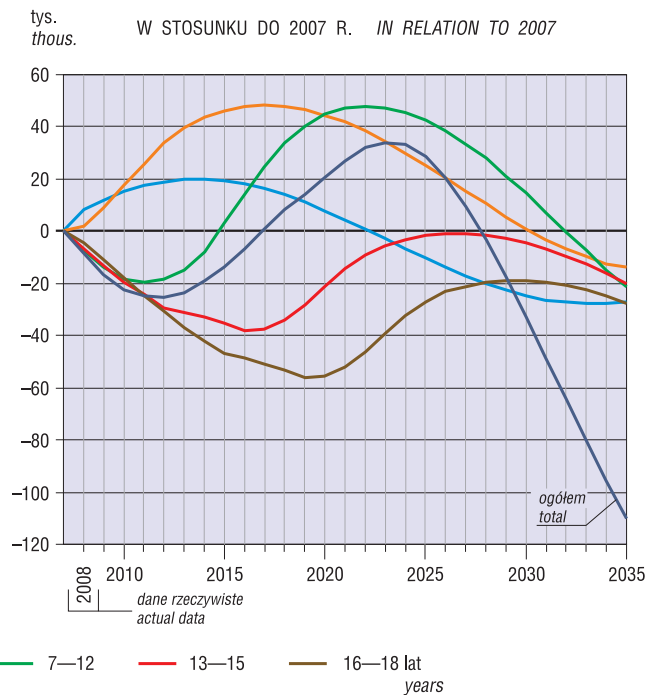
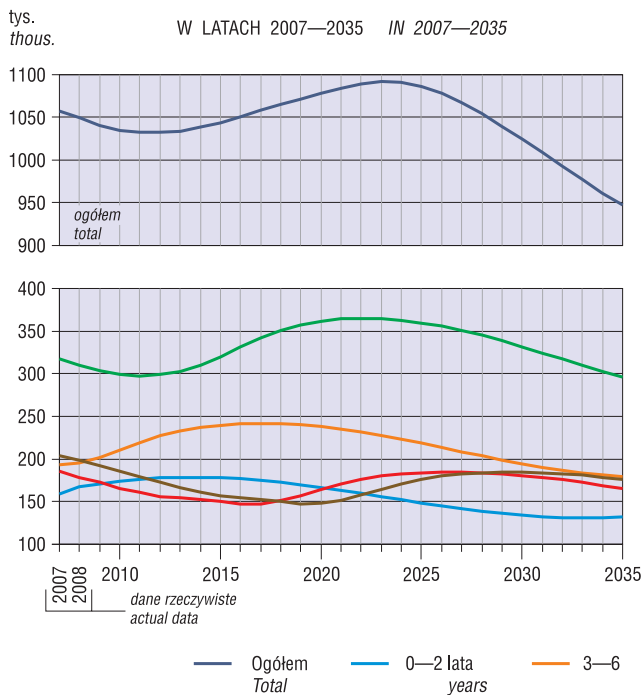
Between the outermost years during the period 2007–2035 the number of children and youth will decrease by 109,9 thous. (10,4%), in urban areas the growth by 13,6 thous. (2,2%) will be recorded and in rural areas decline by 123,5 thous. (28,0%). Changes of the total number of this population will diversify in time: decrease is predicted by 2016 (the highest in 2012 – by 25,2 thous.), then increase by 2027 (the highest in 2023 – by 34,1 thous.) and another constant decrease till the end of the projected period. It is related to anticipated increase in the number of births, in the first years of projection (by 2013), and alternating sequence of periods of population boom and decline recorded in the past.

Analizując subpopulację dzieci i młodzieży według edukacyjnych grup wieku można stwierdzić, że w młodszych grupach wieku – 0–2 lata oraz 3–6 lat – tendencja wzrostowa liczebności widoczna będzie w pierwszych latach prognozy (odpowiednio do 2014 r. i do 2017 r.), w grupie wieku 7–12 lat – od 2012 r. do 2022 r., w grupie 13–15 lat – w latach 2017–2027, a w grupie 16–18 lat – od 2020 r. do 2030 r. W końcowym okresie prognozy dla każdej z grup wieku odnotowany będzie ubytek ludności, przy czym populacja dzieci w grupie 7–12 lat i 16–18 lat w całym okresie prognozy nie osiągnie stanu z 2007 r. I tak przewiduje się, że populacja dzieci w wieku żłobkowym zmniejszy się o 27,1 tys. (o 17,1%), dzieci w wieku przedszkolnym o 14,0 tys. (o 7,3%), dzieci objętych w systemie oświaty kształceniem na poziomie podstawowym – o 21,4 tys. (o 6,8%), na poziomie gimnazjalnym – o 19,9 tys. (o 10,8%), a na poziomie szkół ponadgimnazjalnych – o 27,5 tys. (o 13,5%).

Analysing subpopulation of children and youth by educational age groups it can be ascertained that in younger age groups – 0–2 and 3–6 years – growing tendency for the its number will be noticed in the first years of projection (by 2014 and 2017 respectively) and in the age group 7–12 years – from 2012 to 2022, in the age group 13–15 years – in 2017–2027 and in the group 16–18 years – from 2020 to 2030. In the final period of the projection drop of population will be recorded for each age group, whereas population of children aged 7–12 and 16–18 in the entire period of projection will not reach the level from 2007 r. And thus it is expected that population of children of nursery age will decrease by 27,1 thous. (17,1%), children of pre-school age by 14,0 thous. (7,3%), children included in primary education – by 21,4 thous. (6,8%), in lower secondary education – by 19,9 thous. (10,8%) and in upper secondary education – by 27,5 thous. (13,5%).



ZMIANY LICZBY LUDNOŚCI W WIEKU 0–18 LAT WEDŁUG GRUP WIEKU
Stan w dniu 31 XII
CHANGES IN NUMBERS OF POPULATION AGED 0–18 BY AGE GROUPS
As of 31 XII



ŹRÓDŁA DANYCH SOURCES OF DATA

Instytucje (poza GUS):
Institutions (without CSO):

Polski Komitet Narodowy UNICEF www.unicef.pl
Polish National Committee for UNICEF

[1] „Sytuacja dzieci na świecie”, wydanie specjalne, listopad 2009
“*The state of the world’s children*”, *special edition, November 2009*

Ministerstwo Zdrowia www.mz.gov.pl
Ministry of Health

Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie – Wydział Polityki Społecznej www.mczp.pl
Mazovian Voivodship Office in Warsaw – Social Policy Department

Instytut Onkologii w Warszawie – Zakład Epidemiologii i Prewencji Nowotworów www.onkologia.org.pl
Institute of Oncology in Warsaw – Department of Epidemiology and Cancer Prevention
[2] Krajowa baza danych nowotworowych [dostęp *access* 19.01.2010]

Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny www.pzh.gov.pl
National Institute of Public Health – National Institute of Hygiene
[3] „Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce w 2008 roku”, Warszawa 2009

Instytut Gruźlicy i Chorób Płuc www.igichp.edu.pl
Tuberculosis and Lung Diseases Institute

Centralna Komisja Egzaminacyjna www.cke.edu.pl
Central Commission of Examination

[4] „Osiągnięcia uczniów kończących szkołę podstawową w roku 2009”, Sprawozdanie ze sprawdzianu 2009
[5] „Osiągnięcia uczniów kończących gimnazjum w roku 2009”, Sprawozdanie z egzaminu gimnazjalnego 2009
[6] „Osiągnięcia maturzystów w 2009 roku”, Sprawozdanie z egzaminu maturalnego w 2009 roku

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie www.oke.waw.pl
District Commission of Examination in Warsaw

[7] „Sprawozdanie ze sprawdzianu dla uczniów w szóstej klasie szkoły podstawowej 2009”, Warszawa, sierpień 2009
[8] „Sprawozdanie z egzaminu gimnazjalnego 2009”, Warszawa, sierpień 2009
[9] „Sprawozdanie z egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe (sesja lato 2009)”, Warszawa, październik 2009
[10] „Sprawozdanie z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w sesji wiosennej 2009 roku”, Zeszyt 1, Warszawa, sierpień 2009

Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej www.mcps.mazovia.pl
Mazovian Centre of Social Policy

[11] „Picie alkoholu i używanie narkotyków przez młodzież szkolną w województwie mazowieckim”, Raport z badania, Sopot-Warszawa, wrzesień 2007

Komenda Główna Policji www.policja.pl
National Police Headquarters

Eurostat (Urząd Statystyczny Wspólnot Europejskich) www.eurostat.ec.europa.eu
Eurostat (Statistical Office of the European Communities)

[12] Statistics Database [dostęp *access* 05.03.2010]



Powszechny Spis Rolny odbędzie się w dniach
1 IX—31 X 2010 r.
(według stanu na dzień 30 czerwca 2010 r. o godz. 24:00)

Powszechny Spis Rolny 2010 to przeprowadzane na terenie całego kraju badanie, pozwalające opisać sytuację społeczną i gospodarczą polskiego rolnictwa.

Spis umożliwi m.in.:

- ✓ zebranie aktualnych informacji o polskim rolnictwie
- ✓ opisanie zmian, jakie zaszły w polskim rolnictwie od ostatniego spisu rolnego w 2002 r.
- ✓ wykonanie zobowiązań międzynarodowych

Dane z PSR 2010 wpłyną na podejmowanie wielu decyzji, w tym oddziałujących bezpośrednio na obszar rolnictwa (polityka rolna, struktura agrarna, programy dotyczące rozwoju obszarów wiejskich)

Podstawą prawną przeprowadzenia PSR 2010 jest:

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1166/2008 z 19 listopada 2008 r. oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 571/88 (Dz. U. UE nr L 321 z dnia 1 grudnia 2008 r.)
- ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o powszechnym spisie rolnym 2010 r. (Dz. U. z 2009 r., Nr 126, poz. 1040)

Dane zbierane będą w następujący sposób:

- przed rozpoczęciem spisu formularze spisowe zostaną zasilone danymi pochodzącymi z systemów informacyjnych
- samospis internetowy (CAII) w dniach 1 IX—17 X
- wywiad telefoniczny realizowany przez ankieterów statystycznych (CATI) w dniach 8 IX—31 X
- wywiad realizowany przez rachmistrza spisowego (CAPI) w dniach 8 IX—31 X

We wszystkich metodach zbierania danych wykorzystywany będzie formularz elektroniczny

Wszystkie dane osobowe oraz dane indywidualne, zbierane i gromadzone podczas prac spisowych, są poufne i podlegają szczególnej ochronie w ramach tajemnicy statystycznej

- Podczas trwania spisu będzie uruchomione call center, gdzie pod specjalnie wyodrębnionym numerem telefonu będzie można uzyskać informacje dotyczące spisu
- Pytania można zadawać na stronie internetowej www.stat.gov.pl, w części „pytania do GUS”
- Odpowiedzi na pytania dotyczące spisu udziela również Rzecznik Prasowy Prezesa GUS spis@stat.gov.pl; rzecznik@stat.gov.pl

Cena 20,00 zł

ISSN 2081-7126